

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ / ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Πτυχιακή εργασία

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ ΤΟΥΣ

Γεώργιος Τριανταφύλλου

A.M.:16056

Μεσολόγγι 2016

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ / ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Πτυχιακή εργασία

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ ΤΟΥΣ

Γεώργιος Τριανταφύλλου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Παναγιώτα Βάθη

Μεσολόγγι 2016

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων/Μεσολογγίου του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Για την παρούσα εργασία αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα Καθηγήτρια κυρία Παναγιώτα Βάθη. Η πολύτιμη καθοδήγησή της σε όλα τα στάδια εκπόνησης της εργασίας, κατέστησε εφικτή την ολοκλήρωσή της κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η μελέτη των σημερινών μαθητών του Δημοτικού Σχολείου και η διερεύνηση των συνηθειών που σχετίζονται με τον ελεύθερο χρόνο τους. Οι μαθητές σήμερα βιώνουν τα ασφυκτικά πλαίσια της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας που τους παρέχει μεν πολλές δυνατότητες, αλλά συγχρόνως προβάλλει τεράστιες απαιτήσεις. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια ο σημερινός μαθητής διεκδικεί τον ελεύθερο χρόνο του και αναζητά ενδιαφέρουσες δραστηριότητες για να τον καλύψει. Οι δραστηριότητες στις οποίες καταλήγει εξαρτώνται από πλήθος παράγοντες, ενδογενείς και περιβαλλοντικούς, και χαρακτηρίζονται από τη μεγάλη ποικιλία τους. Στην παρούσα εργασία καταγράφονται και αναλύονται διεξοδικά οι συνηθείς δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου των μαθητών του ελληνικού Δημοτικού Σχολείου και ερευνάται εμπειρικά η περίπτωση των μαθητών μιας ημιαστικής περιοχής της χώρας μας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	iv
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	v
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	viii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	xiii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	xiv
1	Ο ελεύθερος χρόνος και η ζωή του μαθητή.....1
1.1	Εννοιολογικός προσδιορισμός του ελεύθερου χρόνου 1
1.1.1	Ο ελεύθερος χρόνος γενικά..1
1.1.2	Ο ελεύθερος χρόνος του μαθητή3
1.2	Ο μαθητής στη σημερινή εποχή..... 5
1.2.1	Κύρια χαρακτηριστικά της σύγχρονης κοινωνίας.....5
1.2.2	Η ζωή του σύγχρονου μαθητή.....7
2	Οι συνήθειες των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου κατά τον ελεύθερο χρόνο του12
2.1	Ο ελεύθερος χρόνος των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου μέσα από έρευνες12
2.2	Οι δραστηριότητες των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου μέσα από έρευνες13
2.2.1	Η Τηλεθέαση 14
2.2.2	Η ενασχόληση με σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα.....15
2.2.3	Η ακρόαση μουσικής.....17
2.2.4	Οι αθλητικές δραστηριότητες.....18
2.2.5	Η ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων.....18
2.2.6	Άλλες δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου19
2.2.7	Δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου σε σχέση με το φύλο του μαθητή.19

2.2.8	Μερικές επισημάνσεις.....	20
3	Παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τις συνήθειες των μαθητών στον ελεύθερο χρόνο τους.....	22
3.1	Διάκριση παραγόντων	22
3.2	Ενδογενείς παράγοντες	23
3.2.1	Η ηλικία.....	23
3.2.2	Το φύλο.....	23
3.2.3	Σωματικά χαρακτηριστικά.....	24
3.2.4	Η ιδιοσυγκρασία και η ψυχοσύνθεση.....	24
3.2.5	Τα ενδιαφέροντα.....	25
3.2.6	Τα ιδιαίτερα ταλέντα.....	25
3.3	Εξωγενείς παράγοντες	25
3.3.1	Τόπος κατοικίας και διαθέσιμες υποδομές.....	25
3.3.2	Οι γονείς.....	26
3.3.3	Το Σχολείο.....	28
4	Έρευνα.....	30
4.1	Σκοπός και στόχοι της έρευνας.....	30
4.2	Αναγκαιότητα της έρευνας.....	31
4.3	Μεθοδολογία – Ταυτότητα Έρευνας.....	32
4.3.1	Χρόνος διεξαγωγής.....	32
4.3.2	Το ερωτηματολόγιο.....	32
4.3.3	Το δείγμα.....	32
4.3.4	Στατιστική Ανάλυση.....	33
4.3.5	Στοιχεία έρευνας.....	34
4.4	Δυσκολίες έρευνας – πιθανά σφάλματα.....	35
4.5	Αποτελέσματα έρευνας_Αθλητικές δραστηριότητες μαθητών.....	35

4.5.1	Αθλητικές δραστηριότητες και φύλο	40
4.6	Χρήση ηλεκτρονικών μέσων	42
4.6.1	Χρήση ηλεκτρονικών μέσων και φύλο	46
4.6.2	Περιεχόμενο ηλεκτρονικών παιχνιδιών.....	49
4.7	Τηλεθέαση	51
4.7.1	Τηλεοπτικές επιλογές και φύλο	57
4.8	Ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων.....	61
4.9	Καλλιτεχνικές δραστηριότητες μαθητών.....	62
4.10	Επισκέψεις μαθητών σε φιλικά σπίτια	64
4.11	Παροχή βοήθειας στους γονείς και στις εργασίες τους	65
4.12	Άλλες δραστηριότητες	66
4.13	Πού και με ποιους συνηθίζουν να περνούν οι μαθητές τον ελεύθερο χρόνο τους	67
4.14	Βαθμός ικανοποίησης μαθητών από τις δραστηριότητές τους.....	74
4.15	Σύγκριση ανάμεσα στις δραστηριότητες των σημερινών μαθητών του Δημοτικού με τις αντίστοιχες δραστηριότητες των μαθητών Δημοτικού της προηγούμενης γενιάς.....	79
5	Συμπεράσματα	81
5.1	Αποτελέσματα – Συμπεράσματα έρευνας	81
5.1.1	Σύνοψη αποτελεσμάτων έρευνας	81
5.1.2	Συμπεράσματα έρευνας	86
5.2	Γενικά συμπεράσματα	90
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	92
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	92
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	95
	Ερωτηματολόγιο Έρευνας	96

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Μαθητές που στον ελεύθερο χρόνο τους επιλέγουν αθλητικές δραστηριότητες – Συχνότητα	36
Πίνακας 2: Μαθητές που στον ελεύθερο χρόνο τους επιλέγουν τη δραστηριότητα ‘ποδόσφαιρο’ - Συχνότητα	36
Πίνακας 3: Μαθητές που επιλέγουν τη δραστηριότητα ‘μπάσκετ’ - Συχνότητα	38
Πίνακας 4: Μαθητές που στον ελεύθερο χρόνο τους επιλέγουν τη δραστηριότητα ‘στίβος’ – Συχνότητα	39
Πίνακας 5: Μαθητές που στον ελεύθερο χρόνο τους επιλέγουν τη δραστηριότητα ‘κυνηγητό/κρυφό’ – Συχνότητα	37
Πίνακας 6: Μαθητές που στον ελεύθερο χρόνο τους επιλέγουν τη δραστηριότητα ‘ποδηλασία/πατίνι’ – Συχνότητα.....	38
Πίνακας 7: Μαθητές που στον ελεύθερο χρόνο τους επιλέγουν τη δραστηριότητα ‘βόλει’ – Συχνότητα	39
Πίνακας 8: Επιλογή της δραστηριότητας ‘ποδόσφαιρο’ ανά φύλο	40
Πίνακας 9: Επιλογή της δραστηριότητας ‘μπάσκετ’ ανά φύλο.....	41
Πίνακας 10: Επιλογή της δραστηριότητας ‘βόλει’ ανά φύλο.....	41
Πίνακας 11: Επιλογή της δραστηριότητας ‘στίβος’ ανά φύλο	42
Πίνακας 12: Χρήση ηλεκτρονικών μέσω ν από μαθητές Δημοτικού.....	42
Πίνακας 13: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για ηλεκτρονικά παιχνίδια	43
Πίνακας 14: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για επικοινωνία με φίλους.....	43
Πίνακας 15: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για ακρόαση μουσικής.....	44
Πίνακας 16: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για αναζήτηση πληροφοριών	44
Πίνακας 17: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για «κατέβασμα» τραγουδιών/ταινιών από το διαδίκτυο.....	45
Πίνακας 18: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για αναζήτηση ειδήσεων.....	45

Πίνακας 19: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για αναζήτηση και αγορά προϊόντων στο διαδίκτυο	46
Πίνακας 20: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων ανάλογα με το φύλο-Συχνότητα	47
Πίνακας 21: Ποσοστά μαθητών που παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια ανά φύλο - Συχνότητα.....	47
Πίνακας 22: Ποσοστά μαθητών που επικοινωνούν ηλεκτρονικά με φίλους ανά φύλο	48
Πίνακας 23: Ποσοστά μαθητών που αναζητούν πληροφορίες στο διαδίκτυο ανά φύλο – Συχνότητα.....	48
Πίνακας 24: Ποσοστά μαθητών που αναζητούν ειδήσεις στο διαδίκτυο ανά φύλο - Συχνότητα.....	48
Πίνακας 25: Ποσοστά μαθητών που χρησιμοποιούν τα ηλεκτρονικά μέσα για να ακούν μουσική ανά φύλο - Συχνότητα.....	49
Πίνακας 26: Ποσοστά μαθητών που επιλέγουν ηλεκτρονικά παιχνίδια με αστείο περιεχόμενο – Συχνότητα – Διάκριση ανά φύλο	50
Πίνακας 27: Ποσοστά μαθητών που επιλέγουν ηλεκτρονικά παιχνίδια με εκπαιδευτικό περιεχόμενο – Συχνότητα – Διάκριση ανά φύλο	50
Πίνακας 28: Ποσοστά μαθητών που επιλέγουν ηλεκτρονικά παιχνίδια με καλλιτεχνικό περιεχόμενο – Συχνότητα – Διάκριση ανά φύλο	51
Πίνακας 29: Ποσοστά μαθητών που επιλέγουν ηλεκτρονικά παιχνίδια με βίαιο περιεχόμενο – Συχνότητα – Διάκριση ανά φύλο	51
Πίνακας 30: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν τηλεόραση-Συχνότητα	52
Πίνακας 31: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν κινούμενα σχέδια-Συχνότητα	52
Πίνακας 32: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν ταινίες-Συχνότητα	53
Πίνακας 33: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν τηλεοπτικές σειρές-Συχνότητα	54
Πίνακας 34: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν τηλεπαιχνίδια-Συχνότητα.....	54
Πίνακας 35: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν αγώνες ή αθλητικά-Συχνότητα	55

Πίνακας 36: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν ειδήσεις -Συχνότητα.....	55
Πίνακας 37: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν ντοκιμαντέρ-Συχνότητα	56
Πίνακας 38: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν μουσικές εκπομπές-Συχνότητα	56
Πίνακας 39: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν αγώνες ή αθλητικά ανά φύλο - Συχνότητα.....	57
Πίνακας 40: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν ταινίες ανά φύλο - Συχνότητα	58
Πίνακας 41: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν τηλεπαιχνίδια ανά φύλο - Συχνότητα.....	58
Πίνακας 42: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν κινούμενα σχέδια ανά φύλο - Συχνότητα.....	59
Πίνακας 43: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν ντοκιμαντέρ ανά φύλο - Συχνότητα	59
Πίνακας 44: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν μουσικές εκπομπές ανά φύλο - Συχνότητα	60
Πίνακας 45: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν τηλεοπτικές σειρές ανά φύλο - Συχνότητα	60
Πίνακας 46: Ποσοστά μαθητών που επιλέγουν τη δραστηριότητα ‘ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων’ – Συχνότητα – Διάκριση ανά φύλο	61
Πίνακας 47: Ποσοστά μαθητών που έχουν καλλιτεχνικές δραστηριότητες- Συχνότητα	62
Πίνακας 48: Ποσοστά μαθητών που ασχολούνται με τη ζωγραφική – Συχνότητα - Διάκριση ανά φύλο	63
Πίνακας 49: Ποσοστά μαθητών που ασχολούνται με καλλιτεχνικές κατασκευές- Συχνότητα- Διάκριση ανά φύλο	63
Πίνακας 50: Ποσοστά μαθητών που ασχολούνται με τον χορό- Συχνότητα-Διάκριση ανά φύλο	63
Πίνακας 51: Ποσοστά μαθητών που ασχολούνται με τη μουσική- Συχνότητα- Διάκριση ανά φύλο	64

Πίνακας 52: Ποσοστά μαθητών που πραγματοποιούν επισκέψεις σε φίλους- Συχνότητα	65
Πίνακας 53: Ποσοστά μαθητών που συνηθίζουν να βοηθούν τους γονείς τους- Συχνότητα	65
Πίνακας 54: Ποσοστά μαθητών που επισκέπτονται παιδικές χαρές ή παιδότοπους- Συχνότητα	66
Πίνακας 55: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν Κατηχητικό- Συχνότητα.....	67
Πίνακας 56: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους στον κήπο, στην αυλή ή στους γύρω δρόμους του σπιτιού τους-Συχνότητα	68
Πίνακας 57: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους σε πλατείες, αλάνες ή παιδικές χαρές-Συχνότητα	68
Πίνακας 58: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους μέσα στο σπίτι -Συχνότητα	69
Πίνακας 59: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους στους χώρους κάποιου συλλόγου -Συχνότητα	69
Πίνακας 60: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους σε πλατείες, αλάνες ή παιδικές χαρές ανά φύλο-Συχνότητα	70
Πίνακας 61: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους στους χώρους κάποιου συλλόγου ανά φύλο -Συχνότητα	71
Πίνακας 62: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους με τα αδέρφια τους ή την οικογένειά τους-Συχνότητα	71
Πίνακας 63: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους με φίλους ή συμμαθητές-Συχνότητα.....	72
Πίνακας 64: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους με τα μέλη κάποιου συλλόγου-Συχνότητα	73
Πίνακας 65: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους μόνοι- Συχνότητα.....	73
Πίνακας 66: Ποσοστά ικανοποίησης από τις αθλητικές δραστηριότητες	75
Πίνακας 67: Ποσοστά ικανοποίησης από τις επισκέψεις σε φίλους - Βόλτες.....	75

Πίνακας 68: Ποσοστά ικανοποίησης από την ακρόαση μουσικής.....	75
Πίνακας 69: Ποσοστά ικανοποίησης από την παροχή βοήθειας στους γονείς.....	76
Πίνακας 70: Ποσοστά ικανοποίησης από την παρακολούθηση τηλεόρασης.....	76
Πίνακας 71: Ποσοστά ικανοποίησης από τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων.....	77
Πίνακας 72: Ποσοστά ικανοποίησης από την παρακολούθηση κατηχητικού	77
Πίνακας 73: Ποσοστά ικανοποίησης από τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες.....	78
Πίνακας 74: Ποσοστά ικανοποίησης από τις επισκέψεις σε παιδικές χαρές και παιδότοπους.....	78
Πίνακας 75: Ποσοστά ικανοποίησης από το διάβασμα εξωσχολικών βιβλίων.....	79
Πίνακας 76: Βαθμός ομοιότητας με συνήθειες γονέων.....	80

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Εικόνα 1: Ταυτότητα δείγματος ως προς το φύλο	34
Εικόνα 2: Ταυτότητα δείγματος ως προς την ηλικία	34
Εικόνα 3: Συνοπτικό διάγραμμα επιλογής αθλητικών δραστηριοτήτων	40
Εικόνα 4: Συνοπτικό διάγραμμα χρήσης ηλεκτρονικών μέσων	46
Εικόνα 5: Συνοπτικό διάγραμμα επιλογής τηλεοπτικών προγραμμάτων	57
Εικόνα 6: Συνοπτικό διάγραμμα επιλογής καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων.....	64
Εικόνα 7: Συνοπτικό διάγραμμα επιλογής χώρων για διάθεση του ελεύθερου χρόνου	70
Εικόνα 8: Συνοπτικό διάγραμμα επιλογής συντροφιάς	74
Εικόνα 9: Ομοιότητες με συνήθειες γονιών	80
Εικόνα 10: Συνοπτικό διάγραμμα επιλογής δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου.....	84

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι συνήθειες των νεαρών παιδιών κατά τον ελεύθερο χρόνο τους αποτελεί ένα πεδίο διερεύνησης με τεράστιο κοινωνιολογικό, παιδαγωγικό και οικονομικό ενδιαφέρον ενώ οι προεκτάσεις του επηρεάζουν την ψυχοσωματική υγεία, τη συμπεριφορά και τη γενικότερη εξέλιξη των νεαρότερων μελών της κοινωνίας μας. Πλήθος μελέτες σε όλο τον κόσμο καταγράφουν τις συνήθειες ελεύθερου χρόνου των παιδιών και επιχειρούν να τις αναλύσουν υπό το πρίσμα διάφορων παραμέτρων. Έτσι έχει αναπτυχθεί μια τεράστια προβληματική πάνω στα ζητήματα αυτών των συνηθειών και έχουν επιχειρηθεί ποικίλες σχετικές προσεγγίσεις.

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια μικρή συνεισφορά στην παραπάνω προβληματική. Αντικείμενό της είναι η διερεύνηση των συνηθειών που έχουν οι σημερινοί μαθητές του ελληνικού Δημοτικού Σχολείου κατά τον ελεύθερο χρόνο τους. Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη μας στοχεύει: στην διερεύνηση της συμπεριφοράς των σύγχρονων μαθητών στον ελεύθερο χρόνο τους, στην καταγραφή των συνηθειών τους, στη λεπτομερή ανάλυση αυτών και στην περιγραφή της εξάρτησής τους από διάφορους ενδογενείς και περιβαλλοντικούς παράγοντες.

Μεθοδολογικά η προσέγγιση του θέματος συντελείται σε δύο επίπεδα. Σε ένα πρώτο θεωρητικό επίπεδο επιδιώκεται ερμηνευτικά, μέσω αξιοποίησης δευτερογενούς υλικού (βιβλιογραφικές πηγές), η αποσαφήνιση, η περιγραφή και ανάλυση του ζητήματος. Σε ένα δεύτερο επίπεδο διερευνώνται εμπειρικά οι συνήθειες ελεύθερου χρόνου των μαθητών μέσα από την ανάλυση των απαντήσεων που έδωσαν σε σχετικό ερωτηματολόγιο.

Αναλυτικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας επιδιώκεται η εννοιολογική αποσαφήνιση βασικών όρων, όπως ο ελεύθερος χρόνος γενικά, αλλά και ο ελεύθερος χρόνος του μαθητή ειδικότερα, ενώ παρουσιάζεται μια σχετική ιστορική αναδρομή. Στη συνέχεια αναφέρονται επιγραμματικά τα κυριότερα χαρακτηριστικά της σημερινής κοινωνικής πραγματικότητας και αναζητείται ο μαθητής μέσα σε αυτή. Έπειτα, επιχειρείται μια περιγραφή της ζωής του σύγχρονου μαθητή και γίνεται μια αδρομερής ανάλυση αυτής από κοινωνιολογική, ψυχολογική και παιδαγωγική σκοπιά.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επιδιώκεται σε θεωρητικό επίπεδο η ερμηνευτική ανάλυση και η αξιοποίηση της σχετικής με το θέμα βιβλιογραφίας. Μέσα σ' αυτή αναζητούνται, οι συνήθειες των μαθητών Δημοτικού Σχολείου στον ελλαδικό χώρο. Ακολούθως οι συνήθειες παρουσιάζονται και αναλύονται διεξοδικά, ενώ σημειώνονται και οι διαφορές που εντοπίζονται σ' αυτές ανάλογα με το φύλο των μαθητών.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται οι παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τις συνήθειες των μαθητών στον ελεύθερο χρόνο τους. Αρχικά γίνεται μια διάκριση σε κατηγορίες και εν συνεχεία παρουσιάζονται αναλυτικά όλοι οι παράγοντες, ενώ αναφέρεται και ο τρόπος επιρροής του καθενός και η ιδιαίτερη σημασία του.

Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει το εμπειρικό μέρος της παρούσας εργασίας. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια ενός δομημένου ερωτηματολογίου με ερωτήσεις «κλειστού» κυρίως τύπου. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται και αναλύονται οι απαντήσεις του ερωτηματολογίου. Εδώ αναφέρονται αναλυτικά οι συνήθειες ενός δείγματος μαθητών Δημοτικού κατά τον ελεύθερο χρόνο τους, αναζητείται ο βαθμός ικανοποίησής τους από τις επιλεγόμενες δραστηριότητές τους και αναζητείται η σχέση τους με τις αντίστοιχες δραστηριότητες της προηγούμενης γενιάς.

Τα συμπεράσματα της έρευνας αναφέρονται στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας. Στη συνέχεια τα συμπεράσματα αυτά συνεκτιμώνται με τις διαπιστώσεις του θεωρητικού μέρους και διατυπώνονται τα γενικά συμπεράσματα ολόκληρης της μελέτης.

1 Ο ελεύθερος χρόνος και η ζωή του μαθητή.

1.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός του ελεύθερου χρόνου

1.1.1 Ο ελεύθερος χρόνος γενικά

Ο χρόνος είναι μια έννοια πολυδιάστατη η οποία απασχόλησε τον άνθρωπο από τις απαρχές του πολιτισμού του. Από τα πανάρχαια χρόνια έως σήμερα έχουν γίνει πολλές προσεγγίσεις της έννοιας του χρόνου από φιλοσοφική, κοινωνική και οικονομική σκοπιά. Ο χρόνος μπορεί να οριστεί αλλά και να διαιρεθεί ποικιλοτρόπως. Η συνηθέστερη εμπειρική διαίρεσή του είναι σε χρόνο εργασίας και ελεύθερο χρόνο. Μια εύστοχη και γενικά αποδεκτή διαίρεση του χρόνου γίνεται από τον Η. Opaschowski. Σύμφωνα με τον Γερμανό παιδαγωγό ο συνολικός χρόνος ζωής του ανθρώπου μπορεί να χαρακτηριστεί ως ενότητα τριών επιμέρους χρονικών τμημάτων, τα οποία ορίζονται με κριτήρια την ατομική δυνατότητα διάθεσης του χρόνου και τον βαθμό ελευθερίας, μέσα σε συγκεκριμένα χρονικά πλαίσια (Opaschowski, 1990):

α) Ο «ελεύθερα διαθέσιμος χρόνος» ή απλά «ελεύθερος χρόνος» τον οποίο κάθε άτομο διαχειρίζεται όπως ακριβώς θέλει (αυτοπροσδιορισμός).

β) Ο «υποχρεωτικός» ή «δεσμευμένος χρόνος», ο οποίος υφίσταται, όταν το άτομο είτε λόγω οικογενειακών ή κοινωνικών αναγκών, είτε λόγω επαγγελματικών συνθηκών αισθάνεται την υποχρέωση για κάποια συγκεκριμένη δραστηριότητα. (π.χ.: κοινωνικές υποχρεώσεις ή δραστηριότητες εθελοντισμού).

γ) Ο «ετεροκαθορισμένος» ή «εξαρτημένος χρόνος», ο οποίος προσδιορίζεται εξωγενώς. Υφίσταται, όταν το άτομο εξαναγκάζεται σε μια δραστηριότητα, η οποία είναι προσδιορισμένη χρονικά, τοπικά και ως προς το περιεχόμενο. Αποτελείται κυρίως από τον χρόνο εργασίας, αλλά όχι αποκλειστικά από αυτόν.

Το ίδιο ευρεία και πανάρχαια με την έννοια του χρόνου είναι και η έννοια του ελεύθερου χρόνου. Ήδη από την αρχαία Αθήνα, υπήρχε η έννοια της «σχόλης» η οποία δεν αντιστοιχούσε απλώς στο διάστημα εκείνο του χρόνου που ο ελεύθερος πολίτης δεν εργαζόταν, αλλά είχε κυρίως ποιοτική διάσταση. Η σχόλη ήταν πολύ περισσότερο η έννοια που αντιπαραβαλλόταν στην εργασία και αποτελούσε τον χρόνο εκείνον στον οποίο το άτομο φρόντιζε για την καλλιέργεια του εαυτού του, την

καλλιέργεια του νου του και φυσικά, την ενασχόλησή του με τα κοινά. Περιλάμβανε, δηλαδή, ανάπαυση, ψυχαγωγία και μόρφωση με απώτερο στόχο να δημιουργήσει πολίτες χρήσιμους στην πόλη. (Κορωναίου, 1996).

Στα ρωμαϊκά χρόνια ο ελεύθερος χρόνος αποκτά δημόσιο χαρακτήρα. Πλήθος δημόσια θεάματα, έθιμα και γιορτές συντελούν στην δημόσια οργάνωση και διαμόρφωση του ελεύθερου χρόνου. Εδώ η λέξη «otium» που αντικαθιστά την αρχαιοελληνική «σχόλη» εμπεριέχει και την σημασία της σπατάλης υλικών αγαθών κατά τη διάθεση του ελεύθερου χρόνου. (Κορωναίου, 1996).

Στο Μεσαίωνα η Εκκλησία οργανώνει το χρόνο σύμφωνα με τις δικές τις απαιτήσεις και καθορίζει πολλές από τις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου. Με τον Διαφωτισμό, που η έννοια της ελευθερίας μπαίνει στο επίκεντρο της ανθρώπινης διανόησης, η έννοια του ελεύθερου χρόνου αποκτά περίοπτη θέση. Είναι η εποχή που διαμορφώνεται ποιοτικά και αποκτά τη σημερινή της μορφή και σημασία. Ως την εποχή αυτή, όμως, ελεύθερο χρόνο έχει, κυρίως, η αριστοκρατία.

Με τη βιομηχανική επανάσταση και τη μετατροπή της κοινωνίας από αγροτική σε αστική, ο όρος ελεύθερος χρόνος αρχίζει σταδιακά να αφορά όλους τους ανθρώπους και κυριότερα την εργατική τάξη. Η έννοιά του εξαπλώνεται στην οικονομία και αναδεικνύεται σε μια βασική κοινωνική παράμετρο που αποτελεί αντικείμενο έρευνας των κοινωνικών επιστημών. Στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα οι νέες κοινωνικές και εργασιακές συνθήκες κάνουν τον ελεύθερο χρόνο κτήμα και αγαθό όλο και ευρύτερων λαϊκών στρωμάτων. Από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα και μετά, εξασφαλίζεται η «ποσότητα» του ελεύθερου χρόνου και επιδιώκεται, πλέον, η «ποιότητα» αυτού, μέσα σε μια κοινωνία της αφθονίας. (Θωϊδης, 2000). Τα τελευταία χρόνια, σχετική οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προσδιορίζει τον ελεύθερο χρόνο τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά, προσδίδοντάς του έτσι υψηλή κατοχύρωση.

Στην εποχή μας ο ελεύθερος χρόνος αφορά όλες τις κοινωνικές ομάδες και αποτελεί τμήμα της οργανωμένης κοινωνικής ζωής. Εμφανίζεται με τη μορφή ολιγόωρων (ημερήσιος ελεύθερος χρόνος), ολιγοήμερων (αργίες, ρεπό,) ή πολυήμερων (άδειες, διακοπές, περίοδος συνταξιοδότησης) χρονικών περιόδων. Οι βασικές λειτουργίες του ελεύθερου χρόνου εξαρτώνται από τις ανάγκες που καλύπτουν. Σύμφωνα με τον Oraschowski (1996) υπάρχουν οχτώ κύριες ανάγκες του

ανθρώπου που δύναται να καλύψει ο ελεύθερος χρόνος και οι οποίες αλληλοεξαρτώνται και αλληλοκαλύπτονται, ενώ επηρεάζονται από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ατόμου (κοινωνική τάξη, ηλικία, φύλο, θρησκεία κ.ά.). Πρόκειται για τις ανάγκες κάθε ανθρώπου για αναψυχή, για αποφόρτιση από τη δουλειά, για εκπαίδευση, για αυτογνωσία, για επικοινωνία, για ενσωμάτωση σε κάποια ομάδα ή στην κοινωνία ευρύτερα, για συμμετοχή και για εκπολιτισμό.

Ο ελεύθερος χρόνος περικλείει μεγάλο χώρο δράσης και, μέσω αυτού, υπόσχεται διευρυμένες δυνατότητες αυτοπραγμάτωσης. Περιλαμβάνει ποικίλα ενδιαφέροντα και δραστηριότητες και εκτυλίσσεται σε διάφορους χώρους. Είναι χρόνος διαμόρφωσης της προσωπικότητας, πραγμάτωσης ανθρώπινων ιδανικών και αξιών και ανάπτυξης πολιτισμού (Θωίδης, 2000). Λειτουργεί ως περιοχή ανακάλυψης της προσωπικής ταυτότητας από το ίδιο το άτομο, δηλαδή λειτουργεί ως ένα είδος ατομικής υγιεινής με την σωματική, ψυχική και πνευματική διάσταση (Agricola, 1990). Ο ελεύθερος χρόνος είναι το χρονικό διάστημα που προσφέρει δυνατότητες ελευθερίας και αυτοδιάθεσης, μακριά από τις πιέσεις του εργασιακού περιβάλλοντος, της οικογένειας ή του σχολείου. Κατά τη διάρκειά του οι άνθρωποι επιδιώκουν και προσδοκούν την εκπλήρωση των επιθυμιών και των βαθύτερων πόθων τους, τα οποία πολλές φορές δεν τους εξασφαλίζει η εργασία τους ή δεν μπορούν να μοιραστούν με τους γονείς, τους δασκάλους ή τους εργοδότες. Ο ελεύθερος χρόνος δίνει τη δυνατότητα στο παιδί, στον νέο και στον ενήλικο να απομακρυνθούν από το στενό καθημερινό περιβάλλον, να αναζητήσουν το άγνωστο και το διαφορετικό, να γνωρίσουν τον κόσμο, να ασκήσουν και να δοκιμάσουν την αυτονομία τους, να πειραματιστούν και ενδεχομένως να αναζητήσουν εναλλακτικούς τρόπους ζωής ή, καλύτερα, μια πιο ουσιαστική ζωή (Parageorgiou, 1993).

1.1.2 Ο ελεύθερος χρόνος του μαθητή

Η ιδιότητα του μαθητή χαρακτηρίζει και περιγράφει τα παιδιά όλων σχεδόν των εποχών και όλων των κοινωνιών. Κάθε γενιά φροντίζει να παρέχει στα νεαρά παιδιά όλα εκείνα τα εφόδια που χρειάζονται για να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του κοινωνικού, πολιτικού και οικονομικού συστήματος που αυτή έχει δημιουργήσει ή συντηρήσει. Έτσι κάθε άνθρωπος στα πρώτα χρόνια της ζωής του είναι πρωτίστως μαθητής. Βέβαια, δεν πρέπει να παραβλεφθεί ότι υπήρξαν κοινωνίες που επέτρεπαν

και απαιτούσαν της παιδική εργασία, παραβλέποντας εντελώς την εκπαίδευση των παιδιών. Εκεί η «μαθητεία» εξαντλούνταν στην μονοδιάστατη και σύντομη χρονικά εκπαίδευση πάνω στο αντικείμενο της εργασίας. Οι περισσότερες κοινωνίες, όμως, επιδιώκουν να προσφέρουν μια όσο το δυνατόν πιο οργανωμένη και αποτελεσματική εκπαίδευση στα νεαρότερα μέλη τους. Για το σκοπό αυτό οργανώνουν εκπαιδευτικά συστήματα τα οποία απαιτούν από το μαθητή να διαθέσει αρκετό από τον συνολικό χρόνο του. Από τα πανάρχαια χρόνια έως σήμερα, στις περισσότερες περιοχές του κόσμου τα παιδιά εμπλέκονται σε κάποιου είδους εκπαιδευτικής διαδικασίας και αφιερώνουν σε αυτή σημαντικό μερίδιο του χρόνου τους.

Στην εποχή μας ο ελεύθερος χρόνος του μαθητή συντίθεται από δυο επιμέρους χρονικές περιόδους: Από τη μια ο «καθαρός» ελεύθερος χρόνος, ο οποίος προκύπτει από τη διαφορά του συνολικού χρόνου από το χρόνο που αφιερώνει ο μαθητής στην παρακολούθηση του σχολικού προγράμματος, στην προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και στην παρακολούθηση «φροντιστηριακών» μαθημάτων (Δραγατογιάννη, 2011). Από την άλλη, ο ελεύθερος χρόνος που εξασφαλίζεται μέσα στα πλαίσια του σχολικού χρόνου με τα διαλείμματα, τις εκδρομές ή άλλες «χαλαρές» σχολικές δραστηριότητες. Ο μαθητής στον «καθαρό» (εξωσχολικό) ελεύθερο χρόνο του έχει τη δυνατότητα να παίξει, να ασχοληθεί με δραστηριότητες που ικανοποιούν τις ψυχοσωματικές του ανάγκες και αναδεικνύουν τις ιδιαίτερες κλίσεις του, να συναναστραφεί αγαπημένα πρόσωπα, να ενταχθεί σε ομάδες συνομηλίκων, να διασκεδάσει ή και να επιλέξει την πλήρη απραξία. Η διάθεση του ελεύθερου χρόνου του είναι, δηλαδή, ζήτημα προσωπικής ελεύθερης επιλογής, χωρίς τους περιορισμούς που επιβάλλει η σχολική ζωή. Ο εξωσχολικός ελεύθερος χρόνος του μαθητή είναι κυριότερα χρόνος ανάπαυσης, διασκέδασης και προσωπικής αυτοπραγμάτωσης και λιγότερο αντιστάθμισμα στην πίεση της απαιτητικής σχολικής ζωής. Το αντίθετο συμβαίνει με τον ενδοσχολικό ελεύθερο χρόνο των μαθητών. Ο χρόνος αυτός ως επί το πλείστον αντισταθμίζει την πίεση και τους περιορισμούς της απαιτητικής και πληκτικής, συχνά, διδασκαλίας. Στα ολιγόλεπτα διαλείμματα ο μαθητής επιλέγει αυτόνομα τις δραστηριότητες στις οποίες θα διαθέσει τον λιγοστό ελεύθερο χρόνο του. Θα παίξει, θα συζητήσει, θα διαχειριστεί τις συγκρούσεις του, θα εκτονωθεί σωματικά και ψυχικά και θα επικοινωνήσει με τους συμμαθητές και τους δασκάλους του, συχνά με τρόπο διαφορετικό από αυτόν της σχολικής τάξης. Ο περιορισμένος, όμως, χρόνος του διαλείμματος, οι ακατάλληλοι χώροι των -

ελληνικών κυρίως- σχολείων καθώς και η ίδια η φύση του διαλείμματος δεν εξασφαλίζει τη φυσική χαλάρωση των μαθητών και την ουσιαστική επικοινωνία, χάνοντας έτσι και σημαντική από την αντισταθμιστική του ιδιότητα. Παρόμοια χρησιμότητα με αυτή του διαλείμματος έχουν για τους μαθητές και οι εκδρομές. Αυτές, ακόμη και όταν έχουν συγκεκριμένο εκπαιδευτικό σκοπό, λειτουργούν ως ευκαιρίες διασκέδασης, εκτόνωσης και χαλάρωσης από τη σχολική πιεστική καθημερινότητα (Χανιωτάκης & Θωίδης, 2002).

1.2 Ο μαθητής στη σημερινή εποχή

1.2.1 Κύρια χαρακτηριστικά της σύγχρονης κοινωνίας

Η σύγχρονη ανθρώπινη κοινωνία είναι σαφώς διαφοροποιημένη από τις κοινωνίες των προηγούμενων αιώνων. Οι αλλαγές της σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια είναι τεράστιες και έχουν συντελεστεί με αλματώδεις ρυθμούς. Αν ήταν δυνατό να συνοψίσουμε τα χαρακτηριστικά της γνωρίσματα θα καταλήγαμε, μάλλον, στα παρακάτω (Χαραλαμπίδης, 2000):

- Η σημερινή κοινωνία είναι καταναλωτική. Ο σύγχρονος άνθρωπος είναι πρωτίστως καταναλωτής. Επιδιώκει με κάθε μέσο, και συχνά με κάθε τίμημα, να αποκτήσει έναν τεράστιο όγκο υλικών αγαθών και αντλεί ικανοποίηση από την κατανάλωσή τους. Συχνά προσδιορίζει την γενικότερη αξία του από την δυνατότητά του να καταναλώνει.
- Η κοινωνία μας χαρακτηρίζεται από τεράστια τεχνολογική πρόοδο αλλά και από την απαίτηση για μεγάλο βαθμό εξειδίκευση. Τα τεχνολογικά μέσα που διαθέτει ο σύγχρονος άνθρωπος έχουν αλλάξει εντελώς την καθημερινή του ζωή και την εργασία του. Την ίδια ώρα οι επιστήμονες, οι τεχνίτες και όλοι σχεδόν οι επαγγελματίες οφείλουν να καταγίνονται με έναν μικρό τομέα της παραγωγικής διαδικασίας, τον τομέα της ειδικότητάς τους, με αποτέλεσμα να μην δοκιμάζουν την ικανοποίηση της ολοκληρωμένης παραγωγής.
- Η σύγχρονη κοινωνία είναι μαζοποιημένη. Όλες οι εκδηλώσεις του σημερινού ανθρώπου είναι μαζικές. Ζει σε υπερτροφικά αστικά κέντρα,

διαμένει σε πολυκατοικίες με δεκάδες έως χιλιάδες ένοικους, διασκεδάζει μαζικά, κινείται μαζικά, ενημερώνεται μέσα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Μέσα σ' αυτήν την κοινωνία ο άνθρωπος προσπαθεί να προσαρμοστεί, να καρπωθεί τα οφέλη και να διαχειριστεί τις συνέπειες. Απολαμβάνει την αφθονία των υλικών αγαθών, αλλά συγχρόνως εργάζεται σκληρά για τα αποκτήσει, υποσκάπτοντας συχνά τη σωματική και ψυχική του υγεία. Ενθουσιάζεται με τις ποικίλες δυνατότητες και εφαρμογές που του προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, αλλά όλο και περισσότερο δυσκολεύεται να διαχειριστεί τους κινδύνους που απορρέουν από αυτές. Χαίρεται τις επιλογές που του προσφέρει η μαζικότητα, αλλά την ίδια στιγμή υπομένει τις αρνητικές της εκφάνσεις. Πετυχαίνει υψηλή νομική κατοχύρωση για την ποσότητα του ελεύθερου χρόνου του, αλλά στην πράξη οι καθημερινές του υποχρεώσεις τον περιορίζουν στο ελάχιστο. Πληροφορείται με όλο και μεγαλύτερη επιστημονική ακρίβεια για το παρελθόν του, αλλά αδιαφορεί για τα διδάγματά του, περιφρονεί την παράδοσή του και τις αξίες της. Ο σύγχρονος άνθρωπος από τη μια μεριά απολαμβάνει τις πολυτέλειες που του εξασφαλίζει η σημερινή ζωή –αφθονία υλικών αγαθών και υπηρεσιών, εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δυνατότητες, επαγγελματικές κατευθύνσεις. Από την άλλη, όμως, βιώνει την αλλοτρίωση από τον εαυτό του, από τον συνάνθρωπό του και από τη φύση, καθώς η προσωπική του αξία έχει εμπορευματοποιηθεί, οι ανθρώπινες συναναστροφές έχουν γίνει ιδιοτελείς συναλλαγές και ο ομφάλιος λώρος με τη φύση έχει προ πολλού διαρρηχθεί προς όφελος της εφήμερης οικονομικής ωφέλειας (Φρομ, 1978).

Έτσι, κάθε παιδί, έρχεται στον κόσμο και βιώνει όλες τις παραπάνω αντιφατικές καταστάσεις που χαρακτηρίζουν τον σύγχρονο ενήλικο και την κοινωνία του. Μέσα σε αυτή την πολυδιάστατη και αντιφατική κοινωνία ανδρώνεται και διαμορφώνει σταδιακά το χαρακτήρα του, το δικό του αξιακό σύστημα, τις δικές του αρχές και κατευθύνσεις. Και είναι τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά της σημερινής κοινωνίας που αλληλοεπηρεαζόμενα και συχνά αλληλοεπικαλυπτόμενα, προσδιορίζουν τις συνήθειες, την εξέλιξη και εν γένει τη ζωή του νεαρού μαθητή.

1.2.2 Η ζωή του σύγχρονου μαθητή

Κάθε παιδί έχει ως κύρια ιδιότητα την ιδιότητα του μαθητή. Στις περισσότερες περιοχές του κόσμου τα παιδιά αφιερώνουν στη μαθησιακή διαδικασία δυσανάλογα περισσότερο χρόνο από ό,τι αφιερώνουν σε οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα. Η εκπαιδευτική διαδικασία είναι αυτή που προσδιορίζει τον συνολικό χρόνο του παιδιού και τον διακρίνει σε χρόνο εργασίας (σχολείο, φροντιστήριο, άλλες σχολές και προετοιμασία για όλα αυτά) και σε ελεύθερο χρόνο. Στις πολιτισμένες κοινωνίες, όπου δεν υπάρχει παιδική εργασία, ο ελεύθερος χρόνος ορίζεται ως ο χρόνος που απομένει στο μαθητή μόλις έχει ολοκληρώσει όλες τις μαθησιακές του υποχρεώσεις. Έτσι λοιπόν, η εκπαιδευτική διαδικασία με τις ποικίλες συνιστώσες της και ο χρόνος που αυτή απαιτεί προσδιορίζουν σε μεγάλο βαθμό τη ζωή και την καθημερινότητα του σύγχρονου μαθητή.

Το εκπαιδευτικό σύστημα που συναντά ο σημερινός μαθητής έχει πολλές διαφορές από τα αντίστοιχα του παρελθόντος. Σήμερα ο μαθητής και οι ανάγκες του μπαίνουν στο κέντρο της εκπαιδευτικής πράξης. Ο εκπαιδευτικός παύει να είναι η *ex officio* αυθεντία και αποκτά ρόλο συμβουλευτικό και καθοδηγητικό. Το στυλ διδασκαλίας χάνει την παρελθούσα αυταρχικότητα και γίνεται πιο δημοκρατικό. Οι διδακτικές πρακτικές που ακολουθούνται λαμβάνουν υπόψιν τις ιδιαίτερες ανάγκες και δυνατότητες του μαθητή και επικρατεί ζεστό ψυχοπαιδαγωγικό κλίμα (Παπάς, 1999). Οι νέες τεχνολογίες, που μπαίνουν σιγά σιγά στην εκπαίδευση, και η διοργάνωση εκπαιδευτικών επισκέψεων δίνουν μια σαφώς πιο ενδιαφέρουσα και πιο αποτελεσματική διάσταση στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Την ίδια ώρα, όμως, ο μαθητής κατά τη μαθησιακή του πορεία έχει να αντιμετωπίσει τις στρεβλές όψεις και απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας. Ο έντονος ανταγωνισμός που χαρακτηρίζει την καταναλωτική μας κοινωνία επηρεάζει δυσμενώς και το εκπαιδευτικό σύστημα. Ο ρόλος του σχολείου σήμερα επικεντρώνεται στη διδασκαλία και στην αποτελεσματικότητά της, ενώ έχει υποχωρήσει ο κοινωνικοποιητικός του ρόλος (Ξωχέλλης, 1998). Το σχολείο γίνεται συχνά αρένα ανταγωνισμού επιδόσεων και προσωπικών εγωισμών. Μέσα από τα πολλά διδακτικά αντικείμενα που περιλαμβάνει στο κατακερματισμένο του πρόγραμμα, προσφέρει μεγάλο όγκο γνώσεων και ζητά από τους μαθητές να ανταποκριθούν στις υπερβολικές απαιτήσεις του. Το ίδιο συμβαίνει και με τις εξωσχολικές δραστηριότητες. Ο ελεύθερος χρόνος για τους σημερινούς μαθητές θα

έπρεπε να είναι αισθητά αυξημένος σε σχέση με παλαιότερες εποχές, γιατί η πλειονότητά τους έχει αποσυνδεθεί από τις παραγωγικές εργασίες της οικογένειας (Κυρίτσης & Χελιατσίδου, 2009). Η πραγματικότητα όμως δείχνει το ακριβώς αντίθετο. Ενδεικτικά, σε μεγάλη έρευνα που έγινε σε 54 Δημοτικά Σχολεία της χώρας μας (Κοτταρίδη, Βαλάση-Αδάμ & Μαλικιώση, 2007), προέκυψε ότι οι μισοί μαθητές του Δημοτικού διαθέτουν καθημερινά μόνο για μελέτη τουλάχιστον τρεις ώρες. Η επιλογή σε ημερήσια βάση πληθώρας εξωσχολικών δραστηριοτήτων και διδακτικών αντικειμένων αποτελεί μόνιμη επιδίωξη γονιών και μαθητών. Όλες αυτές οι γνώσεις και όλες οι δραστηριότητες προβάλλονται ως απολύτως απαραίτητες για τη μελλοντική επιτυχία του παιδιού. Η ιδέα της «σχολαιοποίησης» της εξωσχολικής ζωής υπηρετείται με συνέπεια από τη σημερινή κοινωνική πραγματικότητα (Θωϊδης, 2000). Τα παιδιά μεγαλώνουν σήμερα με πάρα πολλά αντικείμενα, υπερβολικά πολλές επιλογές, πλήθος πληροφοριών και όλα αυτά σε εξαιρετικά γρήγορους ρυθμούς. Όπως έχει λεχθεί, μοιάζει να προσπαθούμε να συμπιέσουμε 2,5 εκατομμύρια χρόνια ανθρώπινης εξέλιξης μέσα στα πρώτα εννέα χρόνια της ζωής του παιδιού (Payne & Ross, 2010).

Οι υπερβολικές αυτές απαιτήσεις της ανταγωνιστικής και συνεχώς μεταβαλλόμενης σύγχρονης κοινωνίας γεμίζουν με άγχος τους σημερινούς μαθητές. Η καθημερινότητά τους χαρακτηρίζεται από ιλιγγιώδεις ρυθμούς. Η αδιάκοπη ενασχόληση με ποικίλα και ασύνδετα γνωστικά αντικείμενα τους στερεί την δυνατότητα να χαρούν τη μελέτη, να οικειοποιηθούν τα αποτελέσματά της και να βιώσουν το αίσθημα μιας ολοκληρωμένης γνώσης. Οι πολυάριθμες απογευματινές τους δραστηριότητες δεν τους δίνουν το χρόνο να αναδείξουν και να καλλιεργήσουν τα ιδιαίτερα ταλέντα τους σε κάποια απ' αυτές (Κουράκης, 1999). Οι μαθητές επιλέγουν τις ασχολίες αυτές είτε γιατί κατευθύνονται εκεί από τους γονείς τους είτε επειδή ανησυχούν μην μειονεκτήσουν σε σύγκριση με κάποιον πολυάσχολο συμμαθητή τους. Από πολύ μικροί υιοθετούν την άποψη των ενηλίκων ότι οι πολλές γνώσεις και δεξιότητες εξασφαλίζουν τη μελλοντική καταναλωτική τους ικανότητα. Αντλούν μια επιφανειακή ικανοποίηση από την ποσότητα των ασχολιών τους και από τις πιθανές επιδόσεις τους, δίνοντας δευτερεύουσα σημασία στην ουσία της γνώσης, στις διαπροσωπικές σχέσεις τους και στην αξία του παιχνιδιού. Τα παιδιά, όμως, δεν έχουν ακόμη τις γνωστικές ικανότητες να διερευνήσουν τις επιλογές που έχουν, να τις αξιολογήσουν σωστά και να ακολουθήσουν τις βέλτιστες. Έτσι συχνά οδηγούνται σε

επιλογές που τους εξασθενούν σωματικά και ψυχικά. Επιλογές που τους προκαλούν βιώματα ματαιώσης και αποτυχίας, τους οδηγούν στην ανασφάλεια και τη μειωμένη αυτοεκτίμηση (Payne & Ross, 2010). Όταν τα αρνητικά συναισθήματα γιγαντώνονται, δεν υπάρχουν οι αξιόλογες διαπροσωπικές σχέσεις που θα λειτουργήσουν εξισορροπιστικά. Τότε τα παιδιά καταφεύγουν στην επιθετικότητα ή στην εσωστρέφεια με δυσμενείς συνέπειες στον ψυχισμό και την εξέλιξή τους. Σύμφωνα με μελέτες, τα παιδιά σήμερα εμφανίζουν στρες πολύ πιο τακτικά από το παρελθόν και σε πολύ πιο τρυφερές ηλικίες. Οι γονείς από την πλευρά τους, σε γενικές γραμμές, δεν εκτιμούν το μέγεθος της ανησυχίας των παιδιών και τις επιπτώσεις του άγχους στην καθημερινότητά αυτών. ('Το Στρες στην καθημερινότητα των παιδιών μας', 2015).

Σύμφωνα με τα προηγούμενα, ο σύγχρονος μαθητής δαπανά τον περισσότερο χρόνο του σε δραστηριότητες που στοχεύουν στην όσο το δυνατόν πληρέστερη μόρφωσή του. Συγχρόνως, όμως, ο μαθητής δεν έχει την ευκαιρία να βιώσει με ειλικρινή τρόπο την παιδική του ηλικία. Αποξενώνεται από αυτή και τις ιδιαιτερότητές της, αποξενώνεται από το ουσιαστικό περιεχόμενο της μάθησης και τη διαδικασία της, αποξενώνεται από τους γύρω του και, εν τέλει, αποξενώνεται από τον ίδιο του τον εαυτό. Ο εξουθενωτικός κοινωνικός ανταγωνισμός απειλεί την αυτοεκτίμηση του παιδιού, τη στιγμή που το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα δεν αναπτύσσει ολόπλευρα την ατομικότητα, ώστε να πούμε ότι ικανοποιείται η ύψιστη ανάγκη της αυτοπραγμάτωσης (Κοσμόπουλος, 2000).

Κάθε παιδί όμως, πέρα από υπέρογκο χρόνο που δαπανά για την εκπαίδευσή του, διαθέτει και ελεύθερο χρόνο. Η τεχνολογικά αναπτυγμένη σύγχρονη κοινωνία προσφέρει στο μαθητή πολυάριθμες επιλογές και τρόπους για να διαθέσει τον χρόνο αυτό.

Μέσα στο σπίτι ο μαθητής έχει την πολυτέλεια να διαθέτει πληθώρα παιχνιδιών που του εξασφαλίζουν ευχάριστη και συχνά δημιουργική απασχόληση στον ελεύθερο χρόνο του. Υπάρχει ακόμη η τηλεόραση και τα υπόλοιπα σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα που προσφέρουν στο σημερινό παιδί πολλές δυνατότητες. Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής έχει πλέον θέση στα περισσότερα σύγχρονα νοικοκυριά, ενώ το κινητό τηλέφωνο γίνεται σύντροφος του παιδιού από πολύ μικρή ηλικία. Εκτός από τα παραπάνω, σήμερα υπάρχουν χιλιάδες τίτλοι βιβλίων που απευθύνονται στην παιδική

ηλικία, ενώ δε λείπουν και κάποιες –λιγιστές στην Ελλάδα– εκδόσεις περιοδικών για παιδιά.

Αλλά και έξω από το σπίτι, η τεχνολογικά εξελιγμένη κοινωνία μας διαθέτει στα παιδιά σπουδαίους χώρους για ευχάριστη απασχόληση. Καλά οργανωμένοι αθλητικοί χώροι, εντυπωσιακά εξοπλισμένοι παιδότοποι και παιδικές χαρές προσφέρουν –συνήθως όχι αφιλοκερδώς– πολλές δυνατότητες άθλησης και ψυχαγωγίας στα σημερινά παιδιά.

Η γενικότερη απαξίωση των παραδοσιακών θεσμών και των εθίμων που χαρακτηρίζει την εποχή μας, έχει επηρεάσει και τη ζωή των νεαρότερων μελών της κοινωνίας μας. Ο σημερινός μαθητής επιλέγει έναν τρόπο ζωής που απομακρύνεται όλο και περισσότερο από τον παραδοσιακό, ενώ την ίδια στιγμή κανείς δεν τον πληροφορεί για τη σπουδαιότητα του τελευταίου. Στην καθημερινότητά του δεν χωρούν παραδοσιακές αρχές και θεσμοί και δεν επηρεάζουν τον τρόπο ζωής, τη συμπεριφορά και τη διασκέδασή του. Ο θεσμός της οικογένειας έχει χάσει την αίγλη του και οι οικογενειακές συναθροίσεις δεν αποτελούν συνήθως προτεραιότητα για τον μέσο μαθητή. Η παλαιότερα αυτονόητη ένδειξη σεβασμού προς τους μεγαλύτερους έχει χάσει εν πολλοίς την ισχύ της. Ο θεσμός της Εκκλησίας έχει χάσει τη λάμψη του και την επιρροή που ασκούσε στον ψυχοπνευματικό κόσμο των νέων, γεγονός που έχει αναμφίβολες θετικές και αρνητικές επιπτώσεις στη ζωή τους. Οι θρησκευτικές γιορτές για τα παιδιά έχουν χάσει την πνευματικότητά τους και έχουν διατηρήσει μόνο την κοσμική τους διάσταση. Ακόμη, οι παραδοσιακές ευκαιρίες για διασκέδαση –πανηγύρια, γαμήλιες δεξιώσεις, έναρξη ή τέλος αγροτικών εργασιών– είτε δεν γοητεύουν πλέον τα παιδιά είτε έχουν πάψει να υπάρχουν. Σήμερα, τα ενήλικα μέλη της κοινωνίας και ακολούθως τα παιδιά διακόπτουν σταδιακά τους δεσμούς τους με την παράδοση και την πνευματική της κληρονομιά, ενώ αδιαφορούν για τις αρχές και τις αξιακές υποθήκες αιώνων (Χαραλαμπίδης, 2000).

Ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο για την ζωή του σύγχρονου μαθητή θα πρέπει να επισημάνουμε ότι αυτή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τόπο κατοικίας του μαθητή. Τα παιδιά που ζουν σε πολυπληθή αστικά κέντρα μένουν σε πολυκατοικίες και παρακολουθούν μαθήματα σε γιγαντιαία σχολικά συγκροτήματα. Έχουν πολλές δυνατότητες εκπαίδευσης και πολλές επιλογές ψυχαγωγίας. Μετακινούνται όμως, μόνο με συνοδεία ενηλίκου και σπαταλούν πολύ χρόνο στις μετακινήσεις τους. Η πλειοψηφία τους ζει σε πιεστικά γρήγορους ρυθμούς και έχει πολύ περιορισμένο

ελεύθερο χρόνο. Τα παιδιά αυτά δημιουργούν διαπροσωπικές σχέσεις κυρίως στο σχολείο τους και όχι στη γειτονιά τους. Στις μεγαλουπόλεις ελλοχεύουν σημαντικοί κίνδυνοι που δεν επιτρέπουν στα παιδιά να βγουν μόνα τους έξω από το σπίτι και να απολαύσουν το παιχνίδι σε δρόμους και πλατείες. Η αίσθηση επικινδυνότητας και ανασφάλειας που χαρακτηρίζει τη ζωή στα μεγάλα αστικά κέντρα επηρεάζει πολύ τα παιδιά και δεν τους επιτρέπει να αυτονομηθούν. Σε έρευνες αναφέρουν ότι τα περισσότερα από αυτά φοβούνται να βγουν μόνα τους έξω από το σπίτι, κυρίως το βράδυ. (Κοτταρίδη κ.α., 2007).

Από την άλλη μεριά, τα παιδιά που ζουν σε αγροτικές ή ημιαστικές περιοχές έχουν αρκετά διαφορετικό τρόπο ζωής. Οι περισσότερες διαπροσωπικές τους σχέσεις δημιουργούνται λόγω γειννίαςης. Οι δρόμοι και οι πλατείες της γειτονιάς τους είναι οι συνηθέστεροι τόποι που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους, ενώ οι μετακινήσεις τους δεν απαιτούν συνοδεία ενηλίκου. Έχουν σαφώς λιγότερες επιλογές για εκπαίδευση και ψυχαγωγία από τα παιδιά της πόλης, αλλά νιώθουν πολύ πιο ασφαλή και αυτόνομα. Μέσα στο σπίτι, βέβαια, οι επιλογές τους είναι σχεδόν όμοιες με αυτές των παιδιών από τις μεγαλουπόλεις, αφού τα ηλεκτρονικά μέσα και τα υπόλοιπα παιχνίδια είναι, μάλλον, κοινά για όλους.

Συνοψίζοντας, ο σύγχρονος μαθητής απολαμβάνει ένα αρκετά εξελεγμένο και μαθητοκεντρικό εκπαιδευτικό σύστημα που του προσφέρει αφειδώς ποικίλες γνώσεις και δεξιότητες. Έχει πολυάριθμες επιλογές για άθληση και ψυχαγωγία εντός και εκτός σπιτιού, κυρίως επειδή έχει στη διάθεσή του πολλά τεχνολογικά μέσα. Από την άλλη μεριά, όμως, είναι και θύμα της σύγχρονης καταναλωτικής κοινωνίας. Ακολουθεί τους καταπιεστικά ταχείς ρυθμούς της, επιλέγει περισσότερες δραστηριότητες από αυτές που αντέχει, ζει σε απρόσωπα αστικά κέντρα και υπομένει τους κινδύνους και τις δυσκολίες τους, απομακρύνεται από την παράδοση, ενώ συχνά φλερτάρει με μια πολυεπίπεδη αλλοτρίωσή του.

2 Οι συνήθειες των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου κατά τον ελεύθερο χρόνο τους.

2.1 Ο ελεύθερος χρόνος των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου μέσα από έρευνες

Ο ελεύθερος χρόνος των μαθητών σήμερα είναι ιδιαίτερος περιορισμένος. Ποικίλοι λόγοι, που αναλύθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο της μελέτης μας, έχουν ως αποτέλεσμα να αναλογεί ελάχιστος ελεύθερος χρόνος στους μαθητές όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης. Το φαινόμενο παρατηρείται εντονότερα στους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά αφορά σε σημαντικό βαθμό και τους μαθητές του Δημοτικού.

Σε εκτεταμένη έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2006 στην Αθήνα (Κοτταρίδη κ.α., 2007), περίπου το 70% των ερωτηθέντων μαθητών Δημοτικού απάντησαν ότι έχουν καθημερινά από μισή έως λίγες ώρες ελεύθερο χρόνο. Όμως περίπου το 20% των ερωτηθέντων απάντησε ότι έχει ελεύθερο χρόνο μόνο τα Σαββατοκύριακα και τις αργίες, ενώ υπήρξαν και μαθητές που απάντησαν ότι δεν έχουν καθόλου ελεύθερο χρόνο. Τέλος υπήρξε ένα ποσοστό που πλησίαζε το 10% που απάντησε ότι διαθέτει ελεύθερο χρόνο μόνο μερικές μέρες την εβδομάδα. Στην ίδια έρευνα το ποσοστό των μαθητών που δήλωσε ικανοποιημένο από τον ελεύθερο χρόνο του έφτανε μετά βίας στο 50% των ερωτηθέντων.

Σε παρόμοια συμπεράσματα κατέληξε και έρευνα που διενεργήθηκε την ίδια εποχή στην Πάτρα (Δραγατογιάννη, 2011), και μια μεγάλη έρευνα της προηγούμενης δεκαετίας στο νομό Θεσσαλονίκης (Θωΐδης, 2000). Την τελευταία εικοσαετία, δεκάδες εκτεταμένες ή περιορισμένες έρευνες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ο ελεύθερος χρόνος του μαθητή καταλαμβάνει ένα πολύ περιορισμένο τμήμα του συνολικού εξωσχολικού του χρόνου. Πλήθος εκπαιδευτικές και άλλες δραστηριότητες λειτουργούν ως συμπλήρωμα της σχολικής μάθησης και έχουν οδηγήσει σε «σχολειοποίησή» του (Θωΐδης, 2002).

Η παραπάνω πραγματικότητα επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη ζωή και την εξέλιξη του μαθητή. Ο ελεύθερος χρόνος των νεαρών μελών της κοινωνίας αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες για την κοινωνικοποίησή τους, την

ανάπτυξη ποικίλων δεξιοτήτων και φυσικά τη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους (Κοκκέβη κ.ά., 2011). Ο χρόνος που έχουν στη διάθεσή τους οι μαθητές, αλλά και ο τρόπος που τον αξιοποιούν επηρεάζει σημαντικά τόσο την ψυχοκοινωνική τους συγκρότηση, όσο και την ψυχική και σωματική τους ανάπτυξη και υγεία. (Τσίκουλας, Παύλου, Βλάχου, Τεφλιούδη, Ζαφειρίου & Βαργιάμη, 2002). Έτσι, ο περιορισμός του ελεύθερου χρόνου έχει δυσάρεστες επιπτώσεις στη σωματική και ψυχική υγεία των παιδιών και ναρκοθετεί την μελλοντική τους εξέλιξη. Η παραπάνω διαπίστωση αποτελεί κοινό τόπο σε σχετικές έρευνες τόσο στην Ελλάδα (ενδεικτικά: Κοκκέβη κ.ά., 2011), όσο και σε άλλες σύγχρονες κοινωνίες (ενδεικτικά: Kremer, Elshaug, Leslie, Toumbourou, Patton & Williams, 2014).

2.2 Οι δραστηριότητες των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου μέσα από έρευνες

Οι σημερινοί μαθητές καλύπτουν τον λιγιστό ελεύθερο χρόνο τους με μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων. Είτε μέσα στο σπίτι είτε έξω από αυτό, τα παιδιά διαθέτουν πολλές επιλογές για να δαπανήσουν τον χρόνο τους. Από τη μια μεριά, η σημερινή τεχνολογική εξέλιξη προσφέρει τα μέσα και τους χώρους που μπορούν να ικανοποιήσουν κάθε παιδική απαίτηση. Από την άλλη, η υπερβολική διάθεση προσφοράς που χαρακτηρίζει τους γονείς στις σύγχρονες κοινωνίες εξασφαλίζει στα παιδιά τη δυνατότητα να καλύψουν τον ελεύθερο χρόνο τους με πληθώρα δραστηριοτήτων.

Υπάρχουν πολλοί τρόποι κατηγοριοποίησης των δραστηριοτήτων του ελεύθερου χρόνου (Θωίδης, 2000). Μια πρόχειρη, αλλά αρκετά περιγραφική ομαδοποίηση των δραστηριοτήτων του σημερινού μαθητή, που εξυπηρετεί την παρούσα εργασία είναι η παρακάτω (Γσαφταρίδης, 2003):

- Ψυχαγωγικές δραστηριότητες: Τηλεόραση, άλλα ηλεκτρονικά μέσα (υπολογιστής, κινητό τηλέφωνο, παιχνιδιομηχανές), μουσική, κινηματογράφος, θέατρο κ.α.
- Αθλητικές δραστηριότητες – Σπόρ: Στίβος, κολυμβητήριο, ποδηλασία κ.α. – Ποδόσφαιρο, μπάσκετ, βόλεϊ, χορός, περίπατοι, κυνηγητό κ.α.

- Πνευματικές, διανοητικές δραστηριότητες: Ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων, ενασχόληση με πνευματικά παιχνίδια, εικαστικά κ.α.
- Επισκέψεις σε χώρους που παρουσιάζουν ενδιαφέρον: ζωολογικός κήπος, μουσεία, θεματικά πάρκα κ.α.
- Κοινωνικές δραστηριότητες - Επικοινωνία: Συμμετοχή σε διάφορες ομάδες-παρέες και επικοινωνία (ομάδα συμμαθητών, παρέα γειτονιάς, ομάδα συγγενικών προσώπων), συμμετοχή σε κοινωνικές δραστηριότητες (πρόσκοποι, καθαρισμός παραλίας) κ.α.

Οι κοινωνικές δραστηριότητες των παιδιών δεν εξαντλούνται σε απλή συζήτηση μέσα στην ομάδα. Συχνά, αποτελούν αφετηρία και προϋπόθεση για τις αθλητικές (ποδόσφαιρο, κυνηγητό, περίπατοι κ.τ.λ.) και ψυχαγωγικές (από κοινού ενασχόληση με ηλεκτρονικά παιχνίδια) δραστηριότητες που αναφέρθηκαν πιο πάνω.

Οι πιο συνηθισμένες δραστηριότητες των παιδιών του Δημοτικού Σχολείου είναι ψυχαγωγικές και αθλητικές, ενώ αρκετά πιο πίσω ακολουθούν οι πνευματικές (ενδεικτικά: Κοκκέβη κ.α., 2011. Δραγατογιάννη, 2011). Στην παρούσα ενότητα θα παρουσιαστούν οι κυριότερες ασχολίες των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου στην Ελλάδα, έτσι όπως αυτές εμφανίζονται στις σημαντικότερες από τις διαθέσιμες έρευνες. Οι έρευνες αυτές αφορούν κυρίως τους μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων του Δημοτικού.

2.2.1 Η Τηλεθέαση

Το συντριπτικό ποσοστό των μαθητών του Δημοτικού αφιερώνει καθημερινά μέρος του ελεύθερου χρόνου του στην παρακολούθηση τηλεόρασης. Μια αξιολογη πανελλήνια έρευνα σε μαθητές (Κοκκέβη κ.α., 2011) έδειξε ότι το 39% των εντεκάχρονων μαθητών παρακολουθεί τουλάχιστον 3 ώρες τηλεόραση τις καθημερινές, ενώ το Σαββατοκύριακο το ποσοστό αυτό ανεβαίνει στο 62%.

Στην ίδια έρευνα φαίνεται ότι το 12% των μαθητών τις καθημερινές παρακολουθεί τηλεόραση τουλάχιστον 5 ώρες, ενώ υπάρχει και ένα 5,5% των εντεκάχρονων παιδιών που δεν βλέπει καθόλου. Τα Σαββατοκύριακα, διπλασιάζονται οι μαθητές που βλέπουν από 5 και πάνω ώρες τηλεόραση, ενώ μειώνεται το ποσοστό των παιδιών που δεν βλέπει καθόλου.

Μια άλλη μεγάλη έρευνα (Κοτταρίδη κ.α., 2007) παρουσιάζει όμοια ευρήματα, καθώς εμφανίζει το 97% των μαθητών Δημοτικού να παρακολουθεί τηλεόραση στον ελεύθερο χρόνο του. Σε μερικές ακόμη έρευνες από το 2000 και μετά, επιβεβαιώνεται ότι 9 στους 10 μαθητές παρακολουθούν τηλεόραση καθημερινά, με μέσο όρο τηλεθέασης τουλάχιστον 2 ώρες τις καθημερινές και πολύ περισσότερες τα Σαββατοκύριακα. (Θωίδης, 2000 και Ανυφαντάκης κ.α., 2002). Αξίζει, βέβαια, να σημειωθεί ότι την τελευταία δεκαετία παρατηρείται μια μικρή μείωση στο μέσο χρόνο που αφιερώνουν οι μαθητές μπροστά από την τηλεοπτική οθόνη (Κοκκέβη κ.α. 2011).

Σε ό,τι αφορά τα τηλεοπτικά προγράμματα που βλέπουν τα νεαρά παιδιά, παλιότερη έρευνα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) έδειξε ότι τα κινούμενα σχέδια αποτελούν την κύρια τηλεοπτική επιλογή των παιδιών. Ακολουθούν οι ελληνικές ταινίες, κατόπιν οι ξένες και στη συνέχεια τα τηλεπαιχνίδια, οι αθλητικές διοργανώσεις και οι τηλεοπτικές σειρές.

2.2.2 Η ενασχόληση με σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα

Η τεχνολογική πρόοδος που χαρακτηρίζει την εποχή μας έχει προσφέρει στο μέσο νοικοκυριό την πολυτέλεια να διαθέτει πλήθος σύγχρονων ηλεκτρονικών μέσων. Σήμερα, ηλεκτρονικές συσκευές με απίθανες δυνατότητες (Η/Υ, κινητό τηλέφωνο, παιχνιδιομηχανές κ.α.) έχουν γίνει οικονομικά προσιτές για τον μέσο πολίτη και έχουν κατακτήσει τη θέση τους δίπλα στις παραδοσιακές συσκευές του νοικοκυριού (ραδιόφωνο, τηλεόραση). Σε πολλές περιπτώσεις, μάλιστα, η χρήση των τεχνολογικά εξελιγμένων συσκευών θέτει στο περιθώριο τις παραδοσιακές ή τουλάχιστον περιορίζει τη χρήση τους (Κοκκέβη κ.α., 2011).

Με τα σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα οι μαθητές πλοηγούνται στο διαδίκτυο, παίζουν διάφορα ηλεκτρονικά παιχνίδια, ενημερώνονται για θέματα που τους ενδιαφέρουν, ακούν μουσική, βλέπουν κινούμενα σχέδια και άλλες εκπομπές, επικοινωνούν και καλλιεργούν ορισμένες καλλιτεχνικές τους δεξιότητες. Όλα αυτά τα επιτυγχάνουν χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικό υπολογιστή (σταθερό, laptop, tablet), κινητό τηλέφωνο και παιχνιδιομηχανές τύπου playstation. Η εξοικείωση των παιδιών με τη χρήση τους γίνεται ήδη από πολύ μικρή ηλικία και συχνά ενθαρρύνεται τόσο από την οικογένεια όσο και από το σχολείο.

Σύμφωνα με έρευνα του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας (ΚτΠ) το 75% των παιδιών ηλικίας 8-11 ετών χρησιμοποιούν Η/Υ. ('Καθημερινότητα για τα παιδιά οι νέες τεχνολογίες', 2009). Σε παρόμοια συμπεράσματα καταλήγει έρευνα της Μονάδας Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.) της Β' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, αφού δείχνει ότι το 78% των μαθητών Ε' και ΣΤ' Δημοτικού χρησιμοποιούν ηλεκτρονικό υπολογιστή ('Έρευνα για τη χρήση του Διαδικτύου από τους Έλληνες μαθητές', 2009). Από τις παραπάνω έρευνες προκύπτουν σημαντικά ευρήματα: Το 25% των μαθητών χρησιμοποιούν υπολογιστή 2-3 ώρες καθημερινά, ενώ το 34% έως 1 ώρα καθημερινά. Μεταγενέστερη έρευνα του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγιεινής (Κοκκέβη κ.α., 2011), επιβεβαιώνει τα παραπάνω στοιχεία και προσθέτει ότι το ποσοστό των εντεκάχρονων μαθητών που χρησιμοποιούν τον Η/Υ τις καθημερινές για τουλάχιστον 3 ώρες ξεπερνά το 14%. Το ποσοστό αυτό σχεδόν διπλασιάζεται τα Σαββατοκύριακα, ενώ είναι πολλαπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό της προηγούμενης δεκαετίας.

Οι μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού χρησιμοποιούν τον Η/Υ για να παίξουν ηλεκτρονικά παιχνίδια και να πλοηγηθούν στο διαδίκτυο. Στις προαναφερθείσες σχετικές έρευνες φαίνεται ότι περίπου το 70% των μαθητών παίζει ηλεκτρονικά παιχνίδια. Πιο συγκεκριμένα, περίπου το 55% των παιδιών παίζει ηλεκτρονικά παιχνίδια σε υπολογιστή ή παιχνιδομηχανές για μισή με 2 ώρες την ημέρα. Υπάρχει όμως και σημαντικό ποσοστό (15%) που παίζει ηλεκτρονικά παιχνίδια πάνω από 3 ώρες την ημέρα. Τα ποσοστά αυτά αυξάνονται σημαντικά το Σαββατοκύριακο.

Το 65% των παιδιών αυτής της ηλικίας έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο ('Έρευνα για τη χρήση του Διαδικτύου από τους Έλληνες μαθητές', 2009). Τα παιδιά χρησιμοποιούν το διαδίκτυο κυρίως για ψυχαγωγία. Συνήθως παίζουν on-line παιχνίδια, ακούν τραγούδια και βλέπουν βίντεο. Δεύτερη σε συχνότητα χρήση του διαδικτύου γίνεται για να αναζητήσουν πληροφορίες για τα μαθήματά τους και για θέματα που τους ενδιαφέρουν ('Καθημερινότητα για τα παιδιά οι νέες τεχνολογίες', 2009). Μια τρίτη χρήση του διαδικτύου είναι για λόγους επικοινωνίας με αγαπημένα πρόσωπα. Οι δυο παραπάνω έρευνες συμφωνούν ότι το ποσοστό μαθητών που επικοινωνούν μέσω διαδικτύου (με mail ή σελίδες κοινωνικής δικτύωσης) ανέρχεται περίπου στο 40%.

Σε ό,τι αφορά, τέλος, τον τόπο που οι μαθητές χρησιμοποιούν Η/Υ και Ίντερνετ, 6 στους 10 μαθητές χρησιμοποιούν υπολογιστή στο σπίτι τους, 2 στους 10 στο σχολείο, ένας στους 10 σε σπίτι φίλων και ένας στους 10 σε ίντερνετ-καφέ. Αξίζει να σημειωθεί ότι 3 στους 10 μαθητές Δημοτικού έχουν τον υπολογιστή στο δωμάτιό τους.

Ένα άλλο ηλεκτρονικό μέσο που κερδίζει συνεχώς έδαφος στην καθημερινότητα των παιδιών είναι το κινητό τηλέφωνο. Η χρήση του κινητού τηλεφώνου από τους μαθητές του Δημοτικού συνεχώς αυξάνεται. Σε έρευνες που έγιναν στη χώρα μας την τελευταία πενταετία (έρευνες ΚτΠ, Μ.Ε.Υ), αλλά και στα αποτελέσματα του Ευρωβαρόμετρου Safer Internet για την Ελλάδα, φαίνεται ότι οι περισσότεροι από τους μισούς μαθητές Δημοτικού κάνουν χρήση κινητού τηλεφώνου, ενώ περίπου οι μισοί μαθητές έχουν δική τους συσκευή ('Αποτελέσματα Ευρωβαρόμετρου Safer Internet 2009 για την Ελλάδα' 2009). Οι μαθητές χρησιμοποιούν το κινητό τους τηλέφωνο κυρίως για να παίξουν παιχνίδια και να βγάλουν φωτογραφίες. Βέβαια, οι περισσότεροι από τους μισούς κατόχους τηλεφώνου μιλούν μ' αυτό λιγότερο από μια ώρα την εβδομάδα. Λιγοστοί είναι και οι μαθητές που έχουν πρόσβαση στο ίντερνετ, αλλά το ποσοστό τους συνεχώς αυξάνεται.

2.2.3 Η ακρόαση μουσικής

Μια ψυχαγωγική δραστηριότητα που κερδίζει την πλειοψηφία των νεαρών μαθητών είναι η ακρόαση μουσικής. Τα παιδιά από πολύ νεαρή ηλικία έρχονται σε επαφή με ποικίλα μουσικά ακούσματα. Η τηλεόραση, το ραδιόφωνο και τα σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα που είδαμε παραπάνω προσφέρουν απλόχερα τέτοιου είδους ψυχαγωγία. Σε έρευνες των προηγούμενων χρόνων φαίνεται το ποσοστό των μαθητών του Δημοτικού που ακούει μουσική να πλησιάζει το 80%. (Κοτταρίδη κ.α., 2007 και Κοκκέβη κ.α., 2011). Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι η ακρόαση μουσικής δεν αφορά απλά τους περισσότερους μαθητές, αλλά αποτελεί μια σχεδόν καθημερινή τους συνήθεια.

2.2.4 Οι αθλητικές δραστηριότητες

Οι αθλητικές δραστηριότητες αποτελούν έναν συνήθη τρόπο αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου. Ποδηλασία, ποδόσφαιρο, μπάσκετ, βόλει, ρυθμική, κολύμβηση είναι μερικές από τις δραστηριότητες που επιλέγει η πλειοψηφία των μαθητών του Δημοτικού. Από τη μια μεριά, η εγγενής διάθεση για κίνηση που χαρακτηρίζει αυτή την ηλικία, παρωθεί τα παιδιά σε αναζήτηση αθλητικών δραστηριοτήτων. Από την άλλη, οι καλά οργανωμένοι και εξοπλισμένοι αθλητικοί χώροι, που υπάρχουν κυρίως στα αστικά κέντρα, προσφέρουν στα παιδιά τη δυνατότητα να αθληθούν σε ένα κατάλληλο περιβάλλον και λειτουργούν ως επιπλέον κίνητρο για άθληση. Όλες οι σχετικές έρευνες παρουσιάζουν τα νεαρά παιδιά να επιλέγουν κάποια αθλητική δραστηριότητα σε ποσοστό που υπερβαίνει το 50%. Έρευνα του ΕΠΠΨΥ θέλει το 72% των εντεκάχρονων μαθητών να έχουν κάποια αθλητική δραστηριότητα, ενώ το 46% να αθλείται τουλάχιστον 4 φορές την εβδομάδα (Κοκκέβη κ.α., 2011). Σε άλλη έρευνα το ποσοστό των παιδιών που επιλέγουν κάποια αθλητική δραστηριότητα πλησιάζει το 60%, ενώ σχεδόν τα μισά από αυτά είναι μέλη κάποιας αθλητικής ομάδας (Κοτταρίδη κ.α, 2007). Τέλος, σε έρευνα της Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, το ποσοστό των μαθητών που επιλέγει κάποια αθλητική δραστηριότητα πέφτει στο 50%. Από αυτούς, 3 στους 4 μαθητές αθλούνται περισσότερες από 3 φορές την εβδομάδα. Γίνεται, λοιπόν, σαφές ότι η άθληση αποτελεί μια από τις κυριότερες και πιο συχνά εμφανιζόμενες συνήθειες των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου.

2.2.5 Η ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων

Σήμερα υπάρχουν χιλιάδες διαθέσιμοι τίτλοι βιβλίων που απευθύνονται στην παιδική ηλικία. Η ανάγνωση τέτοιων εξωσχολικών βιβλίων είναι μια αρκετά συχνή δραστηριότητα για τους σημερινούς μαθητές Δημοτικού, χωρίς όμως, να αποτελεί την προτεραιότητά τους. Αρκετοί μαθητές φαίνεται να έχουν συνδέσει την ανάγνωση και τη μελέτη βιβλίων με τις σχολικές τους υποχρεώσεις (Wollscheid, 2014). Πιο συγκεκριμένα, περίπου τα μισά παιδιά αυτής της ηλικίας ασχολούνται με την ανάγνωση βιβλίων στον ελεύθερο χρόνο τους. Από αυτά, λιγότερα από τα μισά συνηθίζουν να διαβάζουν συστηματικά κάποιες ώρες μέσα στην εβδομάδα. (Παπαδοπούλου, Βλαχοπαπαδοπούλου, Μιχαλάκος & Τσαρμακλής, 2003). Το

ποσοστό, όμως, των παιδιών που αναφέρουν την ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων ως εβδομαδιαία τους συνήθεια ξεπερνάει το 40% (Κοκκέβη κ.α., 2011).

2.2.6 Άλλες δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου

Υπάρχουν πολλές ακόμη δραστηριότητες που δύνανται να επιλέξουν τα παιδιά κατά τον ελεύθερο χρόνο τους. Η ζωγραφική και οι χειροτεχνίες, οι περίπατοι στη φύση, το θέατρο, ο κινηματογράφος, η επίσκεψη σε μουσεία και ζωολογικούς κήπους, η παροχή βοήθειας στους γονείς, η παρακολούθηση Κατηχητικού, η ενασχόληση με ένα μουσικό όργανο είναι μερικές μόνο από τις δραστηριότητες με τις οποίες μπορεί να ασχοληθεί ο μαθητής του Δημοτικού. Από αυτές μόνο η ζωγραφική και τα εικαστικά έχουν αξιόλογη παρουσία στην καθημερινότητά του (Θωίδης, 2000). Περίπου ένας στους τρεις μαθητές επιλέγει να ασχοληθεί με την εν λόγω δραστηριότητα τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα (Κοκκέβη κ.α., 2011).

2.2.7 Δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου σε σχέση με το φύλο του μαθητή

Η μελέτη των δραστηριοτήτων ελευθέρου χρόνου κατέδειξε κάποιες διαφορές που σχετίζονται με το φύλο του μαθητή. Πολλές δραστηριότητες επιλέγονται με διαφορετική ένταση και συχνότητα από τα αγόρια σε σχέση με τα κορίτσια. Αρχικά, ο χρόνος παρακολούθησης τηλεόρασης είναι κοινός για τα δύο φύλλα, παρόλο που από το καθένα επιλέγονται κάποιες φορές διαφορετικά τηλεοπτικά προγράμματα (Παπαδοπούλου κ.α., 2003). Σε ό,τι αφορά την ενασχόληση με τα σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα, παρατηρούνται σημαντικές διαφορές ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια. Τα αγόρια χρησιμοποιούν περισσότερες ώρες την ημέρα τον Η/Υ απ' ό,τι τα κορίτσια. Ακόμη, τα αγόρια που παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια είναι περισσότερα από τα αντίστοιχα κορίτσια, ενώ και ο χρόνος που διαθέτουν σ' αυτά είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο χρόνο των κοριτσιών. Μικρή διαφορά υπέρ των αγοριών υπάρχει και στο χρόνο που πλοηγούνται στο διαδίκτυο. (Κοκκέβη κ.α., 2011). Αναφορικά με το χρόνο που οι μαθητές διαθέτουν στην ενασχόληση με το κινητό τηλέφωνο, δεν εντοπίζεται κάποια εξάρτηση από το φύλο. Σχετικά με τη σωματική άσκηση και τις αθλητικές δραστηριότητες, τα αγόρια ασχολούνται περισσότερο μ' αυτές απ' ό,τι τα κορίτσια, ενώ επιλέγουν συνήθως και διαφορετικά αθλήματα (Παπαδοπούλου κ.α., 2003). Η μουσική ακρόαση από την άλλη, και η

ζωγραφική είναι πρωτίστως συνήθεια των κοριτσιών (Θωίδης, 2000). Το ίδιο ισχύει και για την ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων (Παπαδοπούλου κ.α., 2003). Γενικότερα, με εξαίρεση τις αθλητικές δραστηριότητες και τη χρήση υπολογιστή, τα κορίτσια έχουν ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων συγκριτικά με τα αγόρια (χορός, χειροτεχνίες κ.α.) (Κοκκέβη κ.α., 2011). Σχετική με τα παραπάνω είναι και η επιλογή για συμμετοχή σε συλλόγους, όπου τα αγόρια επιλέγουν να συμμετέχουν κυρίως σε αθλητικούς συλλόγους, ενώ τα κορίτσια σε πολιτιστικούς. Τέλος, τα αγόρια συνηθίζουν να προγραμματίζουν συχνότερα τον ελεύθερο χρόνο τους, κυρίως επειδή έχουν περισσότερες δραστηριότητες εκτός σπιτιού.

2.2.8 Μερικές επισημάνσεις

- ο Παραπάνω αναφέρθηκαν οι συνηθέστερες δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου των μαθητών Δημοτικού. Μερικές από αυτές είναι ατομικές (π.χ.: η ανάγνωση ενός βιβλίου) και άλλες ομαδικές (π.χ.: το ποδόσφαιρο). Υπάρχουν, βέβαια, και κάποιες δραστηριότητες που άλλοτε είναι ατομικές και άλλοτε ομαδικές (π.χ.: η ενασχόληση με ένα ηλεκτρονικό παιχνίδι, ατομικά ή από κοινού). Γενικά οι μαθητές προτιμούν να εμπλέκονται στις διάφορες δραστηριότητες μαζί με φίλους και όχι ατομικά. Πρώτη τους επιλογή είναι να περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους με φιλικά πρόσωπα και δεύτερη με μέλη της οικογένειάς τους, ενώ πολύ πιο πίσω βρίσκεται η επιλογή να περνούν τον χρόνο αυτό μόνοι τους (Δραγατογιάννη, 2011). Γενικά, οι μαθητές δίνουν έναν σαφώς κοινωνικό ρόλο στον ελεύθερο χρόνο τους. Σε όλες τις έρευνες αναφέρουν ότι προτιμούν να αφιερώνουν τον ελεύθερο χρόνο τους σε δραστηριότητες που εξασφαλίζουν την παρέα με φίλους (Χανιωτάκης & Θωίδης, 2002).
- ο Είδαμε ότι οι συνηθέστερες ασχολίες των νεαρών μαθητών είναι η τηλεθέαση, η ενασχόληση με τον Η/Υ, το ίντερνετ και το κινητό τηλέφωνο, η ακρόαση μουσικής και οι αθλητικές δραστηριότητες. Πρέπει να σημειωθεί, όμως, ότι κάποιες από τις συνήθειες τους δραστηριότητες είναι ιδιαιτέρως επιθυμητές στα παιδιά, ενώ άλλες δεν χαρακτηρίζονται από αυτά ως ενδιαφέρουσες. Η μεγαλύτερη αναντιστοιχία παρατηρείται ανάμεσα στη συχνότητα που τα παιδιά παρακολουθούν τηλεόραση και στο βαθμό ικανοποίησης που δηλώνουν ότι τους προσφέρει (Θωίδης, 2000).

- Στις διάφορες έρευνες οι περισσότεροι μαθητές δε συνηθίζουν να αναγνωρίζουν ως ελεύθερο χρόνο κάποιο κομμάτι του σχολικού χρόνου. Όσοι, όμως βλέπουν ελεύθερο χρόνο και στα πλαίσια του σχολείου, αναφέρουν κυρίως τα διαλείμματα και σε μικρότερο βαθμό κάποιες εκδρομές στη φύση ή σε κάποιο γήπεδο. Σε αυτόν τον περιορισμένο ενδοσχολικό ελεύθερο χρόνο οι μαθητές ασχολούνται με όσες από τις προαναφερθείσες δραστηριότητες επιτρέπουν ο χώρος και οι συνθήκες.

Ολοκληρώνοντας την ανασκόπηση των διαθέσιμων ερευνών για τη μελέτη των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου καταλήγουμε αβίαστα σε δυο βασικές παρατηρήσεις:

- Ενώ στον ελληνικό χώρο έχουν γίνει πολλές έρευνες που διερευνούν τις συνήθειες των εφήβων, οι αντίστοιχες έρευνες που αφορούν τους μαθητές του Δημοτικού είναι λιγοστές. Αυτές οι έρευνες περιορίζονται συνήθως στη διερεύνηση μιας μόνο ασχολίας, χωρίς να επιχειρούν μια γενικότερη ανάλυση του συνόλου των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου.
- Οι λιγοστές εκτεταμένες έρευνες έχουν γίνει σε μεγάλα αστικά κέντρα – Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα. Τα ερευνητικά δεδομένα που αφορούν ημιαστικές και αγροτικές περιοχές είναι ελάχιστα.

3 Παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τις συνήθειες των μαθητών στον ελεύθερο χρόνο τους

3.1 Διάκριση παραγόντων

Στο δεύτερο κεφάλαιο της μελέτης μας αναλύσαμε το πλήθος δραστηριοτήτων στις οποίες οι μαθητές αφιερώνουν τον ελεύθερο χρόνο τους. Εκεί είδαμε ότι κάθε μαθητής επιλέγει από έναν τεράστιο όγκο δραστηριοτήτων την ασχολία που ταιριάζει καλύτερα στη δική του ξεχωριστή προσωπικότητα. Η διαδικασία επιλογής ασχολιών, προφανώς εξαρτάται από ποικίλους παράγοντες. Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να διερευνήσουμε αυτούς ακριβώς τους παράγοντες.

Η παιδική ηλικία είναι η περίοδος της ζωής ενός ατόμου στην οποία διαμορφώνονται σε μεγάλο βαθμό οι δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου. Από κοινωνιολογικές έρευνες προκύπτει ότι το 90% των δραστηριοτήτων αυτών διαμορφώνεται και σταθεροποιείται μέχρι την ηλικία των 19 ετών. Κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων της ζωής του ανθρώπου δημιουργούνται και διαμορφώνονται στάσεις και συμπεριφορές οι οποίες δύσκολα τροποποιούνται εκ των υστέρων (Χανιωτάκης & Θωίδης, 2002).

Το προσωπικό στιλ ελεύθερου χρόνου επηρεάζεται, καταρχάς, από το ίδιο το άτομο. Οι κοινωνικοοικονομικές, μορφωτικές ή γενετικές «προδιαγραφές» του κάθε παιδιού, τα ενδιαφέροντα, οι δεξιότητες και οι ανάγκες του καθενός διαμορφώνουν τις ιδιαίτερες συνήθειές του. Οι συνήθειες αυτές, βέβαια επηρεάζονται και από την οικογένεια και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, καθώς και από το σχολείο, που αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα δευτερογενούς κοινωνικοποίησης του παιδιού (Δραγατογιάννη, 2011).

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές των μαθητών και διαμορφώνουν τις ασχολίες τους μπορούν να διακριθούν σε ενδογενείς και σε εξωγενείς. Ενδογενείς είναι οι παράγοντες που πηγάζουν από το πρόσωπο του ίδιου του παιδιού. Πρόκειται για τις βιολογικές του αφετηρίες (ηλικία, φύλο, σωματικά χαρακτηριστικά) και τα ενδοπροσωπικά του γνωρίσματα (ιδιοσυγκρασία και ψυχοσύνθεση, ενδιαφέροντα, ταλέντα) (Τσαφταρίδης, 2003). Εξωγενείς είναι οι διάφοροι περιβαλλοντικοί παράγοντες (τόπος κατοικίας και διαθέσιμες υποδομές, γονείς και κοινωνικό –

οικονομικό – πνευματικό επίπεδο αυτών, σχολείο). Όλοι οι παράγοντες είναι στενά συνδεδεμένοι μεταξύ τους και αλληλοεπηρεάζονται, με αποτέλεσμα συχνά να μην εμφανίζουν διακριτά όρια.

3.2 Ενδογενείς παράγοντες

3.2.1 Η ηλικία

Η ηλικία είναι ένας βασικός παράγοντας από τον οποίο εξαρτάται τόσο η ποσότητα του ελεύθερου χρόνου όσο και οι δραστηριότητες που επιλέγονται για να τον καλύψουν (Τσαφταρίδης, 2003). Ένα παιδί των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού, συγκριτικά με ένα παιδί των πρώτων τάξεων, έχει διαφορετικές σωματικές και νοητικές ικανότητες, κατέχει διαφορετικές δεξιότητες, δείχνει άλλα ενδιαφέροντα και έχει αυξημένες ευκαιρίες αυτόνομης δράσης και ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων. Ακόμη, διαθέτει πολύ λιγότερο ελεύθερο χρόνο, καθώς συνήθως έχει αυξημένες εξωσχολικές δραστηριότητες. Αναμφίβολα, λοιπόν, η ηλικία των μαθητών θα επηρεάσει την επιλογή των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου και θα προσδιορίσει το είδος τους, τη δομή τους και την ποικιλία τους.

3.2.2 Το φύλο

Το φύλο των μαθητών επηρεάζει σε αρκετά μεγάλο βαθμό την επιλογή των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου. Από την πρώτη, κιόλας, σχολική ηλικία το διαφορετικό φύλο συνεπάγεται διαφορετικές σωματικές δυνατότητες και διαφορετική δραστηριότητα, διαφορετική ψυχοσυναισθηματική έκφραση και συχνά διαφορετικό επίπεδο ωριμότητας. Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με τον διαφορετικό ρόλο που τους αναγνωρίζει η κοινωνία προσδιορίζουν σε μεγάλο βαθμό και το είδος των δραστηριοτήτων που θα επιλεγούν. Όπως είδαμε στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης, υπάρχουν αρκετές ασχολίες που εξαρτώνται από το φύλο του μαθητή (2.2.7, Δραστηριότητες μαθητών σε σχέση με το φύλο τους)

3.2.3 Σωματικά χαρακτηριστικά.

Συχνά οι μαθητές επιλέγουν δραστηριότητες που ταιριάζουν στα σωματομετρικά τους χαρακτηριστικά ή δεν εμποδίζονται από αυτά. Ένας ψηλός μαθητής μπορεί να επιλέξει να ασχοληθεί με διαφορετικά αθλήματα από έναν κοντό. Ένας μαθητής με αθλητικό σώμα είναι πιθανότερο να επιλέξει κάποια αθλητική δραστηριότητα σε σχέση με έναν μη αθλητικό μαθητή, που θα ψάξει άλλες δραστηριότητες για να αφιερώσει τον ελεύθερο χρόνο του. Άλλες φορές, ιδιαίτερα στις μεγαλύτερες ηλικίες που τα παιδιά μπορούν να κάνουν επιλογές με λογικά κριτήρια, τα παιδιά επιλέγουν δραστηριότητες με τις οποίες ικανοποιούνται ταυτόχρονα τόσο η ανάγκη για ψυχαγωγία όσο και πρακτικές ανάγκες που μπορεί να έχουν (π.χ.: ανάγκη για αδυνάτισμα, ανάγκη για ενδυνάμωση συγκεκριμένων μυών) (Τσαφταρίδης, 2003). Για τον ίδιο λόγο μικρότερα παιδιά κατευθύνονται από τους γονείς τους σε συγκεκριμένες δραστηριότητες για να καλλιεργήσουν ορισμένες αδυναμίες τους (π.χ: ενασχόληση με εικαστικά για καλλιέργεια λεπτής κινητικότητας).

3.2.4 Η ιδιοσυγκρασία και η ψυχοσύνθεση

Η ψυχοσύνθεση του κάθε μαθητή και η ιδιοσυγκρασία του αποτελούν δυο από τους σημαντικότερους παράγοντες που διαμορφώνουν τις ασχολίες ελεύθερου χρόνου. Ένα παιδί με υψηλή αυτοεκτίμηση θα αναπτύξει διαφορετικές διαπροσωπικές σχέσεις και θα εμπλακεί σε περισσότερες και διαφορετικές δραστηριότητες από ένα παιδί με χαμηλή αυτοεκτίμηση. Ένα επιθετικό παιδί θα προτιμήσει πιο δυναμικές δραστηριότητες από ένα πιο ήρεμο. Το ίδιο θα πράξει και ένα υπερκινητικό παιδί σε σχέση με ένα πιο ράθυμο παιδί. Ένας μαθητής που χαρακτηρίζεται από κάποιες φοβίες και ιδιαίτερες συμπεριφορές θα αποφύγει ασχολίες που βγάζουν στην επιφάνεια αυτές του τις ιδιαιτερότητες. Ένα κοινωνικό παιδί θα συμμετέχει κυρίως σε ομαδικές δραστηριότητες, ενώ ένα εσωστρεφές παιδί με περιορισμένες διαπροσωπικές σχέσεις δεν θα έχει την ίδια πολυτέλεια. Οι Crawford και Godbey (1987) αναφέρουν ότι η χαμηλή αυτοεκτίμηση (ενδοπροσωπικός παράγοντας) και η έλλειψη παρέας (διαπροσωπικός παράγοντας) είναι οι δυο σημαντικότεροι ανασταλτικοί λόγοι για συμμετοχή σε δραστηριότητες αναψυχής.

3.2.5 Τα ενδιαφέροντα

Σε κάθε παιδί κινεί το ενδιαφέρον διαφορετική ομάδα δραστηριοτήτων. Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν συγκεκριμένες δραστηριότητες που κερδίζουν την πλειοψηφία των μαθητών, το σύνολο των δραστηριοτήτων εξαρτάται από τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα του κάθε παιδιού. Το ενδιαφέρον για μια δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου αποτελεί το κυριότερο κίνητρο γι' αυτή (Τσαφταρίδης, 2003). Κινητοποιεί τον μαθητή για να αναλάβει δράση και να αναγάγει τη δραστηριότητα αυτή σε κύρια ασχολία για τον ελεύθερο χρόνο του. Τα ενδιαφέροντα επηρεάζονται καταλυτικά από όλους σχεδόν τους άλλους παράγοντες, ενδογενείς και εξωγενείς.

3.2.6 Τα ιδιαίτερα ταλέντα.

Για τους περισσότερους μαθητές υπάρχουν τομείς της καθημερινής ζωής στους οποίους είναι ιδιαιτέρως αποδοτικοί και πετυχαίνουν αξιόλογες επιδόσεις. Άλλος είναι καλός σε κάποιο άθλημα, άλλος στη μουσική, άλλος στα ηλεκτρονικά παιχνίδια, άλλος διαθέτει κάποια ξεχωριστή δεξιότητα κ.τ.λ. Είναι, λοιπόν, εύλογο οι μαθητές αυτοί να επιλέγουν δραστηριότητες που συνδέονται με το ταλέντο τους, αναδεικνύουν τις ικανότητές τους και εξασφαλίζουν βιώματα επιτυχίας. Το αντίθετο συμβαίνει για τους τομείς στους οποίους δεν καταφέρνουν ποτέ να διακριθούν. Εδώ οι μαθητές αποφεύγουν να εμπλακούν σε σχετικές δραστηριότητες για να μην βιώσουν συναισθήματα αποτυχίας και ματαίωσης.

3.3 Εξωγενείς παράγοντες

3.3.1 Τόπος κατοικίας και διαθέσιμες υποδομές

Ο τόπος κατοικίας των μαθητών επιδρά σημαντικά στις επιλογές ελεύθερου χρόνου. Ένα αστικό κέντρο συνήθως διαθέτει διάφορα κέντρα αναψυχής και άθλησης. Μεγάλα αθλητικά κέντρα, κινηματογράφοι, πολυχώροι αναψυχής, πολιτιστικοί σύλλογοι, κέντρα καλλιτεχνικής δημιουργίας, παιδότοποι, είναι μερικοί μόνο από τους χώρους που διατίθενται στα παιδιά των πόλεων για να δαπανήσουν τον ελεύθερο χρόνο τους. Στα αγροτικά και ημιαστικά περιβάλλοντα συνήθως

απουσιάζουν τέτοιες υποδομές. Εκτός από τις δυνατότητες που προσφέρουν τέτοιοι χώροι, η ύπαρξη ή η απουσία τους επηρεάζει και τα ενδιαφέροντα των παιδιών, καθώς αυτά εξαρτώνται άμεσα από τις καθημερινές τους εμπειρίες. Οι έρευνες δείχνουν ότι οι μαθητές των αστικών περιοχών εκφράζουν μεγαλύτερη επιθυμία και ενδιαφέρον για κινηματογράφο, θέατρο, συναυλίες αλλά και για ηλεκτρονικά παιχνίδια. Οι μαθητές των αγροτικών περιοχών δείχνουν γι' αυτά μειωμένο ενδιαφέρον και ασχολούνται συχνότερα με παραδοσιακούς χορούς, περιπάτους και ποδηλασία. Τέλος, στα μεγάλα αστικά κέντρα ο ελεύθερος χρόνος δαπανάται σε εσωτερικούς χώρους, ενώ στις αγροτικές περιοχές έχουν προτεραιότητα οι εξωτερικές δραστηριότητες (Θωϊδης, 2000).

3.3.2 Οι γονείς

Οι γονείς επηρεάζουν καταλυτικά ολόκληρη τη ζωή και την καθημερινότητα των παιδιών τους. Το οικογενειακό περιβάλλον αποτελεί τον πρώτο φορέα κοινωνικοποίησης του παιδιού. Είναι, λοιπόν, αναμενόμενο να επιδρά και στην επιλογή δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου. Αρχικά οι γονείς ελέγχουν πώς και πού οι μαθητές κατανέμουν το χρόνο τους. Όπως αναφέρθηκε στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης, οι γονείς κατευθύνουν τα παιδιά τους σε πλήθος εξωσχολικές δραστηριότητες, περιορίζοντας έτσι τον ελεύθερο χρόνο τους. Ομοίως επιδρούν και στον τρόπο που τα παιδιά κατανέμουν τον ελεύθερο χρόνο τους. Η επιρροή αυτή εξαρτάται από το μορφωτικό, κοινωνικό και μορφωτικό επίπεδο των γονιών, καθώς και από τις γενικότερες στάσεις και τα ενδιαφέροντά τους.

Γονείς που διαθέτουν ανώτερη εκπαίδευση ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των παιδιών τους σε δραστηριότητες με εκπαιδευτικό και πολιτιστικό περιεχόμενο. Τους προσφέρουν όλα τα εκπαιδευτικά μέσα και τους παρέχουν αφειδώς ευκαιρίες για να παρακολουθήσουν θεατρικές, μουσικές και άλλες καλλιτεχνικές παραστάσεις. Από την άλλη, φαίνεται να ελέγχουν και να περιορίζουν σε μεγάλο βαθμό τη συχνότητα των εξωτερικών δραστηριοτήτων των παιδιών τους. Το αντίθετο συμβαίνει με τους γονείς χαμηλής μόρφωσης, οι οποίοι επιτρέπουν τις εξωτερικές δραστηριότητες, αλλά δεν κατευθύνουν τα παιδιά τους σε δραστηριότητες με εκπαιδευτικό και πολιτιστικό χαρακτήρα. Κάποιες φορές, βέβαια, ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των παιδιών σε

συλλόγους για να ικανοποιήσουν τρόπον τινά, τις ανάγκες που δεν μπορούν οι ίδιοι να καλύψουν (Θωίδης, 2000).

Όσον αφορά το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο των γονιών, έχει με τη σειρά του τη δική του επίδραση στις ασχολίες των μαθητών. Οι μαθητές από τα μεσαία ή τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα έχουν κατά κανόνα πλήθος ευκαιριών να καλλιεργήσουν τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντα τους, να ικανοποιήσουν ανάγκες και επιθυμίες ελεύθερου χρόνου, να αποκτήσουν κίνητρα και ερεθίσματα για δημιουργικές δραστηριότητες και γενικώς να διαμορφώσουν μια περισσότερο ποιοτική σχέση με τον ελεύθερο χρόνο. Το γεγονός αυτό με τη σειρά του επιδρά θετικά στη σχολική επιτυχία, αλλά και στη σφαιρική ανάπτυξη της προσωπικότητας του σημερινού μαθητή. Αντιθέτως, μαθητές από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα εξαντλούν τις δυνατότητες ανάπτυξής τους στην «κοινωνικοποίηση του δρόμου», στο ποδόσφαιρο, στην τηλεόραση αλλά και σε περιστάσεις ζωής που σε ορισμένες περιπτώσεις συνδέονται με την εμφάνιση παραβατικής συμπεριφοράς (Χανιωτάκης & Θωίδης, 2002).

Ακόμη, οι συνήθειες των γονιών που συνδέονται με τη διάθεση του δικού τους ελεύθερου χρόνου επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τις αντίστοιχες συμπεριφορές των παιδιών τους. Για παράδειγμα, έρευνες δείχνουν ότι γονείς που συνηθίζουν να διαβάζουν στον ελεύθερο χρόνο τους οδηγούν και τα παιδιά να πράξουν ομοίως. Μάλιστα, μέσω της μίμησης του φύλου, τα παιδιά τείνουν να επηρεαστούν περισσότερο από τον γονέα του ίδιου φύλου, αν και κατά κανόνα η μητέρα επηρεάζει περισσότερο από τον πατέρα την αναγνωστική συμπεριφορά του παιδιού στα πρώτα χρόνια της ζωής του (Wollscheid, 2014). Άλλο παράδειγμα είναι ότι οι αθλητικές συνήθειες του πατέρα κατευθύνουν τα παιδιά στην επιλογή αντίστοιχων δραστηριοτήτων.

Τέλος, οι γενικότερες στάσεις των γονιών και οι αποκρυσταλλωμένες απόψεις τους για πλήθος ζητήματα (κοινωνικά, εκπαιδευτικά, θρησκευτικά κ.τ.λ.) που επηρεάζουν τη ζωή των νεαρών παιδιών, επηρεάζουν σίγουρα και τις συνήθειες που σχετίζονται με τον ελεύθερο χρόνο.

3.3.3 Το Σχολείο

Η συνεισφορά του σχολείου στη διαμόρφωση του ελεύθερου χρόνου των μαθητών είναι αρκετά μεγάλη. Αρχικά πρέπει να σημειωθεί ότι η ποσότητα του ελεύθερου χρόνου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον χρόνο παραμονής στο σχολείο και από τις κατ' οίκον εργασίες που αυτό απαιτεί. Συγχρόνως, εξαρτάται από το πλήθος και την ποιότητα των διδακτικών αντικειμένων που προσφέρει, δηλαδή το κατά πόσο κάθε μαθητής χρειάζεται εξωσχολική διδακτική στήριξη ή παρακολούθηση εξωσχολικών μαθημάτων που δεν περιέχονται στο σχολικό πρόγραμμα ή διδάσκονται πλημμελώς (Κοτταρίδη κ.ά., 2007).

Εκτός αυτού όμως, το σχολείο επηρεάζει και την επιλογή των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου. Η επιρροή του σχολείου είναι καταλυτική, καθώς αναφερόμαστε στην πρώτη σχολική ηλικία, που το σχολείο αποτελεί για τα παιδιά τον μοναδικό -μετά τους γονείς- φορέα κοινωνικοποίησης και διαμόρφωσης της προσωπικότητας. Τα σχολικά μαθήματα, κυρίως αυτά που αποκαλούνται «δευτερεύοντα», προτείνουν στους μαθητές αρκετές δραστηριότητες που μπορούν να λειτουργήσουν ως ασχολίες ελεύθερου χρόνου. Το μάθημα των Εικαστικών καλλιεργεί δεξιότητες στους μαθητές και προτείνει εμμέσως αντίστοιχες δραστηριότητες για τον ελεύθερο χρόνο (Ζωγραφική, χειροτεχνία, γλυπτική, κατασκευές κ.τ.λ.). Το μάθημα της Γυμναστικής περιέχει κινητικές δραστηριότητες, αθλήματα και παιχνίδια και προσφέρει στους μαθητές τη δυνατότητα να ασχοληθούν και εκτός σχολείου με κάτι από αυτά. Το μάθημα της Μουσικής και το μάθημα της Θεατρικής αγωγής φέρνουν τα παιδιά σε επαφή με τις αντίστοιχες τέχνες και τα κατευθύνουν σε αντίστοιχες εξωσχολικές δράσεις.

Αλλά όλα τα μαθήματα προσφέρουν ευκαιρίες για συζήτηση σχετική με τις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου και για αντίστοιχη δράση, ειδικά τα τελευταία χρόνια που έχουν εισαχθεί στην εκπαίδευση μέθοδοι και θεσμοί που απαιτούν από τους μαθητές ενεργότερη συμμετοχή και δραστηριοποίηση (π.χ.: η μέθοδος project, η προσέγγιση φυσικών φαινομένων μέσω πειραμάτων, τα προγράμματα φιλαναγνωσίας, ο θεσμός της ευέλικτης ζώνης, ο θεσμός του κοινωνικού σχολείου) (Τσαφταρίδης, 2003).

Το σχολείο παρέχει συνήθως και ενημέρωση σχετικά με τους συλλόγους που δραστηριοποιούνται στην περιοχή του και τις εκδηλώσεις τους. Ακόμη πληροφορεί τους μαθητές για οποιαδήποτε αξιόλογη αθλητική, καλλιτεχνική και πολιτιστική δράση που λαμβάνει χώρα στην ευρύτερη περιοχή. Συγχρόνως, πραγματοποιεί

επισκέψεις σε μουσεία, θέατρα, εκθέσεις και άλλους χώρους οι οποίες κινητοποιούν τα παιδιά σε αντίστοιχες αναζητήσεις και συμπεριφορές κατά τον ελεύθερο χρόνο τους. (Θωΐδης, 2000).

Επιπλέον, κάποιες υποδομές του σχολείου, όπως είναι τα γήπεδα, προσφέρουν στους μαθητές ευκαιρίες άθλησης σε χώρους που ενδεχομένως, δεν θα είχαν αλλιώς πρόσβαση ή δεν υπάρχουν πουθενά αλλού στον τόπο που διαμένουν. Συχνά ο προαύλιος χώρος ενός σχολείου και οι εγκαταστάσεις του είναι επισκέψιμος από τους μαθητές και σε ώρες εκτός σχολικού ωραρίου. Ακόμη, η ύπαρξη σχολικής βιβλιοθήκης βοηθάει την καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας στους μαθητές. Μεγάλη σημασία έχει και το σύγχρονο εποπτικό υλικό που διαθέτουν τα περισσότερα σχολεία –υπολογιστές, προβολείς κ.τ.λ., καθώς και η πρόσβαση στο διαδίκτυο που εμπλέκουν τους μαθητές στη σύγχρονη τεχνολογική πραγματικότητα (Κοτταρίδη κ.ά., 2007). Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και το μάθημα της Πληροφορικής και μαζί με τα προηγούμενα προσφέρει στους μαθητές πλείστες επιλογές για τη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου τους.

Τα τελευταία χρόνια επιχειρείται το «άνοιγμα» του σχολείου προς την κοινωνία και η διαμόρφωση ουσιαστικών σχέσεων με τον σχολικό περίγυρο. Το σχολείο προσπαθεί να συμμετέχει σε πολιτιστικές εκδηλώσεις της περιοχής, σε φιλανθρωπικές δράσεις ή σε δράσεις σχετικές με την υγεία και την καθαριότητα. Για το σκοπό αυτό σχεδιάζονται δραστηριότητες που ολοκληρώνονται τόσο εντός όσο και εκτός σχολείου. Το σχολείο, δηλαδή, λειτουργεί τρόπον τινά σαν εμψυχωτής εξωσχολικών δραστηριοτήτων (Χανιωτάκης & Θωΐδης, 2002).

Ακόμη, όπως έχει αναφερθεί σε άλλο σημείο της μελέτης μας, ο σχολικός χρόνος περιέχει και περιορισμένο ελεύθερο χρόνο –διαλείμματα, εκδρομές, μέρος του χρόνου στο Ολοήμερο Σχολείο. Σε αυτόν τον ελεύθερο χρόνο τα παιδιά ασχολούνται με δραστηριότητες που επιτρέπει ο χώρος και ο θεσμός του σχολείου. Έτσι, το σχολείο προσφέρει με αυτόν τον τρόπο μια ακόμη επιρροή στις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου.

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι το σχολείο επιδρά με πολλούς τρόπους στην επιλογή ασχολιών. Δυστυχώς, όμως, αυτή η ποικιλία επιδράσεων χαρακτηρίζεται από αποσπασματικότητα και παιδαγωγική ανεπάρκεια, και δεν επιτυγχάνει να συγκροτήσει μια ολοκληρωμένη αγωγή του ελεύθερου χρόνου. (Χανιωτάκης & Θωΐδης, 2002).

4 Έρευνα

4.1 Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνηθούν οι συνήθειες των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου που αναφέρονται στη διάθεση του ελεύθερου χρόνου τους. Το ενδιαφέρον της εστιάζεται στις συνήθειες μαθητών που κατοικούν σε ημιαστικές ή αγροτικές περιοχές. Ως εκ τούτου η έρευνα απευθύνθηκε σε μαθητές μιας ημιαστικής περιοχής και τα συμπεράσματά της περιγράφουν, κυρίως, τις συνήθειες των παιδιών αντίστοιχων πληθυσμιακά περιοχών.

Οι αναλυτικότεροι στόχοι της έρευνας είναι:

- να καταγραφούν οι κατηγορίες δραστηριοτήτων των μαθητών και να αναλυθούν:
 - οι αθλητικές τους δραστηριότητες
 - οι δραστηριότητες που απαιτούν ηλεκτρονικά μέσα
 - οι καλλιτεχνικές τους δραστηριότητες
 - οι αναγνωστικές τους συνήθειες
 - οι τηλεοπτικές τους επιλογές
 - οι παραπάνω συνήθειες σε σχέση με το φύλο τους
- να σημειωθεί ο τόπος που επιλέγουν οι μαθητές για να ασχοληθούν με τις παραπάνω δραστηριότητες
- να αναφερθούν τα πρόσωπα με τα οποία μοιράζονται τον ελεύθερο χρόνο τους
- να διερευνηθεί ο βαθμός ικανοποίησης των μαθητών κατά την ενασχόλησή τους με τις προαναφερθείσες δραστηριότητες.
- να επιχειρηθεί, τέλος, μια πρόχειρη σύγκριση ανάμεσα στις συνήθειες των σημερινών μαθητών και τις συνήθειες των γονιών τους στην αντίστοιχη ηλικία (ουσιαστικά στις συνήθειες δυο γενεών)

Προφανώς, η έκταση των παραπάνω ζητημάτων δεν επιτρέπει σε μια μόνο έρευνα να τα καλύψει ικανοποιητικά. Πρόθεση της παρούσας έρευνας είναι να προσφέρει τα δικά της συμπεράσματα και να συνεισφέρει με έντιμο τρόπο στη σχετική διερεύνηση.

4.2 Αναγκαιότητα της έρευνας

Οι μαθητές του Δημοτικού Σχολείου στην Ελλάδα αποτέλεσαν την ομάδα ελέγχου την παρούσα εργασία. Η διερεύνηση των συνηθειών τους, όπως επιχειρήθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, ανέδειξε την έλλειψη ερευνών που να αφορούν αυτήν την ηλικιακή ομάδα. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, οι μελέτες που ασχολούνται με την ηλικιακή ομάδα των παιδιών Δημοτικού είναι λιγοστές, τη στιγμή που υπάρχει ένας τεράστιος όγκος εργασιών που αναφέρεται στην ηλικιακή ομάδα των παιδιών Γυμνασίου και Λυκείου. Οι έφηβοι και η εφηβική ηλικία με όλες τις προεκτάσεις της (ψυχολογικές, κοινωνικές κ.τ.λ.) αποτελούν μια ελκυστική για τους ερευνητές ομάδα ελέγχου. Το αντίθετο, φαίνεται να συμβαίνει με τους μαθητές Δημοτικού. Εδώ η πλειοψηφία των ερευνών ασχολείται με παιδαγωγικά ζητήματα που αφορούν την μαθησιακή τους πορεία και δεν καταπιάνονται με τη διερεύνηση του ελεύθερου χρόνου τους. Η παραπάνω διαπίστωση αποτέλεσε και το βασικό κίνητρο για να σχεδιαστεί και να υλοποιηθεί έρευνα που ακολουθεί.

Μια δεύτερη διαπίστωση είναι ότι οι διαθέσιμες έρευνες για τις συνήθειες των μαθητών περιγράφουν μία, κάθε φορά, πτυχή των συνόλου των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου. Έτσι έχουμε έρευνες που διερευνούν μόνο την τηλεθέαση, έρευνες που αναλύουν μόνο τη δραστηριότητα της ανάγνωσης, έρευνες που στοχεύουν μόνο στην περιγραφή των αθλητικών δραστηριοτήτων κ.τ.λ.. Αυτή η αποσπασματική θεώρηση στη διερεύνηση των μαθητικών δραστηριοτήτων, αποτέλεσε το δεύτερο κίνητρο για μας.

Η τελευταία διαπίστωσή μας σχετίζεται με το είδος των κοινωνιών στις οποίες διεξάγονταν οι διάφορες έρευνες. Οι περισσότερες από αυτές αφορούσαν αστικές κοινωνίες, κάποιες αστικές και αγροτικές μαζί και εξαιρετικά ελάχιστες αναφέρονταν σε αποκλειστικά ημιαστικές ή αγροτικές κοινωνίες. Με τις υπάρχουσες στον ελλαδικό χώρο έρευνες είναι πολύ δύσκολο σε κάποιον ενδιαφερόμενο ερευνητή να διερευνήσει τις διαφορές που υπάρχουν στις δραστηριότητες των μαθητών Δημοτικού σε σχέση με τον τόπο κατοικίας τους. Οι διαπιστώσεις αυτές αποτέλεσαν το τρίτο κίνητρο για την διεξαγωγή της έρευνάς μας.

4.3 Μεθοδολογία – Ταυτότητα Έρευνας

4.3.1 Χρόνος διεξαγωγής

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το διάστημα 20 Μαΐου με 5 Ιουνίου του 2015. Η συγκεκριμένη περίοδος επιλέχτηκε για δυο λόγους: Αφενός γιατί είναι μια περίοδος που το σχολικό πρόγραμμα γίνεται λιγότερο απαιτητικό και εξασφαλίζει στους μαθητές περισσότερο ελεύθερο χρόνο, και αφετέρου η περίοδος αυτή προσφέρει καλύτερες καιρικές συνθήκες και μεγαλύτερης διάρκειας ημέρα, που με τη σειρά τους εξασφαλίζουν στον μαθητή περισσότερο ωφέλιμο ελεύθερο χρόνο.

4.3.2 Το ερωτηματολόγιο

Για τη συλλογή του ερευνητικού υλικού χρησιμοποιήθηκε ένα γραπτό ερωτηματολόγιο με «κλειστές» ερωτήσεις που διέθεταν και ένα ερώτημα «ανοιχτού τύπου» στο οποίο οι ερωτώμενοι μαθητές ήταν σε θέση να προσθέσουν κάποια επιλογή που δεν είχε προβλεφθεί. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε έντεκα «κλειστές» ερωτήσεις. Σ' αυτές οι ερωτώμενοι καλούνταν να δώσουν μια από τις πέντε δοσμένες δυνατές απαντήσεις (πεντάβαθμη κλίμακα). Εφτά ερωτήσεις διερευνούσαν το είδος και τη συχνότητα των δραστηριοτήτων των μαθητών, μία ερώτηση αφορούσε τον τόπο που οι μαθητές περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους, μία τα πρόσωπα με τα οποία μοιράζεται τον χρόνο αυτό, ενώ ένα ερώτημα ερευνούσε το βαθμό ικανοποίησης των μαθητών για τις δραστηριότητες που είχαν προηγουμένως επιλέξει. Τέλος, με την τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου επιχειρήθηκε να καταγραφεί η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις σημερινές μαθητικές συνήθειες και στις αντίστοιχες συνήθειες της γενιάς των γονιών. Σε ό,τι αφορά τα προσωπικά στοιχεία του ερωτώμενου μαθητή, το ερωτηματολόγιο ζητούσε μόνο το φύλο και την ηλικία. Η γλώσσα που επιλέχτηκε ήταν η απλούστερη δυνατή.

4.3.3 Το δείγμα

Το δείγμα της έρευνας περιλάμβανε 66 μαθητές ηλικίας 9 έως 12 ετών από τα δύο Δημοτικά Σχολεία του Καινουργίου Αιτωλ/νίας. Ο αριθμός αυτός των μαθητών αποτελούσε το 1/3 ($\approx 33\%$) του συνολικού αριθμού των δυο σχολείων. Τελικά συγκεντρώθηκαν 53 ολοκληρωμένα ερωτηματολόγια, ήτοι το 25% του συνόλου.

Το Καινούργιο είναι ένα χωριό της Αιτωλοακαρνανίας που βρίσκεται χτισμένο στη βορειοδυτική πλευρά της λίμνης Τριχωνίδας. Η πλησιέστερη μεγάλη πόλη είναι το Αγρίνιο που απέχει λιγότερο από 10 χμ.. Πρόκειται για ένα πεδινό χωριό που η πλειοψηφία των κατοίκων του ασχολείται με αγροτικές εργασίες. Υπάρχουν όμως και αρκετοί ελεύθεροι επαγγελματίες, καθώς και ιδιωτικοί και δημόσιοι υπάλληλοι. Στο Καινούργιο λειτουργούν δύο Δημοτικά σχολεία που συγκεντρώνουν και τους λιγοστούς μαθητές κοντινών συνοικισμών και αριθμούν συνολικά 204 μαθητές. Το χωριό διαθέτει ακόμη ένα Γυμνάσιο και ένα Επαγγελματικό Λύκειο. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 ο πληθυσμός του Καινούργιου πλησιάζει τους 3000 κατοίκους, ενώ ο μεγαλύτερος συνοικισμός του μόλις που ξεπερνάει τους 50 κατοίκους.

Το Καινούργιο, λοιπόν, τοποθετείται στο μεταίχμιο αγροτικής και ημιαστικής κοινωνίας. Είναι μια περιοχή που παρουσιάζει πληθώρα ομοιοτήτων με πολλές άλλες ημιαστικές περιοχές της Ελλάδας. Το μέγεθος του πληθυσμού, η γειτνίαση με μια μεγάλη πόλη, οι ασχολίες των κατοίκων είναι μερικές μόνο από αυτές. Κατά τη γνώμη μας, λοιπόν, η επιλογή των Δημοτικών Σχολείων του Καινούργιου για τη διεξαγωγή της έρευνάς μας εξυπηρετεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους αρχικούς στόχους που θέσαμε.

Το ερωτηματολόγιο δόθηκε με τυχαία σειρά στο 1/3 των μαθητών των Τάξεων Δ' έως Στ' (Τετάρτη έως Έκτη Δημοτικού) και των δυο σχολείων. Η ηλικιακή ομάδα των 9 έως 12 ετών επιλέχθηκε διότι θα μπορούσε να ανταπεξέλθει καλύτερα στις απαιτήσεις ενός γραπτού ερωτηματολογίου με πεντάβαθμη κλίμακα απαντήσεων. Ακόμη, στην ηλικία αυτή τα παιδιά αρχίζουν να επιλέγουν και να οργανώνουν αυτόβουλα τις δραστηριότητες τους και να δημιουργούν σιγά-σιγά τον κύκλο επαφών τους. Το πεδίο δράσης τους διευρύνεται, η οικογενειακή επιρροή σταδιακά φθίνει και οι περιβαλλοντικές επιδράσεις αρχίζουν να αποκτούν καταλυτικό ρόλο στις πρώτες προσπάθειες του παιδιού για αυτονομία και χειραφέτηση. Τα ερωτηματολόγια έγιναν δεκτά με ενθουσιασμό από τους μαθητές. Όμως, και παρά τις διευκρινίσεις των δασκάλων τους, υπήρξαν 13 ανολοκλήρωτα και άρα άκυρα ερωτηματολόγια.

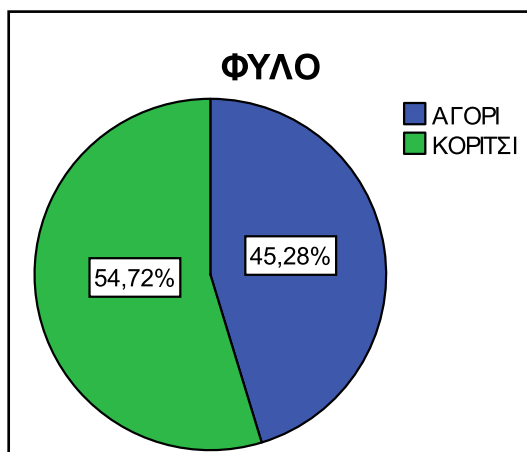
4.3.4 Στατιστική Ανάλυση

Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο SPSS, έκδοση 17, και

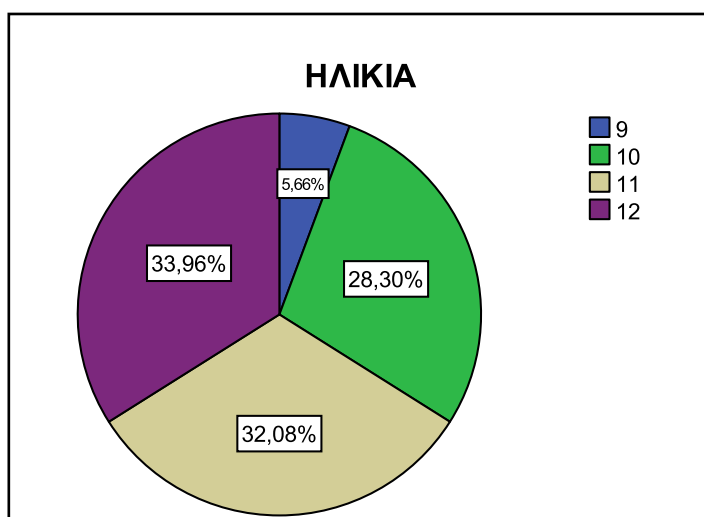
επιλέχθηκαν δείκτες της Περιγραφικής Στατιστικής. Το SPSS είναι ένα στατιστικό πακέτο ανάλυσης δεδομένων, το οποίο προσφέρει στο χρήστη δυνατότητες για δημιουργία αναφορών, ανάλυση και μοντελοποίηση δεδομένων καθώς και για γραφική αναπαράστασή τους. Διαθέτει πολλές στατιστικές συναρτήσεις για ανάλυση δεδομένων μέσα από ένα εύχρηστο γραφικό περιβάλλον. Με την βοήθεια του SPSS όλα τα στάδια της αναλυτικής διαδικασίας ολοκληρώνονται κάτω από ένα ενοποιημένο περιβάλλον εργασίας, καλύπτοντας την ανάλυση από άκρο σε άκρο.

4.3.5 Στοιχεία έρευνας

Στην έρευνα συμμετείχαν, τελικά, 53 μαθητές, εκ των οποίων οι 24 ήταν αγόρια και οι 29 κορίτσια. Από τους μαθητές αυτούς οι 3 ήταν 9 ετών, οι 15 ήταν 10 ετών, οι 17 ήταν 11 ετών και οι υπόλοιποι 18 ήταν 12 ετών.

Εικόνα 1: Ταυτότητα δείγματος ως προς το φύλο

Εικόνα 2: Ταυτότητα δείγματος ως προς την ηλικία

4.4 Δυσκολίες έρευνας – πιθανά σφάλματα

Η μικρή έκταση της έρευνας, που οφείλεται στη μικρή έκταση του δείγματος, αποτελεί ίσως το σημαντικότερο μειονέκτημά της. Τα συμπεράσματα που εξάγονται από πενήντα τρία Ερωτηματολόγια είναι δύσκολο να ανταποκρίνονται στο σύνολο των μαθητών των ημιαστικών και αγροτικών περιοχών της χώρας μας.

Συγχρόνως, το γεγονός ότι η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δύο σχολεία μιας μόνο περιοχής, στερεί από αυτή την απαιτούμενη ευρύτητα και καθολικότητα. Μια περιοχή ευνοεί παραπλήσιες συμπεριφορές και παρουσιάζει συνήθως παρόμοιες συνήθειες, ανάγκες, ήθη και ενδιαφέροντα.

Η επιλογή μαθητών από μια και μόνο περιοχή, και μάλιστα με αρκετά μεγάλο ποσοστό κάλυψης του πληθυσμού, προσδίδει στην έρευνα κάποια χαρακτηριστικά «μελέτης περίπτωσης» -παρόλο που δεν πληροί τα συνήθη ποιοτικά κριτήρια. Αυτό το δείγμα όμως, εξυπηρετεί, όπως αναφέραμε και πιο πάνω, τον αρχικό σκοπό της έρευνας. Πεποίθησή μας είναι ότι η έρευνά μας, παρόλες τις αδυναμίες της, έχει να προσφέρει χρήσιμα συμπεράσματα στη διερεύνηση των συνηθειών των παιδιών του Δημοτικού Σχολείου.

Ένα άλλο γεγονός που πλήττει, κάπως, την αξιοπιστία της έρευνας είναι η αντιφατικότητα που χαρακτηρίζει τις απαντήσεις κάποιων ερωτηματολογίων. Σε αυτά οι ερωτώμενοι έδιναν μια απάντηση στη γενική ερώτηση για ένα ζήτημα και εντελώς διαφορετική απάντηση σε επόμενη ερώτηση που διερευνούσε πιο αναλυτικά το θέμα. Εμείς φροντίσαμε να περιορίσουμε το πρόβλημα αυτό θεωρώντας άκυρα τα ερωτηματολόγια που παρουσίαζαν μεγάλες αντιφάσεις.

4.5 Αποτελέσματα έρευνας

- Αθλητικές δραστηριότητες μαθητών

Σύμφωνα με την έρευνα όλοι οι ερωτηθέντες μαθητές στον ελεύθερο χρόνο τους επιλέγουν κάποια αθλητική δραστηριότητα. Το 83% των παιδιών της σχολικής ηλικίας επιλέγουν δραστηριότητες με αθλητικό περιεχόμενο τουλάχιστον τρεις φορές την εβδομάδα, με το 52,8% να αθλούνται σχεδόν καθημερινά.

Πίνακας 1: Μαθητές που στον ελεύθερο χρόνο τους επιλέγουν αθλητικές δραστηριότητες – Συχνότητα

ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	28	52,8	52,8
	3-4 φορές/εβδομάδα	16	30,2	83,0
	1-2 φορές εβδομάδα	7	13,2	96,2
	1-2 φορές/μήνα	2	3,8	100,0
	Total	53	100,0	

Το άθλημα που επιλέγουν σχεδόν καθημερινά περισσότεροι από τους μισούς μαθητές (52,8%) είναι το ποδόσφαιρο. Το ποσοστό των μαθητών που δεν επιλέγουν ποτέ το εν λόγω άθλημα φτάνει μόλις στο 11,3%.

Πίνακας 2: Μαθητές που στον ελεύθερο χρόνο τους επιλέγουν τη δραστηριότητα ‘ποδόσφαιρο’- Συχνότητα

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	22	52,8	52,8
	3-4 φορές/εβδομάδα	6	11,3	64,2
	1-2 φορές εβδομάδα	9	17,0	81,1
	1-2 φορές/μήνα	4	7,5	88,7
	Ποτέ	6	11,3	100,0
Total	53	100,0		

Δυο άλλες συνήθειες δραστηριότητες των παιδιών που συναγωνίζονται σε συχνότητα το ποδόσφαιρο είναι τα παιχνίδια κυνηγητό και κρυφτό. Ένας στους τρεις μαθητές(ποσοστό 32,1%) παίζει κυνηγητό ή κρυφτό σχεδόν καθημερινά, ενώ το 77,4% των παιδιών της σχολικής ηλικίας ασχολείται με τα προαναφερθέντα παιχνίδια τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα. Χαρακτηριστικό της δημοφιλίας αυτών των δραστηριοτήτων είναι ότι μόνο το 5,7% των ερωτηθέντων απάντησε ότι δεν παίζει ποτέ κάτι από τα δύο.

Πίνακας 3: Μαθητές που στον ελεύθερο χρόνο τους επιλέγουν τη δραστηριότητα ‘κυνηγητό/κρυφτό’ – Συχνότητα

ΚΥΝΗΓΗΤΟ/ΚΡΥΦΤΟ				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	17	32,1	32,1
	3-4 φορές/εβδομάδα	10	18,9	50,9
	1-2 φορές/εβδομάδα	14	26,4	77,4
	1-2 φορές/μήνα	9	17,0	94,3
	Ποτέ	3	5,7	100,0
	Σύνολο	53	100,0	

Το φυσικό περιβάλλον της περιοχής στην οποία έγινε η έρευνά μας, καθώς και η περιορισμένη κίνηση στους δρόμους επιτρέπουν σε περισσότερους από τους μισούς μαθητές (ποσοστό 60,4%) να κάνουν ποδήλατο ή πατίνι τουλάχιστον τρεις φορές την εβδομάδα.

Πίνακας 4: Μαθητές που στον ελεύθερο χρόνο τους επιλέγουν τη δραστηριότητα ‘ποδηλασία/πατίνι’ – Συχνότητα

ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ/ΠΑΤΙΝΙ				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	17	32,1	32,1
	3-4 φορές/εβδομάδα	15	28,3	60,4
	1-2 φορές εβδομάδα	6	11,3	71,7
	1-2 φορές/μήνα	7	13,2	84,9
	Ποτέ	8	15,1	100,0
	Σύνολο	53	100,0	

Η δεύτερη επιλογή των μαθητών σε ομαδικά αθλήματα είναι το μπάσκετ. Το άθλημα αυτό συγκεντρώνει την προτίμηση του 83% των μαθητών. Η έρευνά μας έδειξε ότι το 67,9% των μαθητών θα ασχοληθεί με το μπάσκετ τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα.

Πίνακας 5: Μαθητές που επιλέγουν τη δραστηριότητα ‘μπάσκετ’ - Συχνότητα

ΜΠΑΣΚΕΤ				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	10	18,9	18,9
	3-4 φορές/εβδομάδα	10	18,9	37,7
	1-2 φορές εβδομάδα	16	30,2	67,9
	1-2 φορές/μήνα	8	15,1	83,0
	Ποτέ	9	17,0	100,0
	Σύνολο	53	100,0	

Τα αθλήματα του στίβου δεν συγκινούν ιδιαίτεως τους μαθητές, αφού σύμφωνα με την έρευνα, το 52,8% των ερωτηθέντων δεν επιλέγει ποτέ τέτοιο άθλημα για να διαθέσει τον ελεύθερο χρόνο του.

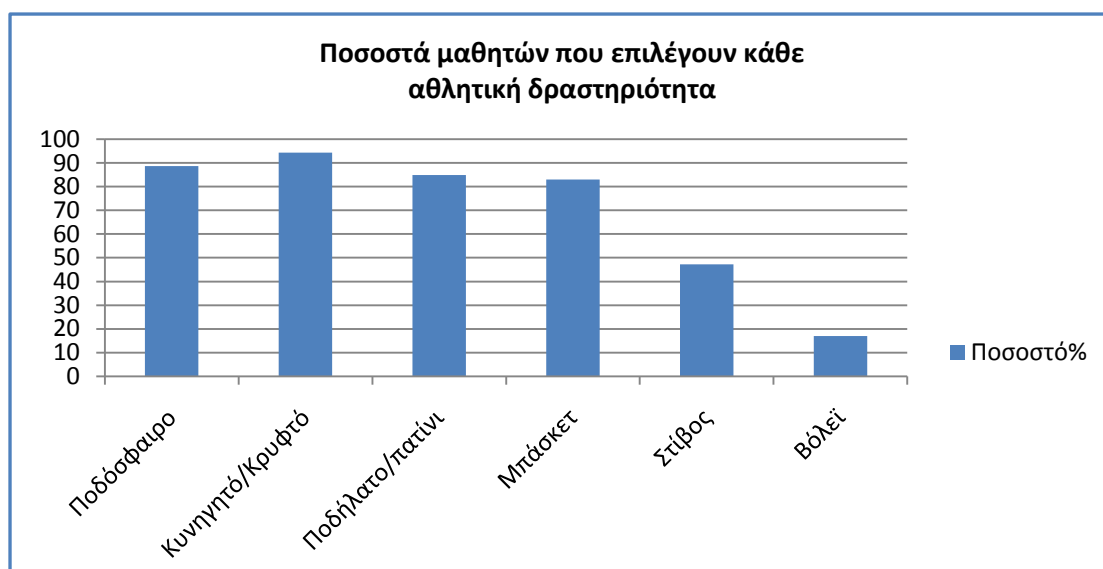
Πίνακας 6: Μαθητές που στον ελεύθερο χρόνο τους επιλέγουν τη δραστηριότητα ‘στίβος’ – Συχνότητα

ΣΤΙΒΟΣ				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	4	7,5	7,5
	3-4 φορές/εβδομάδα	3	5,7	13,2
	1-2 φορές εβδομάδα	9	17,0	30,2
	1-2 φορές/μήνα	9	17,0	47,2
	Ποτέ	28	52,8	100,0
	Σύνολο	53	100,0	

Τέλος, το 15,1% των ερωτηθέντων μαθητών απάντησε ότι αφιερώνει σχεδόν καθημερινά χρόνο στο βόλεϊ. Η συγκεκριμένη επιλογή δεν περιλαμβανόταν στις δυνατές επιλογές που παρείχε το ερωτηματολόγιο, αλλά προέκυψε ως απάντηση στη μοναδική «ανοιχτή» επιλογή της σχετικής ερώτησης. Το γεγονός αυτό μας κάνει να υποθέτουμε ότι ίσως η αθλητική δραστηριότητα ‘βόλεϊ’ να συγκέντρωνε ακόμη περισσότερες προτιμήσεις αν συμπεριλαμβανόταν στις προσφερόμενες απαντήσεις του ερωτηματολογίου.

Πίνακας 3: Μαθητές που στον ελεύθερο χρόνο τους επιλέγουν τη δραστηριότητα ‘βόλεϊ’ – Συχνότητα

ΒΟΛΕΪ				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	8	15,1	88,9
	3-4 φορές/εβδομάδα	1	1,9	100,0
	Σύνολο	9	17,0	
	Δεν απάντησαν	44	83,0	
Σύνολο		53	100,0	

Εικόνα 3: Συνοπτικό διάγραμμα επιλογής αθλητικών δραστηριοτήτων

4.5.1 Αθλητικές δραστηριότητες και φύλο

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας έδειξε διαφορές ανάμεσα στις αθλητικές δραστηριότητες που επιλέγει κάθε φύλλο. Σε ό,τι αφορά το ποδόσφαιρο, η συντριπτική πλειοψηφία των αγοριών (ποσοστό 79,8%) ασχολείται μ' αυτό σχεδόν καθημερινά, ενώ δεν υπήρξε μαθητής που δεν παίζει ποτέ ποδόσφαιρο.

Στην αντίπερα όχθη, στα κορίτσια, συναντάμε ένα σημαντικό ποσοστό (20,7%) που δεν ασχολείται ποτέ με το ποδόσφαιρο. Τα παραπάνω ευρήματα ήταν σχετικά αναμενόμενα. Ένα μη αναμενόμενο, κατά τη γνώμη μας, αποτέλεσμα είναι ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό κοριτσιών που αγγίζει το 68% επιλέγει να παίζει ποδόσφαιρο τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα.

Πίνακας 4: Επιλογή της δραστηριότητας 'ποδόσφαιρο' ανά φύλο

	Ποδόσφαιρο / Ανάλογα με το φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομάδα	3-4 φορές/ εβδομάδα	1-2 φορές εβδομάδα	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	79,2%	8,3%	8,3%	4,2%		100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	31,0%	13,8%	24,1%	10,3%	20,7%	100,0%
Σύνολο	52,8%	11,3%	17,0%	7,5%	11,3%	100,0%

Το βόλεϊ από την άλλη, είναι ένα άθλημα που, σύμφωνα με την έρευνά μας, μπορεί να χαρακτηριστεί «γυναικείο». Τα παιδιά που συμπλήρωσαν στο ερωτηματολόγιο την αθλητική δραστηριότητα ‘βόλεϊ’ ήταν μόνο κορίτσια. (Πίνακας 10). Αλλά και στις υπόλοιπες αθλητικές δραστηριότητες υπάρχουν μερικά ενδιαφέροντα σημεία που αξίζει να αναφερθούν. Έτσι, παρατηρούμε τα κορίτσια να επιλέγουν συχνότερα και λίγο περισσότερο το μπάσκετ από όσο τα αγόρια (Πίνακας 9). Ακόμη, βλέπουμε τα αθλήματα του στίβου να αποτελούν περισσότερο συνήθεια των κοριτσιών παρά των αγοριών(55,2% έναντι 37,5% , Πίνακας 11). Στις επιλογές των υπόλοιπων αθλητικών δραστηριοτήτων παρατηρείται ισορροπία ανάμεσα στα δύο φύλα.

Πίνακας 5: Επιλογή της δραστηριότητας ‘μπάσκετ’ ανά φύλο

	Μπάσκετ / Ανάλογα με το φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομάδα	3-4 φορές/ εβδομάδα	1-2 φορές/ εβδομάδα	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	12,5%	20,8%	33,3%	8,3%	25,0%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	24,1%	17,2%	27,6%	20,7%	10,3%	100,0%
Σύνολο	18,9%	18,9%	30,2%	15,1%	17,0%	100,0%

Πίνακας 6: Επιλογή της δραστηριότητας ‘βόλεϊ’ ανά φύλο

Βόλεϊ / Ανάλογα με το φύλο				
Απάντησαν		9	Ποσοστό	17%
		5-7 φορές/εβδομάδα	3-4 φορές/εβδομάδα	Σύνολο
ΦΥΛΟ	ΚΟΡΙΤΣΙ	88,9%	11,1%	100,0%
Total		88,9%	11,1%	100,0%

Πίνακας 7: Επιλογή της δραστηριότητας ‘στίβος’ ανά φύλο

	Στίβος / Ανάλογα με το φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομάδα	3-4 φορές/ εβδομάδα	1-2 φορές/ εβδομάδα	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	8,3%	8,3%	8,3%	12,5%	62,5%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	6,9%	3,4%	24,1%	20,7%	44,8%	100,0%
Σύνολο	7,5%	5,7%	17,0%	17,0%	52,8%	100,0%

4.6 Χρήση ηλεκτρονικών μέσων

Τα τελευταία χρόνια αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι τα παιδιά από μικρή ηλικία χρησιμοποιούν διάφορα ηλεκτρονικά μέσα. Η έρευνά μας απέδειξε την παραπάνω παραδοχή με ιδιαίτερος εμφιατικό τρόπο. Όλοι οι μαθητές Δημοτικού που συμμετείχαν στην έρευνα χρησιμοποιούν ηλεκτρονικά μέσα. Μάλιστα, το 86,8% αυτών χρησιμοποιούν τα μέσα αυτά τουλάχιστον μια με δυο φορές την εβδομάδα.

Πίνακας 8: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων από μαθητές Δημοτικού

Χρήση ηλεκτρονικών μέσων				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	18	34,0	34,0
	3-4 φορές/εβδομάδα	16	30,2	64,2
	1-2 φορές εβδομάδα	12	22,6	86,8
	1-2 φορές/μήνα	7	13,2	100,0
	Σύνολο	53	100,0	

Σύμφωνα με την έρευνα ένας στους τρεις μαθητές παίζουν σχεδόν καθημερινά ηλεκτρονικά παιχνίδια. Το ίδιο ποσοστό μαθητών χρησιμοποιούν καθημερινά τα ηλεκτρονικά μέσα για να επικοινωνήσουν με φίλους ή για να ακούσουν μουσική. Καθεμιά από αυτές τις τρεις χρήσεις ηλεκτρονικών μέσων συγκεντρώνει την προτίμηση περισσότερων από το 85% των ερωτηθέντων. (Πίνακες 13 - 15)

Πίνακας 9: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για ηλεκτρονικά παιχνίδια

Ηλεκτρονικά παιχνίδια				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	17	32,1	32,1
	3-4 φορές/εβδομάδα	14	26,4	58,5
	1-2 φορές εβδομάδα	16	30,2	88,7
	1-2 φορές/μήνα	3	5,7	94,3
	Ποτέ	3	5,7	100,0
	Σύνολο	53	100,0	

Πίνακας 10: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για επικοινωνία με φίλους

Επικοινωνία με φίλους				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	19	35,8	35,8
	3-4 φορές/εβδομάδα	16	30,2	66,0
	1-2 φορές εβδομάδα	7	13,2	79,2
	1-2 φορές/μήνα	3	5,7	84,9
	Ποτέ	8	15,1	100,0
	Σύνολο	53	100,0	

Πίνακας 11: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για ακρόαση μουσικής

Ακρόαση μουσικής				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	18	34,0	34,0
	3-4 φορές/εβδομάδα	10	18,9	52,8
	1-2 φορές εβδομάδα	10	18,9	71,7
	1-2 φορές/μήνα	8	15,1	86,8
	Ποτέ	7	13,2	100,0
	Σύνολο	53	100,0	

Άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία που προκύπτουν από την έρευνα είναι ότι οι μαθητές σε εβδομαδιαία βάση χρησιμοποιούν τα ηλεκτρονικά μέσα για να αναζητήσουν πληροφορίες (ποσοστό 73,6%), για να «κατεβάσουν» από το διαδίκτυο τραγούδια ή ταινίες (ποσοστό 67,9%), καθώς και για να πληροφορηθούν για θέματα της επικαιρότητας (ποσοστό 58,5%). Τα παιδιά αυτής της ηλικίας, τέλος, σε ποσοστό 56,6% δεν αναζητούν και κυρίως δεν αγοράζουν ποτέ προϊόντα από διαδικτυακά καταστήματα, ενώ και οι λιγότεροι μαθητές που έχουν αυτή τη συνήθεια, το κάνουν πολύ σπάνια. (Πίνακες 16 - 19)

Πίνακας 12: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για αναζήτηση πληροφοριών

Αναζήτηση πληροφοριών				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	10	18,9	18,9
	3-4 φορές/εβδομάδα	10	18,9	37,7
	1-2 φορές εβδομάδα	19	35,8	73,6
	1-2 φορές/μήνα	9	17,0	90,6
	Ποτέ	5	9,4	100,0
	Σύνολο	53	100,0	

Πίνακας 13: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για «κατέβασμα» τραγουδιών/ταινιών από το διαδίκτυο

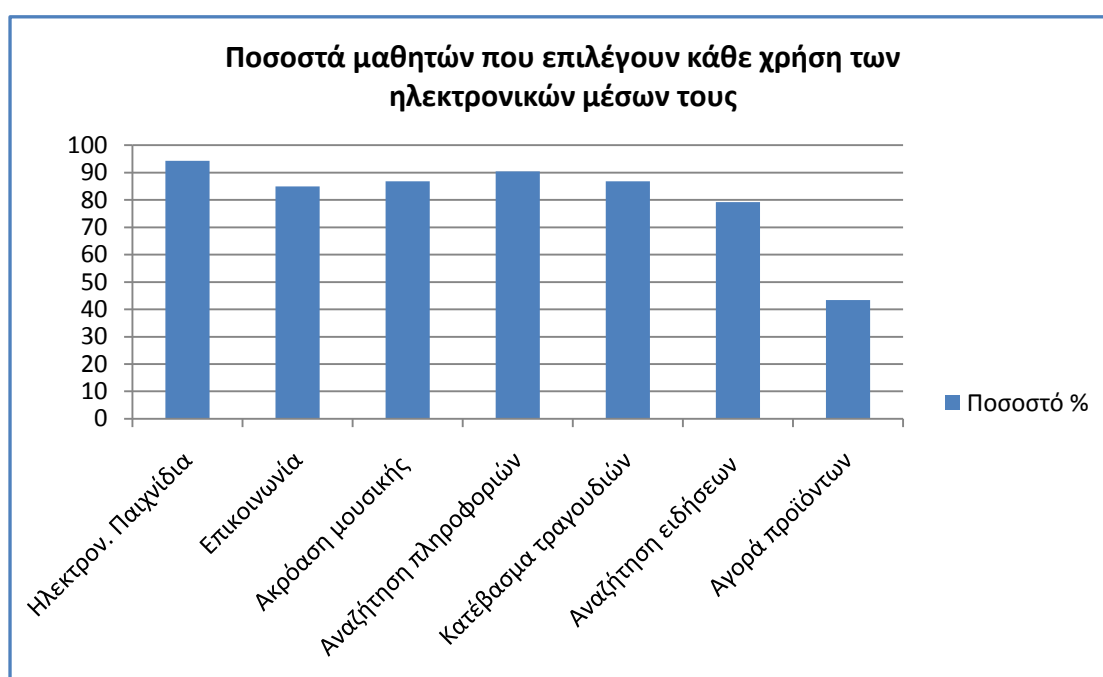
Κατέβασμα τραγουδιών/ταινιών				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	15	28,3	28,3
	3-4 φορές/εβδομάδα	10	18,9	47,2
	1-2 φορές εβδομάδα	11	20,8	67,9
	1-2 φορές/μήνα	10	18,9	86,8
	Ποτέ	7	13,2	100,0
	Σύνολο	53	100,0	

Πίνακας 14: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για αναζήτηση ειδήσεων

Αναζήτηση ειδήσεων				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	12	22,6	22,6
	3-4 φορές/εβδομάδα	7	13,2	35,8
	1-2 φορές εβδομάδα	12	22,6	58,5
	1-2 φορές/μήνα	11	20,8	79,2
	Ποτέ	11	20,8	100,0
	Σύνολο	53	100,0	

Πίνακας 15: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων για αναζήτηση και αγορά προϊόντων στο διαδίκτυο

Αναζήτηση/αγορά προϊόντων από διαδίκτυο				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	1	1,9	1,9
	1-2 φορές εβδομάδα	7	13,2	15,1
	1-2 φορές/μήνα	15	28,3	43,4
	Ποτέ	30	56,6	100,0
	Σύνολο	53	100,0	

Εικόνα 4: Συνοπτικό διάγραμμα χρήσης ηλεκτρονικών μέσων

4.6.1 Χρήση ηλεκτρονικών μέσων και φύλο

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας εντόπισε κάποιες διαφορές στην χρήση των ηλεκτρονικών μέσων από τα δύο φύλα. Έτσι, το ποσοστό των αγοριών που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικά μέσα σε εβδομαδιαία βάση είναι αρκετά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο των κοριτσιών (95,8% έναντι 79,3%).

Πίνακας 16: Χρήση ηλεκτρονικών μέσων ανάλογα με το φύλο-Συχνότητα

	Χρησιμοποιώ ηλεκτρονικά μέσα				Σύνολο
	5-7 φορές/εβδομ.	3-4 φορές/εβδ.	1-2 φορές εβδομ.	1-2 φορές/μήνα	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	37,5%	37,5%	20,8%	4,2%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	31,0%	24,1%	24,1%	20,7%	100,0%
Σύνολο	34,0%	30,2%	22,6%	13,2%	100,0%

Σε ό,τι αφορά τη συνήθεια των μαθητών να παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια, το ποσοστό των αγοριών που απασχολούνται καθημερινά με τέτοια παιχνίδια είναι σχεδόν διπλάσιο από το αντίστοιχο των κοριτσιών (41,7% έναντι 24,1%), ενώ υπάρχει και ένα σημαντικό ποσοστό μαθητριών που δεν παίζει ποτέ ηλεκτρονικά παιχνίδια (ποσοστό 10,3%).

Πίνακας 17: Ποσοστά μαθητών που παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια ανά φύλο - Συχνότητα

	Ηλεκτρονικά παιχνίδια					Σύνολο
	5-7 φορές/εβδομ.	3-4 φορές/εβδομ.	1-2 φορές/εβδομ.	1-2 φορές/μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	41,7%	33,3%	12,5%	12,5%		100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	24,1%	20,7%	44,8%		10,3%	100,0%
Σύνολο	32,1%	26,4%	30,2%	5,7%	5,7%	100,0%

Η παραπάνω διαφορά αντιστρέφεται στην περίπτωση της χρήσης των ηλεκτρονικών μέσων για επικοινωνία. Εδώ, το ποσοστό των κοριτσιών που επικοινωνούν καθημερινά με τους φίλους τους μέσω ηλεκτρονικών μέσων είναι περίπου διπλάσιο από το αντίστοιχο των αγοριών (44,8% έναντι 25%),

Πίνακας 18: Ποσοστά μαθητών που επικοινωνούν ηλεκτρονικά με φίλους ανά φύλο

	Επικοινωνία με φίλους					Σύνολο
	5-7 φορές/εβδομ.	3-4 φορές/εβδομ.	1-2 φορές/εβδομ.	1-2 φορές/μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	25,0%	37,5%	12,5%	8,3%	16,7%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	44,8%	24,1%	13,8%	3,4%	13,8%	100,0%
Σύνολο	35,8%	30,2%	13,2%	5,7%	15,1%	100,0%

Ένα άλλο σημείο της έρευνας που αξίζει να αναφερθεί είναι ότι τα κορίτσια ανατρέχουν συχνότερα από τα αγόρια στο διαδίκτυο για να αναζητήσουν πληροφορίες ή να ενημερωθούν για την επικαιρότητα.

Πίνακας 19: Ποσοστά μαθητών που αναζητούν πληροφορίες στο διαδίκτυο ανά φύλο – Συχνότητα

	Αναζήτηση πληροφοριών					Σύνολο
	5-7 φορές/εβδομ.	3-4 φορές/εβδομ.	1-2 φορές/εβδομ.	1-2 φορές/μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	8,3%	25,0%	29,2%	20,8%	16,7%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	27,6%	13,8%	41,4%	13,8%	3,4%	100,0%
Σύνολο	18,9%	18,9%	35,8%	17,0%	9,4%	100,0%

Πίνακας 20: Ποσοστά μαθητών που αναζητούν ειδήσεις στο διαδίκτυο ανά φύλο - Συχνότητα

	Αναζήτηση ειδήσεων					Σύνολο
	5-7 φορές/εβδομ.	3-4 φορές/εβδομ.	1-2 φορές/εβδομ.	1-2 φορές/μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	25,0%	8,3%	29,2%	8,3%	29,2%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	20,7%	17,2%	17,2%	31,0%	13,8%	100,0%
Σύνολο	22,6%	13,2%	22,6%	20,8%	20,8%	100,0%

Τέλος, το ποσοστό των κοριτσιών που ακούν καθημερινά μουσική μέσω ενός ηλεκτρονικού μέσου είναι τετραπλάσιο του ποσοστού των αγοριών (51,7% έναντι 12,5%), ενώ υπάρχει και ένα σημαντικό ποσοστό αγοριών (20,8%) που δεν ακούει ποτέ μουσική μέσω ενός τέτοιου μέσου.

Πίνακας 21: Ποσοστά μαθητών που χρησιμοποιούν τα ηλεκτρονικά μέσα για να ακούν μουσική ανά φύλο - Συχνότητα

	Ακρόαση μουσικής					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	12,5%	20,8%	25,0%	20,8%	20,8%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	51,7%	17,2%	13,8%	10,3%	6,9%	100,0%
Σύνολο	34,0%	18,9%	18,9%	15,1%	13,2%	100,0%

4.6.2 Περιεχόμενο ηλεκτρονικών παιχνιδιών

Όπως είδαμε παραπάνω το 94,3% των ερωτηθέντων μαθητών χρησιμοποιούν ηλεκτρονικά μέσα για να παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια. Στην ερώτηση που αφορά στο περιεχόμενο αυτών των παιχνιδιών ένα 90,6% των μαθητών απαντά ότι επιλέγει αστείο περιεχόμενο, ένα 75,5% επιλέγει εκπαιδευτικό περιεχόμενο, ένα 73,6% επιλέγει καλλιτεχνικό περιεχόμενο, ένα 45,3% επιλέγει βίαιο περιεχόμενο και ένα 24,5% επιλέγει αθλητικό περιεχόμενο. Πρέπει να αναφερθεί ότι η τελευταία επιλογή σημειώθηκε από τους μαθητές στο «ανοιχτό» ερώτημα του ερωτηματολογίου, γεγονός που μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι θα συγκέντρωνε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό αν είχε συμπεριληφθεί στις δοσμένες επιλογές.

Σχετικά με το φύλλο των μαθητών, τα αγόρια, όπως αναμενόταν, αναδεικνύονται πρωταγωνιστές στην επιλογή βίαιων παιχνιδιών. Μόνο το 20,8% των αγοριών αδιαφορεί για τα βίαια παιχνίδια, τη στιγμή που το αντίστοιχο ποσοστό των

κοριτσιών ανεβαίνει στο 82,8%. Μάλιστα, ένα στα τέσσερα αγόρια επιλέγουν βίαια ηλεκτρονικά παιχνίδια σε καθημερινή βάση. Τα κορίτσια από την άλλη, επιλέγουν πολύ συχνότερα να ψυχαγωγηθούν με καλλιτεχνικά ή εκπαιδευτικά παιχνίδια. Είναι χαρακτηριστικό δε, ότι το 93,1% των κοριτσιών επιλέγουν τα καλλιτεχνικά παιχνίδια την ώρα που ένας στους δύο μαθητές του άλλου φύλου δεν ασχολείται ποτέ με αυτά.(Πίνακες 26-29)

Πίνακας 22: Ποσοστά μαθητών που επιλέγουν ηλεκτρονικά παιχνίδια με αστείο περιεχόμενο – Συχνότητα – Διάκριση ανά φύλο

	Αστείο περιεχόμενο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	20,8%	20,8%	16,7%	29,2%	12,5%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	41,4%	27,6%	13,8%	10,3%	6,9%	100,0%
Σύνολο	32,1%	24,5%	15,1%	18,9%	9,4%	100,0%

Πίνακας 23: Ποσοστά μαθητών που επιλέγουν ηλεκτρονικά παιχνίδια με εκπαιδευτικό περιεχόμενο – Συχνότητα – Διάκριση ανά φύλο

	Εκπαιδευτικό περιεχόμενο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	20,8%	4,2%	29,2%		45,8%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	34,5%	20,7%	17,2%	20,7%	6,9%	100,0%
Σύνολο	28,3%	13,2%	22,6%	11,3%	24,5%	100,0%

Πίνακας 24: Ποσοστά μαθητών που επιλέγουν ηλεκτρονικά παιχνίδια με καλλιτεχνικό περιεχόμενο – Συχνότητα – Διάκριση ανά φύλο

	Καλλιτεχνικό					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	12,5%	8,3%	12,5%	16,7%	50,0%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	24,1%	41,4%	17,2%	10,3%	6,9%	100,0%
Σύνολο	18,9%	26,4%	15,1%	13,2%	26,4%	100,0%

Πίνακας 25: Ποσοστά μαθητών που επιλέγουν ηλεκτρονικά παιχνίδια με βίαιο περιεχόμενο – Συχνότητα – Διάκριση ανά φύλο

	Βίαιο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	25,0%	25,0%	4,2%	25,0%	20,8%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ		3,4%		13,8%	82,8%	100,0%
Σύνολο	11,3%	13,2%	1,9%	18,9%	54,7%	100,0%

4.7 Τηλεθέαση

Η παρακολούθηση τηλεόρασης αποτελεί μια συνηθισμένη δραστηριότητα των μαθητών Δημοτικού. Η έρευνα έδειξε ότι το 58,5% των μαθητών παρακολουθεί σχεδόν καθημερινά τηλεόραση, ενώ το 88,7% των μαθητών θα δει τηλεόραση, τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα. Αξίζει, ακόμη, να σημειωθεί ένα στοιχείο που προκαλεί κάποια έκπληξη: Το 5.7% των ερωτηθέντων μαθητών δεν παρακολουθεί ποτέ τηλεόραση.

Πίνακας 26: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν τηλεόραση-Συχνότητα

Παρακολουθώ τηλεόραση				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	31	58,5	58,5
	3-4 φορές/εβδομάδα	6	11,3	69,8
	1-2 φορές εβδομάδα	10	18,9	88,7
	1-2 φορές/μήνα	3	5,7	94,3
	Ποτέ	3	5,7	100,0
	Σύνολο	53	100,0	

Τα κινούμενα σχέδια και οι ταινίες αποτελούν τη συνηθέστερη τηλεοπτική επιλογή των μαθητών, αφού το καθένα συγκεντρώνει την προτίμηση του 94,3% των ερωτηθέντων. Ένα ποσοστό περίπου 80% παρακολουθεί, τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα τις παραπάνω εκπομπές, ενώ ένας στους τρεις μαθητές τις παρακολουθεί καθημερινά (Πίνακες 31 και 32).

Πίνακας 27: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν κινούμενα σχέδια-Συχνότητα

Κινούμενα σχέδια				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	17	32,1	32,1
	3-4 φορές/εβδομάδα	13	24,5	56,6
	1-2 φορές εβδομάδα	14	26,4	83,0
	1-2 φορές/μήνα	6	11,3	94,3
	Ποτέ	3	5,7	100,0
	Total	53	100,0	

Πίνακας 28: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν ταινίες-Συχνότητα

Ταινίες		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	17	32,1	32,1
	3-4 φορές/εβδομάδα	12	22,6	54,7
	1-2 φορές εβδομάδα	13	24,5	79,2
	1-2 φορές/μήνα	8	15,1	94,3
	Ποτέ	3	5,7	100,0
Total		53	100,0	

Συνήθεις τηλεοπτικές επιλογές των μαθητών Δημοτικού είναι οι τηλεοπτικές σειρές (ποσοστό 84,9%) και τα τηλεπαιχνίδια (ποσοστό 83%). Η παρακολούθηση τηλεοπτικών σειρών παρουσιάζει μεγάλη συχνότητα. Το ποσοστό των μαθητών που τις επιλέγουν καθημερινά είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό που βλέπει καθημερινά κινούμενα σχέδια ή ταινίες (41,5% έναντι 32,1%). Οι τηλεοπτικές σειρές αποτελούν σίγουρη εβδομαδιαία συνήθεια για το 81,1% των ερωτηθέντων, ποσοστό σχεδόν όμοιο με το αντίστοιχο ποσοστό παρακολούθησης κινούμενων σχεδίων. Τα τηλεπαιχνίδια, από την άλλη, μπορεί να συγκεντρώνουν, όπως αναφέρθηκε, υψηλά ποσοστά προτίμησης, αλλά μόνο ένα 9,4% των ερωτηθέντων παρακολουθεί καθημερινά κάποιο. (Πίνακες 33-34)

Πίνακας 29: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν τηλεοπτικές σειρές-Συχνότητα

Τηλεοπτικές σειρές				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	22	41,5	41,5
	3-4 φορές/εβδομάδα	8	15,1	56,6
	1-2 φορές εβδομάδα	13	24,5	81,1
	1-2 φορές/μήνα	2	3,8	84,9
	Ποτέ	8	15,1	100,0
Total		53	100,0	

Πίνακας 30: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν τηλεπαιχνίδια-Συχνότητα

Τηλεπαιχνίδια				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	5	9,4	9,4
	3-4 φορές/εβδομάδα	13	24,5	34,0
	1-2 φορές εβδομάδα	14	26,4	60,4
	1-2 φορές/μήνα	12	22,6	83,0
	Ποτέ	9	17,0	100,0
Total		53	100,0	

Αρκετοί μαθητές χρησιμοποιούν την τηλεόραση για να παρακολουθήσουν αθλητικούς αγώνες ή άλλα αθλητικά γεγονότα. Το 35,8% των ερωτηθέντων παρακολουθεί σχεδόν καθημερινά αθλητικά και το 62,3% πράττει ανάλογα τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα. Υπάρχει, όμως, κι ένα 24,5% των μαθητών που δεν παρακολουθεί ποτέ αθλητικά.

Πίνακας 31: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν αγώνες ή αθλητικά-Συχνότητα

Αγώνες/αθλητικά				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	19	35,8	35,8
	3-4 φορές/εβδομάδα	6	11,3	47,2
	1-2 φορές εβδομάδα	8	15,1	62,3
	1-2 φορές/μήνα	7	13,2	75,5
	Ποτέ	13	24,5	100,0
	Total	53	100,0	

Η έρευνα έδειξε ότι οι ειδήσεις και τα ντοκιμαντέρ δεν αποτελούν καθημερινή συνήθεια των μαθητών Δημοτικού. Μόνο το 9,4% των ερωτηθέντων ενημερώνεται καθημερινά από τις τηλεοπτικές ειδήσεις και μόλις ένα 11,3% των μαθητών παρακολουθεί σε καθημερινή βάση κάποιο ντοκιμαντέρ. Μάλιστα, το ποσοστό των μαθητών που δεν παρακολουθεί ποτέ ένα από αυτά τα δύο τηλεοπτικά προϊόντα ξεπερνά το 35%. (Πίνακες 36 και 37)

Πίνακας 32: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν ειδήσεις -Συχνότητα

Ειδήσεις				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	5	9,4	9,4
	3-4 φορές/εβδομάδα	11	20,8	30,2
	1-2 φορές εβδομάδα	9	17,0	47,2
	1-2 φορές/μήνα	8	15,1	62,3
	Ποτέ	20	37,7	100,0
	Total	53	100,0	

Πίνακας 33: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν ντοκιμαντέρ-Συχνότητα

Ντοκιμαντέρ				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	6	11,3	11,3
	3-4 φορές/εβδομάδα	5	9,4	20,8
	1-2 φορές εβδομάδα	11	20,8	41,5
	1-2 φορές/μήνα	12	22,6	64,2
	Ποτέ	19	35,8	100,0
	Total	53	100,0	

Τέλος, μόνο τρεις στους δέκα μαθητές παρακολουθούν μέσα στην εβδομάδα κάποια μουσική εκπομπή, αν και υπάρχει ένα 77,4% των ερωτηθέντων που θα παρακολουθήσει μέσα στο μήνα κάποια μουσική εκπομπή.

Πίνακας 34: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν μουσικές εκπομπές-Συχνότητα

Μουσικές εκπομπές				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	4	7,5	7,5
	3-4 φορές/εβδομάδα	5	9,4	17,0
	1-2 φορές εβδομάδα	11	20,8	37,7
	1-2 φορές/μήνα	21	39,6	77,4
	Ποτέ	12	22,6	100,0
	Total	53	100,0	

Εικόνα 5: Συνοπτικό διάγραμμα επιλογής τηλεοπτικών προγραμμάτων

4.7.1 Τηλεοπτικές επιλογές και φύλο

Οι τηλεοπτικές επιλογές των μαθητών είναι σχετικά όμοιες για τα δύο φύλα. Η μοναδική μεγάλη διαφορά εντοπίζεται, όπως αναμενόταν, στην παρακολούθηση αγώνων και αθλητικών. Εκεί τα αγόρια μας απαντούν ότι παρακολουθούν αθλητικά γεγονότα σχεδόν καθημερινά σε ποσοστό 66,7% , ενώ στα κορίτσια το αντίστοιχο ποσοστό είναι έξι φορές μικρότερο και φτάνει, μόλις, στο 10,3%. Ακόμη, στα αγόρια μόνο το 12,5% δεν παρακολουθεί ποτέ αθλητικά, ενώ στα κορίτσια το αντίστοιχο ποσοστό είναι σχεδόν τριπλάσιο και φτάνει στα 34,5%.

Πίνακας 35: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν αγώνες ή αθλητικά ανά φύλο - Συχνότητα

	Παρακολούθηση αγώνων/αθλητικών ανά φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	66,7%	8,3%	8,3%	4,2%	12,5%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	10,3%	13,8%	20,7%	20,7%	34,5%	100,0%
Total	35,8%	11,3%	15,1%	13,2%	24,5%	100,0%

Μικρές, όμως, διαφοροποιήσεις συναρτήσει του φύλου συναντάμε και στις υπόλοιπες απαντήσεις των μαθητών. Σύμφωνα με την έρευνα τα αγόρια που φροντίζουν να βλέπουν καθημερινά ταινίες είναι περίπου διπλάσια από τα κορίτσια (41,7% έναντι 24,1%).

Πίνακας 36: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν ταινίες ανά φύλο - Συχνότητα

	Παρακολούθηση ταινιών ανά φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	41,7%	20,8%	20,8%	12,5%	4,2%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	24,1%	24,1%	27,6%	17,2%	6,9%	100,0%
Total	32,1%	22,6%	24,5%	15,1%	5,7%	100,0%

Τα αγόρια παρακολουθούν περισσότερο και συχνότερα τηλεπαιχνίδια. Μόλις το 8,3% των ερωτηθέντων δεν παρακολουθεί ποτέ τέτοιου είδους εκπομπές, όταν στα κορίτσια το ποσοστό είναι τριπλάσιο και φτάνει στο 24,1%.

Πίνακας 37: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν τηλεπαιχνίδια ανά φύλο - Συχνότητα

	Παρακολούθηση τηλεπαιχνιδιών ανά φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	12,5%	33,3%	29,2%	16,7%	8,3%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	6,9%	17,2%	24,1%	27,6%	24,1%	100,0%
Total	9,4%	24,5%	26,4%	22,6%	17,0%	100,0%

Σε ό,τι αφορά την παρακολούθηση κινούμενων σχεδίων, όλα τα κορίτσια συνηθίζουν να βλέπουν τουλάχιστον μια φορά τον μήνα κάποια τέτοια ταινία ή σειρά, ενώ στα αγόρια υπάρχει ένα 12,5% που δε βλέπει ποτέ κάτι τέτοιο.

Πίνακας 38: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν κινούμενα σχέδια ανά φύλο - Συχνότητα

	Παρακολούθηση κινούμενων σχεδίων ανά φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	37,5%	8,3%	33,3%	8,3%	12,5%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	27,6%	37,9%	20,7%	13,8%		100,0%
Total	32,1%	24,5%	26,4%	11,3%	5,7%	100,0%

Η έρευνα δείχνει ότι τα αγόρια βλέπουν ντοκιμαντέρ συχνότερα από τα κορίτσια. Πάνω από τα μισά αγόρια παρακολουθούν ντοκιμαντέρ σε εβδομαδιαία βάση (ποσοστό 54,8%), ενώ από για τα κορίτσια το ποσοστό αυτό είναι πολύ μικρότερο (31%).

Πίνακας 39: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν ντοκιμαντέρ ανά φύλο - Συχνότητα

	Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ ανά φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	8,3%	16,7%	29,2%	12,5%	33,3%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	13,8%	3,4%	13,8%	31,0%	37,9%	100,0%
Total	11,3%	9,4%	20,8%	22,6%	35,8%	100,0%

Το αντίθετο ισχύει στην περίπτωση της παρακολούθησης μουσικών εκπομπών. Εδώ τα κορίτσια επιλέγουν να παρακολουθούν σε εβδομαδιαία βάση τέτοιες εκπομπές σε ποσοστό 50,3%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των αγοριών φτάνει μόνο το 25%. Μάλιστα, το 13,8% των ερωτηθέντων κοριτσιών επιλέγουν να παρακολουθούν μουσικές εκπομπές καθημερινά, τη στιγμή που κανένα αγόρι δεν συμπεριφέρεται ανάλογα.

Πίνακας 40: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν μουσικές εκπομπές ανά φύλο - Συχνότητα

	Παρακολούθηση μουσικών εκπομπών ανά φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ		4,2%	20,8%	45,8%	29,2%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	13,8%	13,8%	20,7%	34,5%	17,2%	100,0%
Total	7,5%	9,4%	20,8%	39,6%	22,6%	100,0%

Αναφορικά με τις τηλεοπτικές σειρές, τέλος, υπάρχει μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα. Παρόλο που αγόρια και κορίτσια παρακολουθούν σχεδόν με το ίδιο ποσοστό τις εκπομπές αυτές, από την έρευνα προκύπτει ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά στη συχνότητα παρακολούθησης. Συγκεκριμένα, τα κορίτσια επιλέγουν σε διπλάσιο ποσοστό από τα αγόρια να παρακολουθούν σχεδόν καθημερινά κάποια τηλεοπτική σειρά (55,2% έναντι 25%)

Πίνακας 41: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν τηλεοπτικές σειρές ανά φύλο - Συχνότητα

	Παρακολούθηση τηλεοπτικών σειρών ανά φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	25,0%	16,7%	41,7%	4,2%	12,5%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	55,2%	13,8%	10,3%	3,4%	17,2%	100,0%
Total	41,5%	15,1%	24,5%	3,8%	15,1%	100,0%

4.8 Ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων

Η ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων είναι μια δραστηριότητα που συγκεντρώνει μικρότερα ποσοστά προτίμησης από τις προηγούμενες δραστηριότητες. Σύμφωνα με την έρευνα, ένας στους δύο μαθητές Δημοτικού (ποσοστό 54,7%) επιλέγει την ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων τουλάχιστον μία-δύο φορές την εβδομάδα, και μόνο ένας στους 6 διαβάζει καθημερινά κάποιο βιβλίο. Από την άλλη μεριά, υπάρχει και ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 15% που δεν διαβάζει ποτέ εξωσχολικά βιβλία. Αναφορικά με το φύλο των αναγνωστών, τα κορίτσια είναι πολύ πιο συχνόι και συνεπείς αναγνώστες απ' ό,τι τα αγόρια. Το 24,1% των ερωτηθέντων κοριτσιών απάντησαν ότι διαβάζουν σχεδόν καθημερινά κάποιο εξωσχολικό βιβλίο, τη στιγμή που το αντίστοιχο ποσοστό των αγοριών έφτανε μόλις το 8,3%. Ακόμη, το 65,5% των κοριτσιών διαβάζει κάποιο βιβλίο τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, ενώ στα αγόρια το ποσοστό πέφτει στο 41,6%. Τέλος, στα κορίτσια συναντάμε ένα ποσοστό 6,9% που δεν διαβάζει ποτέ εξωσχολικά βιβλία, ενώ στα αγόρια το ποσοστό φτάνει στο 25%.

Πίνακας 42: Ποσοστά μαθητών που επιλέγουν τη δραστηριότητα 'ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων' – Συχνότητα – Διάκριση ανά φύλο

	Διάβασμα εξωσχολικών βιβλίων ανά φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	8,3%	8,3%	25,0%	33,3%	25,0%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	24,1%	13,8%	27,6%	27,6%	6,9%	100,0%
Σύνολο	17,0%	11,3%	26,4%	30,2%	15,1%	100,0%

4.9 Καλλιτεχνικές δραστηριότητες μαθητών

Η έρευνα μάς έδειξε ότι η πλειοψηφία των μαθητών Δημοτικού έχουν και μερικές καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Το 67,9% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι διαθέτει τον ελεύθερο χρόνο του και σε κάποια καλλιτεχνική δραστηριότητα, ενώ υπήρξε κι ένα σημαντικό ποσοστό που αγγίζει το 20% το οποίο δεν έχει τέτοιες συνήθειες.

Πίνακας 43: Ποσοστά μαθητών που έχουν καλλιτεχνικές δραστηριότητες- Συχνότητα

Καλλιτεχνικές δραστηριότητες				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	14	26,4	26,4
	3-4 φορές/εβδομάδα	5	9,4	35,8
	1-2 φορές εβδομάδα	17	32,1	67,9
	1-2 φορές/μήνα	7	13,2	81,1
	Ποτέ	10	18,9	100,0
Total		53	100,0	

Όπως αναμενόταν, η έρευνα έδειξε ότι οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες αποτελούν, κυρίως, συνήθεια των κοριτσιών. Σε όλες τις επιμέρους δραστηριότητες τα κορίτσια κατέχουν τη μερίδα του λέοντος και είναι αυτά που αυξάνουν το συνολικό ποσοστό ενασχόλησης των μαθητών με τα καλλιτεχνικά αντικείμενα. Το ποσοστό των κοριτσιών που δεν ασχολούνται ποτέ με ζωγραφική είναι μόλις 6,9%, τη στιγμή που το αντίστοιχο ποσοστό των αγοριών φτάνει στο 25%. Αντίστοιχα ποσοστά παρατηρούνται και στη δραστηριότητα των κατασκευών. Στη περίπτωση της δραστηριότητας του χορού, πάλι το 6,9% των κοριτσιών δεν ασχολούνται ποτέ με τον χορό. Το αντίστοιχο ποσοστό των αγοριών, όμως, σκαρφαλώνει στο 41,7%. Αλλά και σε καθημερινή βάση, το ποσοστό των μαθητριών που θα διαθέσει χρόνο στον χορό είναι διπλάσιο από αυτό των αγοριών (34,5% έναντι 16,7%). Τέλος, και στη δραστηριότητα μουσική-τραγούδι τα κορίτσια έχουν τον πρώτο λόγο.(Πίνακες 48-51)

Πίνακας 44: Ποσοστά μαθητών που ασχολούνται με τη ζωγραφική – Συχνότητα - Διάκριση ανά φύλο

	Ενασχόληση με τη Ζωγραφική ανά φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	29,2%	12,5%	20,8%	12,5%	25,0%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	44,8%	13,8%	13,8%	20,7%	6,9%	100,0%
Total	37,7%	13,2%	17,0%	17,0%	15,1%	100,0%

Πίνακας 45: Ποσοστά μαθητών που ασχολούνται με καλλιτεχνικές κατασκευές- Συχνότητα- Διάκριση ανά φύλο

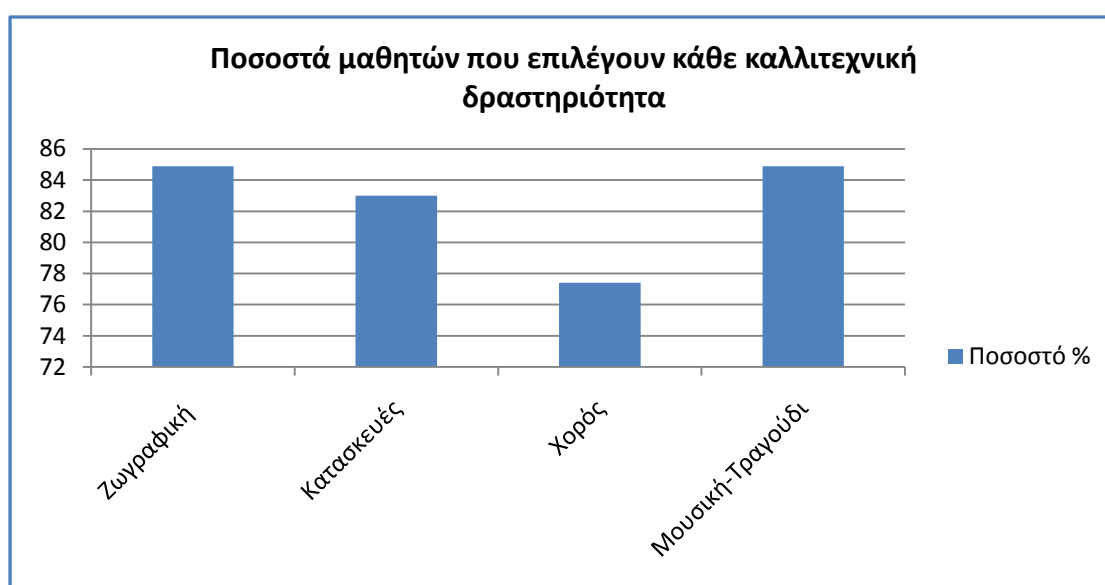
	Ενασχόληση με τις Κατασκευές ανά φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	12,5%	16,7%	29,2%	12,5%	29,2%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	20,7%	13,8%	34,5%	24,1%	6,9%	100,0%
Total	17,0%	15,1%	32,1%	18,9%	17,0%	100,0%

Πίνακας 46: Ποσοστά μαθητών που ασχολούνται με τον χορό- Συχνότητα-Διάκριση ανά φύλο

	Ενασχόληση με τον Χορό ανά φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	16,7%	4,2%	16,7%	20,8%	41,7%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	34,5%	3,4%	34,5%	20,7%	6,9%	100,0%
Total	26,4%	3,8%	26,4%	20,8%	22,6%	100,0%

Πίνακας 47: Ποσοστά μαθητών που ασχολούνται με τη μουσική- Συχνότητα-Διάκριση ανά φύλο

	Ενασχόληση με τη Μουσική ανά φύλο					Σύνολο
	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	25,0%	25,0%	20,8%	8,3%	20,8%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	34,5%	20,7%	24,1%	10,3%	10,3%	100,0%
Total	30,2%	22,6%	22,6%	9,4%	15,1%	100,0%

Εικόνα 6: Συνοπτικό διάγραμμα επιλογής καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων

4.10 Επισκέψεις μαθητών σε φιλικά σπίτια

Όλοι οι ερωτώμενοι μαθητές δήλωσαν ότι τουλάχιστον μια φορά τον μήνα περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους σε φιλικά σπίτια. Τέσσερις στους δέκα μαθητές συνηθίζουν να επισκέπτεται τους φίλους τους σχεδόν καθημερινά, επτά στους δέκα μέρα παρά μέρα και εννιά στους δέκα παρουσιάζουν την παραπάνω συνήθεια τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα.

Πίνακας 48: Ποσοστά μαθητών που πραγματοποιούν επισκέψεις σε φίλους- Συχνότητα

Επισκέψεις σε φίλους				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	19	35,8	35,8
	3-4 φορές/εβδομάδα	19	35,8	71,7
	1-2 φορές εβδομάδα	9	17,0	88,7
	1-2 φορές/μήνα	6	11,3	100,0
	Total	53	100,0	

4.11 Παροχή βοήθειας στους γονείς και στις εργασίες τους

Οι μαθητές της ημιαστικής περιοχής της έρευνάς μας φαίνεται να βοηθούν σε μεγάλο ποσοστό και με μεγάλη συχνότητα τους γονείς τους στις ποικίλες εργασίες τους. Το 45,3% των μαθητών δηλώνουν ότι βοηθούν σχεδόν καθημερινά τους γονείς τους, ενώ το ποσοστό των μαθητών που παρέχει τη συνδρομή του στις γονεϊκές εργασίες σε εβδομαδιαία βάση ανεβαίνει στο 83%. Τέλος, μόνο το 5,7% από όσους ρωτήθηκαν δεν βοηθάει ποτέ τους γονείς του.

Πίνακας 49: Ποσοστά μαθητών που συνηθίζουν να βοηθούν τους γονείς τους- Συχνότητα

Βοηθώ τους γονείς μου				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	24	45,3	45,3
	3-4 φορές/εβδομάδα	16	30,2	75,5
	1-2 φορές εβδομάδα	4	7,5	83,0
	1-2 φορές/μήνα	6	11,3	94,3
	Ποτέ	3	5,7	100,0
Total	53	100,0		

4.12 Άλλες δραστηριότητες

Εκτός από τις παραπάνω δραστηριότητες, οι οποίες συγκεντρώνουν την προτίμηση της πλειοψηφίας των μαθητών, υπάρχουν μερικές ακόμη δραστηριότητες με τις οποίες ασχολούνται μερικές φορές οι μαθητές Δημοτικού. Έτσι, ένας στους τρεις από τους μαθητές που ρωτήθηκαν δήλωσαν ότι τουλάχιστον μια-δυο φορές την εβδομάδα επισκέπτονται κάποια παιδική χαρά ή παιδότοπο.

Πίνακας 50: Ποσοστά μαθητών που επισκέπτονται παιδικές χαρές ή παιδότοπους- Συχνότητα

Παιδικές χαρές/παιδότοποι				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	4	7,5	7,5
	3-4 φορές/εβδομάδα	7	13,2	20,8
	1-2 φορές εβδομάδα	7	13,2	34,0
	1-2 φορές/μήνα	13	24,5	58,5
	Ποτέ	22	41,5	100,0
Total		53	100,0	

Η έρευνα έδειξε ότι υπάρχει και ένα αξιοσημείωτο ποσοστό μαθητών που συνηθίζει να πηγαίνει στο Κατηχητικό. Το 11,3% των παιδιών που ρωτήθηκαν σημείωσαν ότι πηγαίνουν στο Κατηχητικό μία με δύο φορές την εβδομάδα, ενώ υπάρχει και ένα 5,7% των μαθητών που το επισκέπτεται μία με δύο φορές το μήνα. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι παραπάνω απαντήσεις δεν αποτελούσαν δυνατές επιλογές του ερωτηματολογίου, αλλά συμπληρώθηκαν από τους μαθητές. Το γεγονός αυτό μας κάνει να υποψιαζόμαστε ότι η συγκεκριμένη επιλογή ίσως να συγκεντρωνε μεγαλύτερα ποσοστά αν συμπεριλαμβανόταν εκ των προτέρων στο ερωτηματολόγιο.

Πίνακας 51: Ποσοστά μαθητών που παρακολουθούν Κατηχητικό- Συχνότητα

Κατηχητικό		Συχνότητα	Ποσοστό %	Ποσοστό % στα έγκυρα	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	1-2 φορές εβδομάδα	6	11,3	66,7	66,7
	1-2 φορές/μήνα	3	5,7	33,3	
	Total	9	17,0	100,0	
Missing	System	44	83,0		
Total		53	100,0		

4.13 Πού και με ποιους συνηθίζουν να περνούν οι μαθητές τον ελεύθερο χρόνο τους

Η πλειοψηφία των μαθητών συνηθίζει να περνά τον ελεύθερο χρόνο της έξω από το σπίτι, σε αυλές, σε κήπους και στους γύρω δρόμους. Το 45,3% των παιδιών συχνάζουν σχεδόν καθημερινά στους παραπάνω χώρους, ενώ 9 στους 10 μαθητές συνηθίζουν να περνούν σ' αυτούς τον ελεύθερο χρόνο τους τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα. Δεύτερη προτίμηση των παιδιών του Δημοτικού αποτελούν οι αλάνες, οι πλατείες και οι παιδικές χαρές. Εδώ συνηθίζει να περνά καθημερινά τον ελεύθερο χρόνο του το 32,1% των ερωτηθέντων, ενώ 8 στους 10 μαθητές θα τους συναντήσουμε σ' αυτούς τους χώρους τουλάχιστον 1 φορά την εβδομάδα. (Πίνακες 56 και 57).

Πίνακας 52: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους στον κήπο, στην αυλή ή στους γύρω δρόμους του σπιτιού τους-Συχνότητα

Κήπος-αυλή-δρόμοι				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	24	45,3	45,3
	3-4 φορές/εβδομάδα	12	22,6	67,9
	1-2 φορές εβδομάδα	11	20,8	88,7
	1-2 φορές/μήνα	5	9,4	98,1
	Ποτέ	1	1,9	100,0
	Total	53	100,0	

Πίνακας 53: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους σε πλατείες, αλάνες ή παιδικές χαρές-Συχνότητα

Πλατείες-παιδικές χαρές-αλάνες				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	17	32,1	32,1
	3-4 φορές/εβδομάδα	13	24,5	56,6
	1-2 φορές εβδομάδα	12	22,6	79,2
	1-2 φορές/μήνα	8	15,1	94,3
	Ποτέ	3	5,7	100,0
	Total	53	100,0	

Υπάρχει και ένα σημαντικό ποσοστό μαθητών που περνά τον ελεύθερο χρόνο του μέσα στο σπίτι. Κι ενώ συναντάμε μόλις ένα 7,5% των ερωτηθέντων να μένει καθημερινά μέσα στο σπίτι, το ποσοστό αυτό ανεβαίνει στο 69,8% όταν ερευνούμε την παραπάνω συνήθεια σε εβδομαδιαία βάση. Τέλος, ένας στους δέκα μαθητές

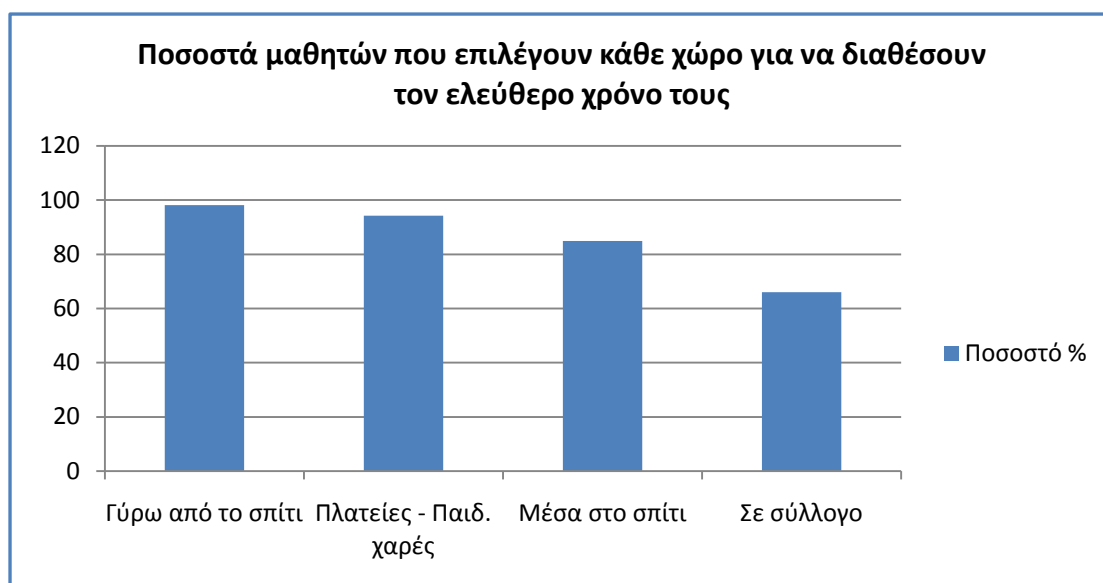
περνούν καθημερινά μέρος του ελεύθερου χρόνου τους στους χώρους ενός συλλόγου, (χορός, αθλητική ομάδα κ.τ.λ), ενώ οι μισοί από τους ερωτηθέντες θα βρεθούν στους παραπάνω χώρους τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα. . (Πίνακες 58 και 59)

Πίνακας 54: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους μέσα στο σπίτι – Συχνότητα

Μέσα στο σπίτι				
		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	4	7,5	7,5
	3-4 φορές/εβδομάδα	12	22,6	30,2
	1-2 φορές εβδομάδα	21	39,6	69,8
	1-2 φορές/μήνα	8	15,1	84,9
	Ποτέ	8	15,1	100,0
	Total	53	100,0	

Πίνακας 55: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους στους χώρους κάποιου συλλόγου - Συχνότητα

Σε χώρους ενός συλλόγου				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	5	9,4	9,4
	3-4 φορές/εβδομάδα	6	11,3	20,8
	1-2 φορές εβδομάδα	14	26,4	47,2
	1-2 φορές/μήνα	10	18,9	66,0
	Ποτέ	18	34,0	100,0
	Total	53	100,0	

Εικόνα 7: Συνοπτικό διάγραμμα επιλογής χώρων για διάθεση του ελεύθερου χρόνου

Αν μελετήσουμε τους μαθητές ανά φύλλο, παρατηρούμε ότι αγόρια και κορίτσια επιλέγουν σχεδόν όμοια τον καθένα από τους προαναφερθέντες χώρους για να περάσουν τον ελεύθερο χρόνο τους. Αν αξίζει κάτι να σημειωθεί είναι ότι το ποσοστό των αγοριών που δεν συχνάζουν ποτέ σε αλάνες, παιδικές χαρές και πλατείες είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο των κοριτσιών.

Πίνακας 56: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους σε πλατείες, αλάνες ή παιδικές χαρές ανά φύλλο-Συχνότητα

	Μαθητές που συχνάζουν σε πλατείες-παιδικές χαρές-αλάνες					Σύνολο
	ανά φύλλο					
ΦΥΛΟ	5-7 φορές/ εβδομ.	3-4 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ εβδομ.	1-2 φορές/ μήνα	Ποτέ	
ΑΓΟΡΙ	29,2%	20,8%	25,0%	16,7%	8,3%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	34,5%	27,6%	20,7%	13,8%	3,4%	100,0%
Total	32,1%	24,5%	22,6%	15,1%	5,7%	100,0%

Ακόμη, τα κορίτσια περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους στους χώρους κάποιου συλλόγου πιο συχνά από ότι τα αγόρια.

Πίνακας 57: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους στους χώρους κάποιου συλλόγου ανά φύλο -Συχνότητα

	Μαθητές που συχνάζουν στους χώρους ενός συλλόγου ανά φύλο					Total
	5-7 φορές/ εβδομάδα	3-4 φορές/ εβδομάδα	1-2 φορές εβδομάδα	1-2 φορές/μήνα	Ποτέ	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	4,2%	8,3%	25,0%	25,0%	37,5%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	13,8%	13,8%	27,6%	13,8%	31,0%	100,0%
Total	9,4%	11,3%	26,4%	18,9%	34,0%	100,0%

Σε ό,τι αφορά τις παρέες που οι μαθητές επιλέγουν για να περάσουν τον ελεύθερο χρόνο τους, η πλειοψηφία τους συνηθίζει να προτιμά την παρέα των αδερφιών του και άλλων μελών της οικογένειάς του. Το 62,3% των παιδιών του Δημοτικού περνά καθημερινά τον ελεύθερο χρόνο του με τα μέλη της οικογένειάς του, ενώ και το μεγαλύτερο ποσοστό των υπόλοιπων παιδιών θα πράξουν αντίστοιχα τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα.

Πίνακας 58: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους με τα αδέρφια τους ή την οικογένειά τους-Συχνότητα

Με τα αδέρφια/οικογένεια			
		Συχνότητα	Ποσοστό %
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	33	62,3
	3-4 φορές/εβδομάδα	11	20,8
	1-2 φορές εβδομάδα	5	9,4
	1-2 φορές/μήνα	2	3,8
	Ποτέ	2	3,8
	Total	53	100,0

Παρόμοια είναι και τα ποσοστά των ερωτηθέντων που διαθέτουν τον ελεύθερο χρόνο τους κάνοντας παρέα με φίλους και συμμαθητές. Εδώ το ποσοστό των μαθητών που απολαμβάνουν την καθημερινή συντροφιά των φίλων τους είναι 45,3%. Το ποσοστό αυτό εκτοξεύεται στο 94,3%, όταν ερευνούμε την παραπάνω συνήθεια σε εβδομαδιαία βάση.

Πίνακας 59: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους με φίλους ή συμμαθητές- Συχνότητα

Με φίλους/συμμαθητές				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	24	45,3	45,3
	3-4 φορές/εβδομάδα	18	34,0	79,2
	1-2 φορές εβδομάδα	8	15,1	94,3
	1-2 φορές/μήνα	2	3,8	98,1
	Ποτέ	1	1,9	100,0
Total		53	100,0	

Σπανιότερα οι μαθητές περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους με τα μέλη ενός συλλόγου(καλλιτεχνικός, αθλητικός κ.τ.λ.). Περίπου οι μισοί ερωτηθέντες επιλέγουν αυτή τη συντροφιά μια με δυο φορές την εβδομάδα (ποσοστό 47,2%).

Πίνακας 60: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους με τα μέλη κάποιου συλλόγου-Συχνότητα

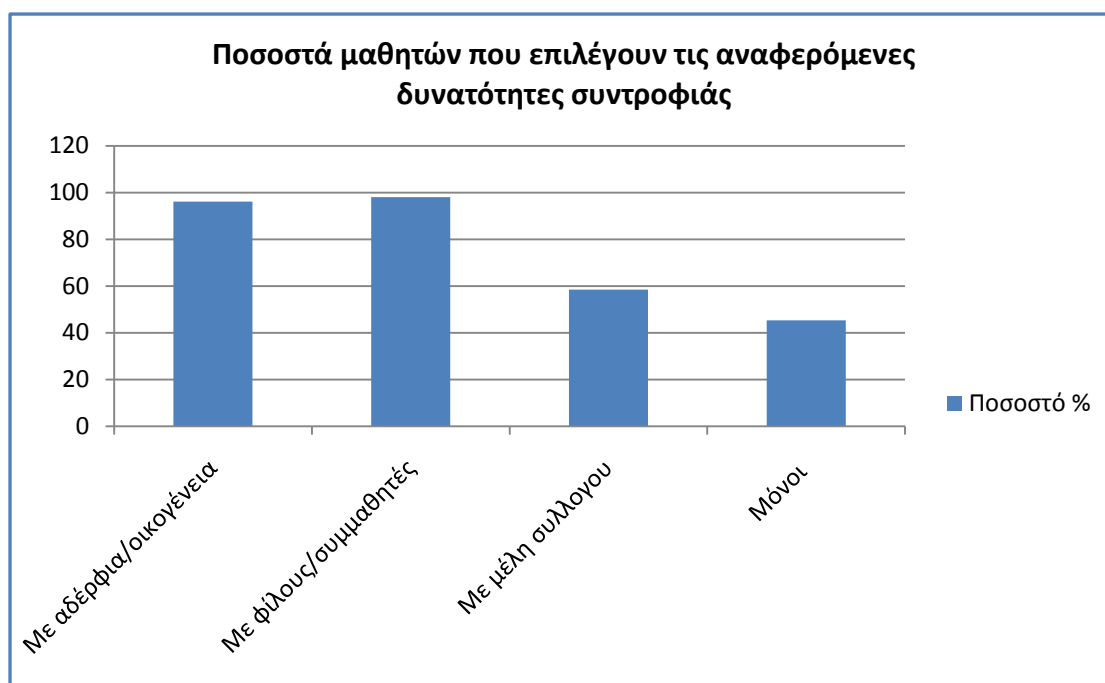
Με τα μέλη ενός συλλόγου				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	5-7 φορές/εβδομάδα	3	5,7	5,7
	3-4 φορές/εβδομάδα	6	11,3	17,0
	1-2 φορές εβδομάδα	16	30,2	47,2
	1-2 φορές/μήνα	6	11,3	58,5
	Ποτέ	22	41,5	100,0
	Total	53	100,0	

Όπως φαίνεται παραπάνω η έρευνα δείχνει ότι οι μαθητές επιλέγουν να περάσουν τον ελεύθερο χρόνο τους με αγαπημένα πρόσωπα. Το 54,7% των παιδιών απαντά ότι δεν περνούν ποτέ μόνοι τους το χρόνο αυτό και μόλις το 7,5% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι περνά μοναχικά πάνω από δυο φορές την εβδομάδα.

Πίνακας 61: Ποσοστά μαθητών που περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους μόνοι-Συχνότητα

Μόνος μου				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	3-4 φορές/εβδομάδα	4	7,5	7,5
	1-2 φορές εβδομάδα	11	20,8	28,3
	1-2 φορές/μήνα	9	17,0	45,3
	Ποτέ	29	54,7	100,0
	Total	53	100,0	

Η έρευνα, τέλος, έδειξε ότι δεν υπάρχει διαφοροποίηση ανάμεσα στα δύο φύλα, στο ποια παρέα επιλέγουν για να περάσουν τον ελεύθερο χρόνο τους.

Εικόνα 8: Συνοπτικό διάγραμμα επιλογής συντροφιάς

4.14 Βαθμός ικανοποίησης μαθητών από τις δραστηριότητές τους

Ένα άλλο θέμα που απασχόλησε την έρευνά μας ήταν και ο βαθμός ικανοποίησης των παιδιών από τις δραστηριότητες με τις οποίες καλύπτουν τον ελεύθερο χρόνο τους. Όπως ήταν αναμενόμενο, η μεγάλη πλειοψηφία των μαθητών μένει ικανοποιημένη με τις ασχολίες της. Ο βαθμός ικανοποίησης, όμως, ποικίλει ανάλογα με τη δραστηριότητα.

Τον μεγαλύτερο βαθμό ικανοποίησης προσφέρουν στους μαθητές οι αθλητικές δραστηριότητες. Το 96,2% των μαθητών απάντησαν ότι οι δραστηριότητες αυτές τους ικανοποιούν πολύ ή πάρα πολύ. Η δεύτερη δραστηριότητα που ικανοποιεί σε μεγάλο ποσοστό τα παιδιά είναι η επίσκεψη σε φίλους και οι βόλτες που κάνουν μ' αυτούς. Το 79,2% των ερωτηθέντων απάντησε πως ικανοποιείται πολύ και πάρα πολύ από τέτοιες επισκέψεις. Την ίδια απάντηση δίνει το 67,9% των μαθητών για τη δραστηριότητα της ακρόασης μουσικής. (Πίνακες 66-68)

Πίνακας 62: Ποσοστά ικανοποίησης από τις αθλητικές δραστηριότητες

Ικανοποίηση από άθληση				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Πάρα πολύ	35	66,0	66,0
	Πολύ	16	30,2	96,2
	Λίγο	2	3,8	100,0
	Total	53	100,0	

Πίνακας 63: Ποσοστά ικανοποίησης από τις επισκέψεις σε φίλους - Βόλτες

Ικανοποίηση από επισκέψεις σε φίλους/βόλτες μαζί τους				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Πάρα πολύ	27	50,9	50,9
	Πολύ	15	28,3	79,2
	Λίγο	6	11,3	90,6
	Ελάχιστα	2	3,8	94,3
	Καθόλου	3	5,7	100,0
	Total		53	100,0

Πίνακας 64: Ποσοστά ικανοποίησης από την ακρόαση μουσικής

Ικανοποίηση από ακρόαση μουσικής				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Πάρα πολύ	28	52,8	52,8
	Πολύ	8	15,1	67,9
	Λίγο	10	18,9	86,8
	Ελάχιστα	7	13,2	100,0
	Total		53	100,0

Περισσότερα από τα μισά παιδιά του Δημοτικού ικανοποιούνται πολύ ή πάρα πολύ όταν βοηθούν τους γονείς τους (58,5%), όταν παρακολουθούν τηλεόραση (58,5%) και όταν χρησιμοποιούν ηλεκτρονικά μέσα (50,9%). Αξίζει, όμως, να σημειωθεί ότι υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό των μαθητών που ικανοποιείται ελάχιστα ή καθόλου όταν χρησιμοποιεί ηλεκτρονικά μέσα(20,8%!), όταν βοηθάει τους γονείς του (11,4%) και όταν παρακολουθεί τηλεόραση (11,3%). Τέλος από τους μαθητές που επέλεξαν τη δραστηριότητα «Κατηχητικό», υπάρχει ένα 66,7% που ικανοποιείται πολύ ή πάρα πολύ από αυτή και μόλις ένα 11,1% που ικανοποιείται ελάχιστα. (Πίνακες 69-72)

Πίνακας 65: Ποσοστά ικανοποίησης από την παροχή βοήθειας στους γονείς

Ικανοποίηση από βοήθεια στους γονείς				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Πάρα πολύ	20	37,7	37,7
	Πολύ	11	20,8	58,5
	Λίγο	16	30,2	88,7
	Ελάχιστα	3	5,7	94,3
	Καθόλου	3	5,7	100,0
	Total	53	100,0	

Πίνακας 66: Ποσοστά ικανοποίησης από την παρακολούθηση τηλεόρασης

Ικανοποίηση από παρακολούθηση τηλεόρασης				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Πάρα πολύ	11	20,8	20,8
	Πολύ	20	37,7	58,5
	Λίγο	16	30,2	88,7
	Ελάχιστα	5	9,4	98,1
	Καθόλου	1	1,9	100,0
	Total	53	100,0	

Πίνακας 67: Ποσοστά ικανοποίησης από τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων

Ικανοποίηση από χρήση ηλεκτρονικών μέσων				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Πάρα πολύ	8	15,1	15,1
	Πολύ	19	35,8	50,9
	Λίγο	15	28,3	79,2
	Ελάχιστα	11	20,8	100,0
	Total	53	100,0	

Πίνακας 68: Ποσοστά ικανοποίησης από την παρακολούθηση κατηχητικού

Ικανοποίηση από παρακολούθηση Κατηχητικού					
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Ποσοστό % στα έγκυρα	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Πάρα πολύ	2	3,8	22,2	22,2
	Πολύ	4	7,5	44,4	66,7
	Λίγο	2	3,8	22,2	88,9
	Ελάχιστα	1	1,9	11,1	100,0
	Total	9	17,0	100,0	
Missing	System	44	83,0		
Total		53	100,0		

Οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες, οι επισκέψεις σε παιδικές χαρές και παιδότοπους και το διάβασμα εξωσχολικών βιβλίων ικανοποιούν πολύ ή πάρα πολύ λιγότερους από τους μισούς μαθητές. Την παραπάνω απάντηση τη δίνει για τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες το 49,1% των ερωτηθέντων, για τις επισκέψεις σε παιδότοπους το 41,5% και για το διάβασμα εξωσχολικών βιβλίων επίσης το 39,6% των ερωτηθέντων. Και για τις τρεις αυτές περιπτώσεις δραστηριοτήτων υπάρχουν σημαντικά ποσοστά μαθητών που απαντούν ότι δεν ικανοποιούνται καθόλου (11,3%, 15,1% και 13,2% αντίστοιχα). (Πίνακες: 73-75)

Πίνακας 69: Ποσοστά ικανοποίησης από τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες

Ικανοποίηση από καλλιτεχνικές δραστηριότητες				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Πάρα πολύ	13	24,5	24,5
	Πολύ	13	24,5	49,1
	Λίγο	12	22,6	71,7
	Ελάχιστα	9	17,0	88,7
	Καθόλου	6	11,3	100,0
	Total		53	100,0

Πίνακας 70: Ποσοστά ικανοποίησης από τις επισκέψεις σε παιδικές χαρές και παιδότοπους

Ικανοποίηση από επισκέψεις σε παιδικές χαρές/παιδότοπους				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Πάρα πολύ	14	26,4	26,4
	Πολύ	8	15,1	41,5
	Λίγο	9	17,0	58,5
	Ελάχιστα	14	26,4	84,9
	Καθόλου	8	15,1	100
	Total		53	100,0

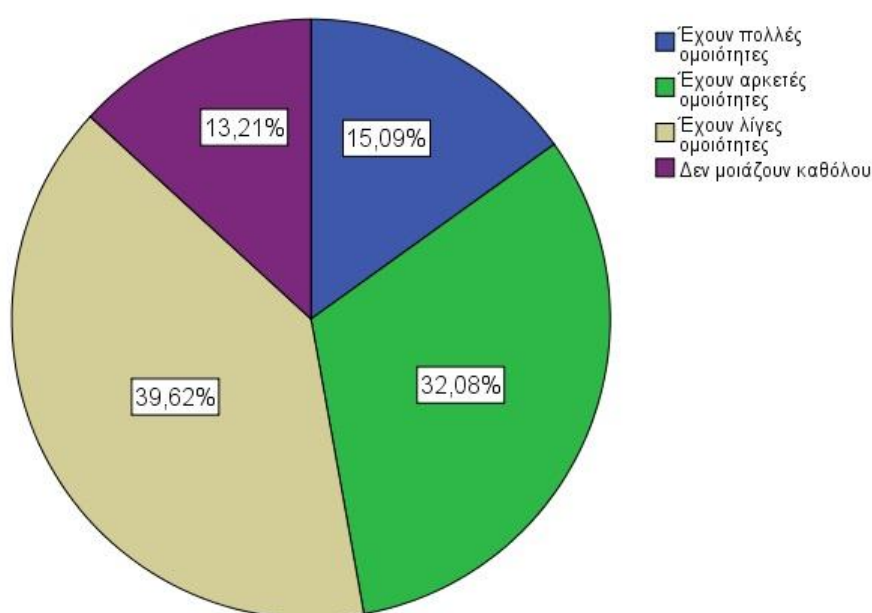
Πίνακας 71: Ποσοστά ικανοποίησης από το διάβασμα εξωσχολικών βιβλίων

Ικανοποίηση από διάβασμα εξωσχολικών βιβλίων				
		Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό
Valid	Πάρα πολύ	12	22,6	22,6
	Πολύ	9	17,0	39,6
	Λίγο	12	22,6	62,3
	Ελάχιστα	13	24,5	86,8
	Καθόλου	7	13,2	100,0
	Total		53	100,0

4.15 Σύγκριση ανάμεσα στις δραστηριότητες των σημερινών μαθητών του Δημοτικού με τις αντίστοιχες δραστηριότητες των μαθητών Δημοτικού της προηγούμενης γενιάς

Τα παιδιά του Δημοτικού απαντώντας σε σχετικό ερώτημα της έρευνάς μας δήλωσαν ότι οι δικές τους συνήθειες δεν έχουν πολλές ομοιότητες με τις αντίστοιχες παιδικές συνήθειες των γονιών τους. Συγκεκριμένα, κανένας μαθητής δεν βρήκε ίδιες τις συνήθειές του με αυτές των γονιών του. Μόνο το 15,1% απάντησε ότι υπάρχουν πολλές ομοιότητες, ενώ το ποσοστό των μαθητών που δήλωσε ότι υπάρχουν λίγες ή καθόλου ομοιότητες φτάνει στο 52,8%.

Ομοιότητες με συνήθειες γονιών

Εικόνα 9: Ομοιότητες με συνήθειες γονιών

Σε ό,τι αφορά τις διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα, αξίζει να αναφερθεί ότι το ποσοστό των αγοριών που βρίσκει πολλές ομοιότητες ανάμεσα στις συνήθειές του και στις αντίστοιχες συνήθειες των γονιών τους είναι διπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό των κοριτσιών. Συνολικά, το ποσοστό των αγοριών που δήλωσε ότι υπάρχουν πολλές ή αρκετές ομοιότητες ξεπερνά το 50%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των κοριτσιών είναι σημαντικά χαμηλότερο (41,3%).

Πίνακας 72: Βαθμός ομοιότητας με συνήθειες γονέων

	Ομοιότητες με συνήθειες γονιών				Σύνολο
	Έχουν πολλές ομοιότητες	Έχουν αρκετές ομοιότητες	Έχουν λίγες ομοιότητες	Δεν μοιάζουν καθόλου	
ΦΥΛΟ ΑΓΟΡΙ	20,8%	33,3%	33,3%	12,5%	100,0%
ΚΟΡΙΤΣΙ	10,3%	31,0%	44,8%	13,8%	100,0%
Total	15,1%	32,1%	39,6%	13,2%	100,0%

5 Συμπεράσματα

5.1 Αποτελέσματα – Συμπεράσματα έρευνας

5.1.1 Σύνοψη αποτελεσμάτων έρευνας

Η έρευνα στους μαθητές Δημοτικού Σχολείου της ημιαστικής περιοχής που επιλέξαμε εξυπηρέτησε την αρχική στοχοθεσία μας και κατέδειξε με αρκετά ολοκληρωμένο τρόπο τις συνήθειες των σημερινών παιδιών της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας.

Σύμφωνα με την έρευνα οι συνηθέστερες δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου είναι οι αθλητικές. Όλοι οι ερωτηθέντες μαθητές έχουν κάποια αθλητική δραστηριότητα, ενώ οι μισοί επιλέγουν τέτοιες δραστηριότητες σχεδόν καθημερινά. Η πρώτη στις προτιμήσεις αθλητική δραστηριότητα είναι το ποδόσφαιρο. Περίπου εννιά στους δέκα μαθητές παίζουν στον ελεύθερο χρόνο τους ποδόσφαιρο, ενώ για οχτώ στους δέκα το άθλημα αυτό αποτελεί εβδομαδιαία συνήθεια. Όλα τα αγόρια παίζουν ποδόσφαιρο και οχτώ στα δέκα το κάνουν σχεδόν καθημερινά. Στην ημιαστική περιοχή που ερευνήσαμε το ποδόσφαιρο επιλέγεται και από ένα μη αναμενόμενο μεγάλο ποσοστό κοριτσιών. Οχτώ στις δέκα μαθήτριες θα παίζουν ποδόσφαιρο τουλάχιστον μια φορά τον μήνα. Άλλες συνήθειες δραστηριότητες των μαθητών είναι το κυνηγητό, το κρυφτό και η ποδηλασία. Οχτώ στους δέκα μαθητές παίζουν κυνηγητό ή κρυφτό κάθε εβδομάδα, ενώ μέσα στο ίδιο χρονικό διάστημα ποδήλατο κάνουν επτά στους δέκα μαθητές. Οι τρεις τελευταίες δραστηριότητες επιλέγονται και από τα δύο φύλα με την ίδια περίπου συχνότητα. Ένα ακόμη ομαδικό άθλημα που επιλέγεται από σχεδόν επτά στους δέκα μαθητές είναι το μπάσκετ. Το άθλημα αυτό προτιμάται κυρίως από τα κορίτσια. Αποκλειστικά συνήθεια των κοριτσιών αποτελεί το βόλεϊ, αν και δε συγκεντρώνει σημαντικά ποσοστά προτίμησης. Ομοίως χαμηλή προτίμηση επιδεικνύουν οι μαθητές στα αθλήματα στίβου.

Η δεύτερη σε προτίμηση δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου είναι η ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά μέσα (H/Y, κινητό τηλέφωνο, παιχνιδιομηχανές κ.τ.λ.). Όλοι οι μαθητές χρησιμοποιούν ηλεκτρονικά μέσα και μάλιστα εννιά στους δέκα θα ασχοληθούν οπωσδήποτε μ' αυτά κάθε εβδομάδα. Ένας στους τρεις χρησιμοποιεί κάποιο τέτοιο μέσο καθημερινά για να παίξει ηλεκτρονικά παιχνίδια, να

επικοινωνήσει με τους φίλους του και να ακούσει μουσική. Σε εβδομαδιαία βάση, εννιά στους δέκα μαθητές θα παίξουν κάποιο ηλεκτρονικό παιχνίδι, οχτώ στους δέκα θα επικοινωνήσει με φίλους, επτά στους δέκα θα ακούσουν μουσική, θα αναζητήσουν πληροφορίες, τραγούδια ή ταινίες στο διαδίκτυο και έξι στους δέκα θα φροντίσουν να ενημερωθούν για θέματα επικαιρότητας. Στην ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά μέσα παρατηρήσαμε διαφορές στα δύο φύλα. Τα αγόρια χρησιμοποιούν συχνότερα ηλεκτρονικά μέσα απ' ό,τι τα κορίτσια. Σχετικά με τις επιμέρους δραστηριότητες, τα αγόρια που παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια είναι διπλάσια από τα κορίτσια. Η σχέση αυτή αντιστρέφεται στην περίπτωση της επικοινωνίας με φίλους. Ακόμη, τα κορίτσια χρησιμοποιούν περισσότερο και συχνότερα το διαδίκτυο για να αναζητήσουν πληροφορίες ή ειδήσεις και ακούν πολύ συχνότερα μουσική. Σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο των ηλεκτρονικών παιχνιδιών, οι μαθητές επιλέγουν κατά σειρά προτίμησης παιχνίδια με το ακόλουθο περιεχόμενο: αστείο, εκπαιδευτικό, καλλιτεχνικό, βίαιο και αθλητικό. Τα κορίτσια επιλέγουν κυρίως παιχνίδια με αστείο, με καλλιτεχνικό και με εκπαιδευτικό περιεχόμενο και τα αγόρια προτιμούν τα αστεία και τα βίαια παιχνίδια. Μάλιστα τα μισά αγόρια δείχνουν να αδιαφορούν για τα καλλιτεχνικά και τα εκπαιδευτικά ηλεκτρονικά παιχνίδια, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των κοριτσιών γυρίζει την πλάτη στα παιχνίδια με βίαιο περιεχόμενο.

Η τρίτη σε συχνότητα επιλογή δραστηριότητας ελεύθερου χρόνου είναι η παρακολούθηση τηλεόρασης. Η τρίτη θέση που κατέλαβε η τηλεθέαση οφείλεται στο γεγονός ότι υπάρχει ένα μικρό ποσοστό μαθητών (λιγότεροι από ένας στους δέκα) που δεν παρακολουθεί ποτέ τηλεόραση, ενώ οι δυο προηγούμενες δραστηριότητες επιλέγονται από όλους. Αν όμως ελέγξουμε σε καθημερινή βάση τις παραπάνω συνήθειες, θα δούμε ότι η τηλεθέαση προηγείται και των αθλητικών δραστηριοτήτων και της ενασχόλησης με τα ηλεκτρονικά μέσα. Οι έξι στους δέκα μαθητές βλέπουν καθημερινά τηλεόραση, ενώ πέντε στους δέκα έχουν κάποια αθλητική δραστηριότητα και τρεις στους δέκα ασχολούνται καθημερινά με ηλεκτρονικά μέσα. Αναφορικά με τις τηλεοπτικές επιλογές των μαθητών, οι συνηθέστερες είναι τα κινούμενα σχέδια και οι ταινίες που επιλέγονται από τους εννιά στους δέκα μαθητές, αν και οι ταινίες δεν επιλέγονται σε καθημερινή βάση. Ακολουθούν οι τηλεοπτικές σειρές που αποτελούν επιλογή για οχτώ στους δέκα μαθητές και πιο πίσω τα τηλεπαιχνίδια, που παρόλο που τα προτιμούν επίσης οχτώ στους δέκα μαθητές, μόνο ένας στους δέκα παρακολουθεί καθημερινά κάποιο τηλεπαιχνίδι. Ένα ελαφρώς μικρότερο ποσοστό

μαθητών θα παρακολουθήσει στην τηλεόραση αθλητικές εκπομπές και αγώνες, ακόμη λιγότεροι θα παρακολουθήσουν μουσικές εκπομπές, ενώ ειδήσεις και ντοκιμαντέρ θα επιλεγούν από σαφώς λιγότερα παιδιά. Οι τηλεοπτικές επιλογές είναι παρόμοιες για τα δύο φύλα. Η μεγαλύτερη διαφορά εντοπίζεται στην παρακολούθηση αθλητικών, όπου τα αγόρια παρακολουθούν περισσότερο και ασύγκριτα συχνότερα από τα κορίτσια αγώνες και σχετικές εκπομπές. Μικρότερες διαφορές εντοπίζονται και στις υπόλοιπες τηλεοπτικές επιλογές. Έτσι, τα αγόρια παρακολουθούν συχνότερα ταινίες, τηλεπαιχνίδια και ντοκιμαντέρ, ενώ τα κορίτσια παρακολουθούν συχνότερα τηλεοπτικές σειρές και μουσικές εκπομπές.

Μια άλλη δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου που συγκεντρώνει τις προτιμήσεις του συνόλου των μαθητών είναι η επίσκεψη σε φίλους. Οι εννιά στους δέκα μαθητές θα επισκεφτούν μέσα στην εβδομάδα κάποιον φίλο τους, ενώ ένας στους τρεις μαθητές θα πράξει ομοίως σχεδόν καθημερινά. Η δραστηριότητα αυτή όμως, συχνά εμπριέχει κάποιες από τις προαναφερθείσες δραστηριότητες. Οι μαθητές συχνά επισκέπτονται τους φίλους τους για να συμμετάσχουν από κοινού σε κάποια αθλητική δραστηριότητα, να ασχοληθούν με κάποιο ηλεκτρονικό μέσο και, σπανιότερα, να παρακολουθήσουν μαζί κάποιο αγαπημένο τηλεοπτικό πρόγραμμα. Για το λόγο αυτό η επίσκεψη σε φίλους, παρά τα μεγάλα της ποσοστά δεν θεωρούμε ότι επηρεάζει την κατάταξη της πρώτης τριάδας των συνηθέστερων δραστηριοτήτων.

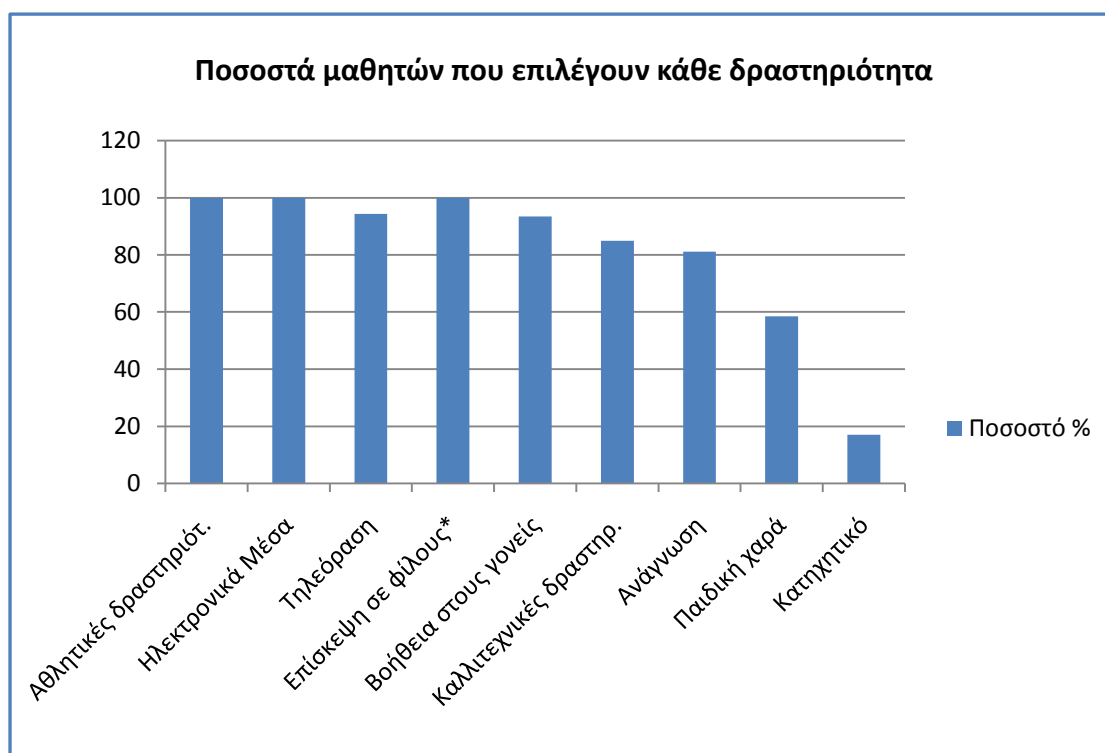
Μια πέμπτη δραστηριότητα με την οποία ασχολούνται οι μαθητές Δημοτικού στον ελεύθερο χρόνο τους είναι η παροχή βοήθειας στους γονείς. Σύμφωνα με την έρευνα οι μισοί περίπου μαθητές βοηθούν καθημερινά τους γονείς τους σε διάφορες εργασίες και μόλις ένας στους δέκα μαθητές δεν τους βοηθάει ποτέ.

Η έκτη σε σειρά επιλογής συνήθεια ελεύθερου χρόνου είναι οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Εφτά στους δέκα μαθητές έχουν κάποια καλλιτεχνική δραστηριότητα σε εβδομαδιαία βάση, αν και μόλις ένας στους τέσσερις έχει μια καθημερινή καλλιτεχνική συνήθεια. Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες που επιλέγονται από τους μαθητές είναι η ζωγραφική, οι κατασκευές, η μουσική και ο χορός. Σε όλες αυτές τις δραστηριότητες την μερίδα του λέοντος κατέχουν τα κορίτσια.

Η ανάγνωση είναι μια δραστηριότητα που δηλώνεται ως συνήθεια από οχτώ στους δέκα ερωτηθέντες μαθητές, αλλά ούτε δύο στους δέκα δεν την χαρακτήρισαν

καθημερινή τους συνήθεια, ενώ μόλις οι μισοί μαθητές διαβάζουν κάποιο εξωσχολικό βιβλίο σε εβδομαδιαία βάση.

Τέλος, η έρευνα έδειξε ότι ένας στους τρεις μαθητές θα πάει τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα σε κάποια παιδική χαρά ή παιδότοπο, καθώς και ότι ένας στους δέκα θα πάει κατηχητικό μια φορά την εβδομάδα. Αξίζει ακόμα να σημειωθεί ένα παράδοξο φαινόμενο: Παρόλο που λιγιστά παιδιά απαντούν ότι περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους ακούγοντας μουσική, στη συνέχεια απαντούν ότι επτά στα δέκα παιδιά χρησιμοποιούν τα ηλεκτρονικά μέσα για να ακούσουν μουσική. Σε επόμενο σημείο του κεφαλαίου θα επιχειρηθεί η ερμηνεία αυτού του ευρήματος.

Εικόνα 10: Συνοπτικό διάγραμμα επιλογής δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου

Όσον αφορά τους χώρους στους οποίους οι μαθητές Δημοτικού διαθέτουν τον ελεύθερο χρόνο τους, σχεδόν το σύνολο των παιδιών θα διαθέσει ένα μέρος του χρόνου του στην αυλή, τον κήπο και τους γύρω δρόμους του σπιτιού του. Οι εννιά στους δέκα μαθητές θα αφιερώσουν μέρος του χρόνου τους σε πλατείες, παιδικές χαρές και αλάνες, οι οχτώ στους δέκα μέσα στο σπίτι τους και οι έξι στους δέκα στους χώρους κάποιου συλλόγου (αθλητική ομάδα, χορευτικό κ.τ.λ). Σε ό,τι αφορά

τη συχνότητα επιλογής των παραπάνω χώρων, η πλειοψηφία των μαθητών θα περάσει καθημερινά τον ελεύθερο χρόνο στην αυλή του σπιτιού του και στους γύρω δρόμους, τις περισσότερες ημέρες της εβδομάδας θα επισκεφτεί πλατείες και αλάνες, μια ή δυο φορές την εβδομάδα θα μείνει μέσα στο σπίτι του και ελάχιστες φορές τον μήνα θα περάσει τον χρόνο του στους χώρους κάποιου συλλόγου.

Η έρευνα δείχνει ακόμη ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών επιδιώκει να μοιράζεται τον ελεύθερο χρόνο της με αγαπημένα πρόσωπα. Έξι στους δέκα μαθητές περνούν καθημερινά τον διαθέσιμο χρόνο τους με τα αδέρφια και την οικογένειά τους, πέντε στους δέκα με φίλους και συμμαθητές, ενώ κανένας δεν δηλώνει ότι αφιερώνει καθημερινά το χρόνο αυτό σε μοναχικές δραστηριότητες. Μέσα στο χρονικό διάστημα μιας εβδομάδας, σχεδόν όλοι οι μαθητές θα περάσουν κάποιο χρόνο παρέα με τους φίλους ή τα αδέρφια τους, ενώ στην ίδια χρονική μονάδα μόλις ένας στους τέσσερις θα βρεθεί μόνος του. Τέλος, σε εβδομαδιαία πάλι βάση, λιγότεροι από τους μισούς μαθητές θα περάσουν μέρος του χρόνου τους με τα πρόσωπα κάποιου συλλόγου στον οποίο ανήκουν.

Ένα ακόμη θέμα που απασχόλησε την παρούσα έρευνα είναι ο βαθμός ικανοποίησης των παιδιών του Δημοτικού από τις συνήθειες του ελεύθερου χρόνου τους. Προφανώς, η μεγάλη πλειοψηφία των μαθητών μένει ικανοποιημένη με τις ασχολίες της. Ο βαθμός ικανοποίησης, όμως, ποικίλει ανάλογα με τη δραστηριότητα. Τον μεγαλύτερο βαθμό ικανοποίησης προσφέρουν στους μαθητές οι αθλητικές δραστηριότητες, αφού σχεδόν όλοι οι μαθητές απαντούν ότι ικανοποιούνται πολύ από αυτές. Δεύτερη δραστηριότητα που ικανοποιεί τους μαθητές είναι η επίσκεψη σε φίλους και οι βόλτες μαζί τους, καθώς οχτώ στους δέκα μαθητές απαντούν αναλόγως. Εφτά στους δέκα μαθητές δηλώνουν ότι αντλούν ευχαρίστηση από την ενασχόληση με ηλεκτρονικά μέσα και από την ακρόαση μουσικής, και έξι στους δέκα επιθυμούν την παρακολούθηση τηλεόρασης και την παροχή βοήθειας στους γονείς. Όλες οι υπόλοιπες δραστηριότητες προσφέρουν μεγάλη ικανοποίηση σε λιγότερους από τους μισούς μαθητές, ενώ υπάρχουν και αξιοσημείωτα ποσοστά παιδιών που απαντούν ότι δεν ευχαριστιούνται καθόλου από τέτοιες δραστηριότητες.

Ένα τελευταίο ζήτημα που απασχόλησε την έρευνά μας ήταν η σχέση που έχουν οι σημερινές συνήθειες ελεύθερου χρόνου με τις αντίστοιχες συνήθειες της προηγούμενης γενιάς. Καταρχήν, κανένας μαθητής δεν βρήκε ίδιες αυτές τις συνήθειες. Λίγο περισσότεροι από τους μισούς μαθητές απάντησαν ότι οι σημερινές

συνήθειες έχουν λίγες ή καθόλου ομοιότητες με τις συνήθειες της προηγούμενης γενιάς, ενώ οι υπόλοιποι απάντησαν ότι υπάρχουν αρκετές ή πολλές ομοιότητες.

5.1.2 Συμπεράσματα έρευνας

Η παρούσα έρευνα αναζήτησε τις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου των μαθητών Δημοτικού μιας ημιαστικής περιοχής της Ελλάδας. Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, το δείγμα της έρευνας έχει σχετικά περιορισμένη έκταση, αλλά εξυπηρετεί τον αρχικό σκοπό της έρευνας, καθώς η περιοχή λήψης του (το χωριό Καινούργιο) είναι μια ημιαστική περιοχή που παρουσιάζει πληθώρα ομοιοτήτων με πολλές άλλες ημιαστικές περιοχές της Ελλάδας. Συγχρόνως, η έρευνά μας εστίασε το ενδιαφέρον της αποκλειστικά στην ηλικιακή ομάδα των παιδιών του Δημοτικού Σχολείου. Επιπροσθέτως, η παρούσα έρευνα ενδιαφέρθηκε για όλο το φάσμα δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου και αναζήτησε επιπλέον στοιχεία που σχετίζονται μ' αυτές (ο τόπος εκδήλωσης, τα πρόσωπα που συμμετέχουν, ο βαθμός ικανοποίησης, η ομοιότητα με τις συνήθειες της προηγούμενης γενιάς). Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα παραπάνω δεδομένα, πεποιθήσθαι μας είναι ότι η έρευνά μας κάλυψε επαρκώς τους στόχους που είχε θέσει και στοιχειοθέτησε την αναγκαιότητά της. Δύναται, έτσι, να προσφέρει χρήσιμα συμπεράσματα στην προσπάθεια διερεύνησης των συνηθειών που έχουν τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου στον ελλαδικό χώρο.

Αρχικά, στην έρευνά μας φαίνεται ότι οι μαθητές των ημιαστικών περιοχών έχουν ως κύριες συνήθειες ελεύθερου χρόνου τις αθλητικές δραστηριότητες, την ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά μέσα και την τηλεθέαση. Σύμφωνα με τα πορίσματα των ερευνών που αναφέρθηκαν στο θεωρητικό μέρος της εργασίας μας, οι δραστηριότητες αυτές αποτελούν τις συνηθέστερες ασχολίες και για τους μαθητές των αστικών περιοχών (Κοκκέβη κ.α., 2011 και Ανυφαντάκης κ.α., 2002). Το ποδόσφαιρο, το μπάσκετ, το κυνηγητό και το κρυφτό, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, η επικοινωνία μέσω διαδικτύου, η αναζήτηση σ' αυτό τραγουδιών και πληροφοριών, η παρακολούθηση στην τηλεόραση κινούμενων σχεδίων, τηλεοπτικών σειρών, ταινιών, τηλεπαιχνιδιών και αθλητικών αποτελούν κοινό τόπο για τα περισσότερα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου σε ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο. Το ενδιαφέρον για τις παραπάνω δραστηριότητες διαχέεται οριζόντια σε όλη την επικράτεια, ενώ και οι δυνατότητες πρόσβασης που έχουν οι μαθητές των ημιαστικών περιοχών στα

ηλεκτρονικά μέσα φαίνεται να συναγωνίζονται τις αντίστοιχες δυνατότητες των μαθητών στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Δεν είναι όμως όλες οι αθλητικές δραστηριότητες κοινές στους μαθητές των αστικών και ημιαστικών περιοχών. Στην έρευνά μας οι μαθητές δεν ανέφεραν καθόλου δραστηριότητες όπως η ρυθμική γυμναστική, το μπαλέτο, οι πολεμικές τέχνες, η κολύμβηση, που απασχολούν αρκετά παιδιά των αστικών περιοχών (Παπαδοπούλου κ.α., 2003). Ακόμη απουσίαζαν εντελώς κάποια λιγότερο δημοφιλή ομαδικά αθλήματα. Οι μικρές πληθυσμιακά ημιαστικές κοινωνίες δεν επιτρέπουν την ύπαρξη εγκαταστάσεων (π.χ. κολυμβητήριο) και σχολών (π.χ. σχολές μπαλέτου και πολεμικών τεχνών) που θα καθιστούσαν εφικτές τις παραπάνω δραστηριότητες. Στις περιοχές αυτές οι μοναδικοί ίσως φορείς που προσφέρουν κάποιες πιο οργανωμένες αθλητικές δυνατότητες στα παιδιά είναι οι ερασιτεχνικές ποδοσφαιρικές ομάδες του χωριού και οι πολιτιστικοί-χορευτικοί σύλλογοι, με προφανώς περιορισμένο φάσμα δραστηριοτήτων. Η απουσία άλλων αθλητικών δραστηριοτήτων αφήνει το ποδόσφαιρο να δεσπόζει στις επιλογές των παιδιών. Το πιο αξιοσημείωτο είναι ότι πέρα από την καθολική προτίμηση που δείχνουν τα αγόρια στο εν λόγω άθλημα, υπάρχει και ένα σημαντικό ποσοστό κοριτσιών που το επιλέγει. Μια άλλη διαφορά εντοπίζεται στη χρήση του ποδηλάτου. Παρόλο που ποδηλασία στον ελεύθερο χρόνο τους κάνουν οι μαθητές τόσο των αστικών όσο και των ημιαστικών περιοχών, τα παιδιά των μικρών κοινωνιών ασχολούνται με αυτή με μεγαλύτερη συχνότητα. Η περιορισμένη κυκλοφοριακή κίνηση και το οικείο κοινωνικό περιβάλλον επιτρέπει ακόμα και στους μαθητές του Δημοτικού να χρησιμοποιούν με ασφάλεια το ποδήλατό τους τόσο για τις αναγκαίες μετακινήσεις τους όσο και για την αναψυχή τους κατά τον ελεύθερο χρόνο τους.

Οι συνθήκες που επιτρέπουν την ασφαλή και συχνότατη χρήση του ποδηλάτου στις αγροτικές και ημιαστικές περιοχές ευνοούν και άλλες συνήθειες ελεύθερου χρόνου. Έτσι, οι μαθητές των περιοχών αυτών συνηθίζουν στην πλειονότητά τους να επισκέπτονται τους φίλους τους και να κάνουν μαζί τους βόλτες. Ακόμη και τα μικρά παιδιά μπορούν να κινηθούν μέσα στο χωριό ή την κωμόπολή τους χωρίς τη συνοδεία ενηλίκου, πράγμα που δικαιολογεί τη μεγάλη συχνότητα της παραπάνω δραστηριότητας και τη σχετική διαφοροποίηση από τις αστικές περιοχές.

Μια άλλη ασχολία των μαθητών Δημοτικού που απαντάται με μεγαλύτερη συχνότητα στους μαθητές που ζουν μακριά από τα αστικά κέντρα είναι η παροχή

βοήθειας στους γονείς. Παρόλο που η έρευνά μας δεν αναζήτησε λεπτομερή ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά για τη δραστηριότητα αυτή, πιθανολογούμε ότι οι αγροτικές και όχι μόνο δραστηριότητες των κατοίκων μιας ημιαστικής περιοχής απαιτούν κάποιες φορές και την συνδρομή των μικρότερων μελών της οικογένειας. Εδώ, βεβαίως, διατηρούμε κάποια επιφύλαξη, καθώς οι μαθητές μπορεί να θεωρούν ηθικό χρέος να βοηθούν τους γονείς τους, παρόλο που στην πραγματικότητα δε συμβαίνει συχνά αυτό.

Οι καλλιτεχνικές ασχολίες όπως και στις αστικές περιοχές (Κοκκέβη κ.α., 2011), προτιμώνται κυρίως από τις μαθήτριες, αλλά περιορίζονται συνήθως σε απλές δραστηριότητες όπως η ζωγραφική. Η απουσία χώρων που θα αναδείκνυαν και θα καλλιεργούσαν τις καλλιτεχνικές δεξιότητες των μαθητών χαρακτηρίζει τις περισσότερες ημιαστικές περιοχές, καθώς η δημιουργία τους είναι ασύμφορη για κάθε επιχειρηματία λόγω του μικρού πληθυσμού, ενώ δεν υπάρχει και σχετική κρατική μέριμνα.

Άλλες δραστηριότητες που επιλέγονται με την ίδια συχνότητα από τους μαθητές αστικών και ημιαστικών περιοχών είναι η επίσκεψη σε παιδικές χαρές και η ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων, αλλά απέχουν πολύ από το να χαρακτηριστούν καθημερινές συνήθειες των παιδιών (Κοτταρίδη, 2007).

Κάποιες τελευταίες διαφορές που παρατηρήθηκαν ανάμεσα στην έρευνά μας και στις άλλες έρευνες σε αστικές περιοχές (ενδεικτικά: Θωϊδης, 2000) αφορούν τις επισκέψεις σε χώρους που παρουσιάζουν κάποιο ενδιαφέρον (θέατρο, κινηματογράφος, μουσεία, θεματικά πάρκα κ.τ.λ.) και την παρακολούθηση Κατηχητικού. Για τις μεν επισκέψεις, παρατηρήσαμε ότι δεν υπάρχουν καθόλου τέτοιες αναφορές στις απαντήσεις των μαθητών. Οι ημιαστικές περιοχές δεν διαθέτουν συνήθως τέτοιους χώρους, με αποτέλεσμα τα παιδιά αυτών των περιοχών να έχουν πρόσβαση σε αυτούς σπανιότατα και μόνο όταν επισκέπτονται με τους γονείς ή το σχολείο τους κάποιο αστικό κέντρο. Για την παρακολούθηση Κατηχητικού παρατηρήσαμε ότι το ποσοστό των παιδιών δεν είναι μεγάλο, αλλά είναι άξιο αναφοράς, σε αντίθεση με το αντίστοιχο ποσοστό στις αστικές περιοχές που στις τελευταίες έρευνες δεν αναφέρεται σχεδόν καθόλου (Κοκκέβη κ.α., 2011).

Ένα άλλο συμπέρασμα της έρευνάς μας αφορά τη συνήθεια της ακρόασης μουσικής. Ο τρόπος που οι μαθητές απάντησαν στο σχετικό ερώτημα μας οδηγεί στο

να συμπεράνουμε ότι η εν λόγω δραστηριότητα είναι στενά συνδεδεμένη με τα σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα. Οι μαθητές σήμερα φαίνεται να ακούν μουσική μόνο μέσω υπολογιστών, κινητών τηλεφώνων και άλλων αντίστοιχων μέσων, εκμεταλλευόμενοι και τις δυνατότητες που τους παρέχει το διαδίκτυο. Ίσως και η απουσία ποικιλίας ραδιοφωνικών σταθμών που χαρακτηρίζει την επαρχία επιτείνει την παραπάνω πραγματικότητα. Έτσι, η ακρόαση μουσικής από το ραδιόφωνο για τους σημερινούς μαθητές φαντάζει παρωχημένη δραστηριότητα.

Σε ό,τι αφορά τους χώρους που οι μαθητές περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους, φαίνεται να προσδιορίζονται από τους ακόλουθους παράγοντες: την απουσία ή ανεπάρκεια υποδομών και χώρων ενδιαφέροντος, αλλά συγχρόνως, την αίσθηση ασφάλειας και την περιορισμένη κυκλοφοριακή κίνηση που χαρακτηρίζει τις αγροτικές και ημιαστικές περιοχές της χώρας μας. Έτσι, οι μαθητές των περιοχών αυτών δεν έχουν την πολυτέλεια να διαθέσουν τον ελεύθερο χρόνο τους σε πολυχώρους αναψυχής και άθλησης, όπως οι συνομήλικοι μαθητές των πόλεων (Κοτταρίδη, 2007), αλλά έχουν την άνεση να περνούν ευχάριστες στιγμές σε δρόμους και πλατείες. Εδώ μπορούν, ακόμη, και πραγματοποιούν πιο εύκολα την επιθυμία τους να μοιράζονται με φίλους τον ελεύθερο χρόνο τους. Η τελευταία επιθυμία, φαίνεται να αποτελεί κοινό τόπο τόσο για τους μαθητές των ημιαστικών περιοχών, όσο και για τους αστούς ομολόγους τους (Θωίδης, 2000 και Δραγατογιάννη, 2011).

Ένα ακόμη εύρημα της έρευνάς μας που συμφωνεί με αντίστοιχα πορίσματα άλλων σχετικών ερευνών, έχει να κάνει με το βαθμό ικανοποίησης που προσφέρουν στους μαθητές Δημοτικού οι δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου που επιλέγουν (Χανιωτάκης κ.α., 2002). Ενώ η τηλεθέαση αποτελεί μια συνηθέστατη δραστηριότητα για τη συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών, η ικανοποίηση που αυτή προσφέρει δεν κινείται σε αντίστοιχα υψηλά επίπεδα. Η διαπίστωση αυτή καταδεικνύει ότι τα παιδιά επιλέγουν συχνά την παρακολούθηση τηλεόρασης επειδή στερούνται άλλων επιλογών και αποτελεί γι' αυτά τη μοναδική διαθέσιμη διέξοδο. Αν υπάρξουν πιο ενδιαφέρουσες επιλογές, ίσως την περιορίσουν.

Τέλος, η έρευνα έδειξε ότι οι περισσότεροι μαθητές δεν βρίσκουν καθόλου ή βρίσκουν ελάχιστες ομοιότητες ανάμεσα στις δικές τους συνήθειες ελεύθερου χρόνου και στις αντίστοιχες συνήθειες της προηγούμενης γενιάς. Αυτό αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα, αν αναλογιστούμε ότι ο τρόπος ζωής στις αγροτικές και ημιαστικές

περιοχές έχει ακόμη κάποιες ομοιότητες με παρελθούσες εποχές, ενώ στις αστικές περιοχές οι ομοιότητες αυτές έχουν εκλείψει. Φαίνεται, δηλαδή, ότι ο τρόπος ζωής των σύγχρονων μαθητών αλλάζει υπερβολικά γρήγορα, γοργότερα ίσως και από τον τρόπο ζωής του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

5.2 Γενικά συμπεράσματα

Η ζωή των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου στη χώρα μας ακολουθεί τους γοργούς ρυθμούς της σύγχρονης εποχής. Οι ρυθμοί αυτοί εξασφαλίζουν υψηλό βιοτικό επίπεδο και τεράστιες δυνατότητες εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας. Συγχρόνως, όμως, γεννούν αντίρροπες δυνάμεις που κατευθύνουν τους νεαρούς μαθητές σε μια καταπιεστική καθημερινότητα. Στα πλαίσιά της, ο ελεύθερος χρόνος των σημερινών παιδιών διαρκώς συρρικνώνεται, παρότι γίνεται αποδεκτός ο σημαίνων ρόλος του και παρά το γεγονός ότι η κοινωνία μας έχει να επιδείξει μηδαμινή παιδική εργασία. Μέσα σ' αυτή την πολυδιάστατη και αντιφατική κοινωνική πραγματικότητα οι μαθητές του Δημοτικού Σχολείου αρχίζουν σταδιακά να διαμορφώνουν το χαρακτήρα τους και να αναζητούν το προσωπικό τους στίγμα. Στην πορεία τους αυτή σημαντικό ρόλο κατέχει ο ελεύθερος χρόνος τους και οι συνήθειες που τον προσδιορίζουν. Οι μαθητές επιδιώκουν να διαθέσουν τον ελεύθερο χρόνο τους σε δραστηριότητες που τους ικανοποιούν και τους ενδιαφέρουν. Οι αθλητικές δραστηριότητες, η ενασχόληση με τα σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα, η ακρόαση μουσικής και η τηλεθέαση αποτελούν τις συνηθέστερες ασχολίες τους, ενώ ακολουθούν η ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων, οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες και άλλες, λιγότερο δημοφιλείς ασχολίες. Η επιλογή των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου εξαρτάται από πολλούς και αλληλοεπηρεαζόμενους παράγοντες, τόσο ενδογενείς (ηλικία, φύλο, σωματικά χαρακτηριστικά, ιδιοσυγκρασία και ψυχοσύνθεση, ενδιαφέροντα, ταλέντα) όσο και περιβαλλοντικούς (τόπος κατοικίας και διαθέσιμες υποδομές, γονείς και κοινωνικό-οικονομικό-πνευματικό επίπεδο αυτών, σχολείο).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Ανυφαντάκης, Κ. Ανυφαντάκη, Μ. Ξυλούρη, Ε. Σακκά, Ε. Λιονής, Χ. & Αντωνάκης, Ν. (2002). *Συμπεριφορά, διατροφή, σωματική υγιεινή, τηλεθέαση και παιχνίδι μαθητών στοιχειώδους εκπαίδευσης στην Κρήτη*. Παιδιατρική
- Δραγατογιάννη, Π. (2011). *Ο ελεύθερος χρόνος των παιδιών. Η ανισότητα και τα θέλω τους*. Ανακτήθηκε 20/09/15, από <http://www.childit.gr/v2/index.php/pshvchology/511>
- Θωίδης Ι. (2002). Αναθεώρηση της παιδικής ηλικίας σε σχέση με τον ελεύθερο χρόνο: νέα καθήκοντα για την παιδαγωγική επιστήμη. *14ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Κοινωνικής Παιδιατρικής και Προαγωγής της Υγείας «Ελεύθερος χρόνος και παιδί»*. 40-41. Θεσσαλονίκη.
- Θωίδης, Ι. (2000). *Σχολείο και ελεύθερος χρόνος. Συμβολή στην προβληματική του ελεύθερου χρόνου στα πλαίσια της λειτουργίας των σχολείων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης*. Διδακτορική Διατριβή, Φλώρινα
- Κοκκέβη, Ά., Φωτίου, Α. Ξανθάκη Μ., & Καναβού Ε.(2011). *Ο ελεύθερος χρόνος των εφήβων*. Σειρά θεματικών τευχών: Έφηβοι, Συμπεριφορές & Υγεία. Αθήνα: Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής.
- Κοκκέβη, Ά., Ξανθάκη, Μ., Φωτίου, Α. & Καναβού, Ε.(2011). *Χρήση Η/Υ και ίντερνετ από τους εφήβους*. Σειρά θεματικών τευχών: Έφηβοι, Συμπεριφορές & Υγεία. Αθήνα: Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής.
- Κοσμόπουλος, Α.(2000). *Σχεσιοδυναμική Παιδαγωγική του Προσώπου*. Αθήνα: Γρηγόρης
- Κορωναίου, Α. (1996). *Κοινωνιολογία του ελεύθερου χρόνου*. Αθήνα: Νήσος.
- Κοτταρίδη, Γ., Βαλάση-Αδάμ, Ε. & Μαλικιώση-Λοϊζου, Μ. (2007). Μεγαλώνοντας στην Αθήνα: Ποιότητα ζωής παιδιών και εφήβων. *Επίκαιρα Θέματα*. τ. 2. σελ.:1-70.
- Κουράκης, Ν. (1999). *Έφηβοι Παραβάτες και Κοινωνία. Θεμελιώδεις αξίες, θεσμοί και νεανική παραβατικότητα στην Ελλάδα*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα

- Κυρίτσης, Δ. & Χελιατσίδου, Ζ. (1999). Ο ελεύθερος χρόνος των μαθητών του Λυκείου. *Τα επίκαιρα*, τ. 91-92, σελ.: 107-121
- Ξωχέλλης, Π. (1998). Σχολείο και εκπαιδευτικός μπροστά στις σύγχρονες απαιτήσεις και προκλήσεις. *Μακεδόν.* τ. 4, σελ.:3-19
- Παπάς, Α. (1999). *Η αντιπαιδαγωγικότητα της Παιδαγωγικής*. Αθήνα: Δελφοί.
- Τσαφταρίδης, Δ. (2003). *Ο ελεύθερος χρόνος των παιδιών και των νέων-Ο ρόλος του σχολείου και των γονέων*. Ανακτήθηκε 20/09/15, από <http://www.platon.gr/arthro7.htm>
- Τσίκουλας Ι, Παύλου Ε, Βλάχου Μ, Τεφλιούδη Ε, Ζαφειρίου Δ & Βαργιάμη Ε. (2002). Η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου από τους έλληνες μαθητές και η ενασχόληση τους με συλλογές. *Νέα Παιδιατρικά Χρονικά*, τ. 2 σελ.: 97-103.
- Φρομ, Ε. (1978). *Η Τέχνη της Αγάπης*. Αθήνα: Μπουκουμάνη
- Χανιωτάκης, Ν. & Θωίδης, Ι. (2002). Διαθεματικές δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου στο Ολοήμερο Σχολείο. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, τ. 6, σελ.: 239-270
- Χαραλαμπίδης, Γ. (2000). Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της σύγχρονης κοινωνίας. *Περιοδικό ΑΣΠΕ*, τ.5. Ανακτήθηκε 15/10/15, από http://www.aspe.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=378&Itemid=2
- Αποτελέσματα Ευρωβαρόμετρου Safer Internet 2009 για την Ελλάδα. (2009, 10 Φεβρουαρίου). Ανακτήθηκε από <http://www.saferinternet.gr/index.php?childobjId=Text509&parentobjId=Category23&objId=Category119>
- Διαβάζουμε; Αναγνωστικά κίνητρα, στάσεις, συνήθειες και συμπεριφορές των μαθητών του δημοτικού σχολείου. (2010). Ανακτήθηκε από http://www.cardet.org/diavazoume/resources/NEWS_results.pdf
- Καθημερινότητα για τα παιδιά οι νέες τεχνολογίες. (2009, 22 Οκτωβρίου) Ανακτήθηκε από <http://www.skai.gr/news/technology/article/129822/>
- Το Στρες στην καθημερινότητα των παιδιών μας. (2015, 18 Αυγούστου). Ανακτήθηκε από <http://pnoitherapy.gr/το-στρες-στη-καθημερινότητα-των-παιδι/>

- Agricola, S. (1990). *Zeitsouveraenitaet, Illusion oder Moeglichkeit*. Erkath: Deutsche Gesellschaft fuer Freizeit.
- Crawford, D.W. & Godbey, G. (1987). Reconceptualizing barriers to family leisure. *Leisure Sciences*, V.9, p.:119-127
- Kremer, P. Elshaugb, C. Leslie, E. Toumbouroud, J. Pattone, G. & Williamsb, J. (2014). Physical activity, leisure-time screen use and depression among children and young adolescents. *Journal of Science and Medicine in Sport*, p.: 183-187
- Opaschowski, H. W. (1990). *Padagogik und Didaktik der Freizeit*. Opladen: Leske und Hildesleim
- Opaschowski, H. W. (1996). *Padagogik der freien Lebenszeit*. Opladen: Leske und Budrich.
- Papageorgiou, F. (1993). Leisure Policies in Greece, in *Leisure Policies in Europe*. London: ed. by I. Henry, H. Mommaas, H. Van der Poel. CAB International.
- Payne,J. & Ross, L. (2010). *Simplicity Parenting: Using the Extraordinary Power of Less to Raise Calmer, Happier, and More Secure Kids*. New York: Ballantine Books
- Wollscheid, S. (2014). The Impact of the Leisure Reading Behaviours of Both Parents on Children's Reading Behaviour: Investigating Differences between Sons and Daughters. *Poetics*. V.45, p.:36-54.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο Έρευνας

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ / ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

«Οι μαθητές Δημοτικού Σχολείου σήμερα και οι συνήθειές τους»

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

⇒ Το παρόν ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε στα πλαίσια πτυχιακής εργασίας για το ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας. Στόχος του είναι να διερευνήσει τις συνήθειες των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου που αναφέρονται στη διάθεση του ελεύθερου χρόνου τους.

Αγαπητέ μαθητή

Το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί συντάχθηκε για να καταγραφούν οι συνήθειες δραστηριότητές σου κατά τις ώρες που δεν βρίσκεσαι στο σχολείο - ή σε κάποιο άλλο εκπαιδευτικό κέντρο- και δεν μελετάς γι' αυτό. Οι απαντήσεις που θα δώσεις μετά από προσεκτική μελέτη των ερωτήσεων, θα μου είναι ιδιαίτερος χρήσιμες για να παρουσιάσω μια, όσο το δυνατόν, πιο ολοκληρωμένη έρευνα.

Σε ευχαριστώ θερμά για το χρόνο που θα διαθέσεις.

Με εκτίμηση

Γιώργος Τριανταφύλλου

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΑΘΗΤΗ:

Φύλλο: Αγόρι Ηλικία(σε έτη): 9 10 11 12
Κορίτσι

➤ Διαβάζω προσεκτικά τις ερωτήσεις, μελετώ τις διαθέσιμες επιλογές- απαντήσεις και σημειώνω Χ στο κουτάκι που περιγράφει καλύτερα τις πραγματικές μου συνήθειες και τη συχνότητά τους:

☞ **Επεξήγηση συμβόλων** (γραμμάτων)

A: 5-7 φορές την εβδομάδα **B:** 3-4 φορές την εβδομάδα **Γ:** 1-2 φορές την εβδομάδα

Δ: 1-2 φορές τον μήνα **Ε:** Ποτέ

1. Πώς περνάς τον ελεύθερο χρόνο σου;

		A	B	Γ	Δ	Ε
α.	Αθλούμαι					
β.	Χρησιμοποιώ ηλεκτρονικά μέσα (<i>laptop, tablet, κινητό τηλέφωνο, παιχνιδιομηχανές τύπου play-station</i>)					
γ.	Διαβάζω εξωσχολικά βιβλία					
δ.	Παρακολουθώ τηλεόραση					
ε.	Ασχολούμαι με καλλιτεχνικές δραστηριότητες (<i>ζωγραφική, χορός, μουσική κ.τ.λ.</i>)					
στ.	Επισκέπτομαι φίλους – Κάνουμε μαζί βόλτες					
ζ.	Πηγαίνω σε παιδική χαρά – παιδότοπο					
η.	Βοηθώ τους γονείς μου					
θ.	Ακούω μουσική					
ι.	Αλλιώς (<i>Γράφω πώς</i>):.....					

2. Με ποιους περνάς τον ελεύθερο χρόνο σου;

		A	B	Γ	Δ	Ε
α.	Μόνος μου					
β.	Με τα αδέρφια/οικογένειά μου					
γ.	Με τους φίλους μου/συμμαθητές μου					
δ.	Με τα μέλη ενός συλλόγου (<i>π.χ.:ομάδα, χορευτικό</i>)					
ε.	Με άλλους (<i>Γράφω με ποιους</i>):					

3. Πού περνάς τον ελεύθερο χρόνο σου;

		A	B	Γ	Δ	E
α.	Μέσα στο σπίτι					
β.	Έξω από το σπίτι (κήπος, αυλή, γύρω δρόμοι)					
γ.	Σε πλατείες, παιδικές χαρές, αλάνες κ.τ.λ.					
δ.	Σε χώρους του συλλόγου που ανήκω (ομάδας, χορευτικού κ.τ.λ)					
ε.	Άλλού (Γράφω πού):					

4. Ποιες είναι οι αθλητικές σου δραστηριότητες;

		A	B	Γ	Δ	E
α.	Ποδόσφαιρο					
β.	Μπάσκετ					
γ.	Αθλήματα στίβου					
δ.	Κυνηγητό ή κρυφό					
ε.	Ποδηλασία - πατίνι					
στ.	Άλλο (Γράφω τι):					

5. Τι είδους εκπομπές βλέπεις στην τηλεόραση;		A	B	Γ	Δ	Ε
α.	Κινούμενα σχέδια					
β.	Ταινίες					
γ.	Ντοκιμαντέρ					
δ.	Αγώνες - Αθλητικά					
ε.	Τηλεπαιχνίδια.					
στ.	Ειδήσεις					
ζ.	Μουσικές εκπομπές					
η.	Τηλεοπτικές σειρές					
θ.	Άλλο (Γράφω τι):					

6. Με τι ακριβώς ασχολείσαι όταν χρησιμοποιείς τα ηλεκτρονικά μέσα; (laptop, tablet, κινητό τηλέφωνο, παιχνιδιομηχανές τύπου play-station)		A	B	Γ	Δ	Ε
α.	Ηλεκτρονικά παιχνίδια					
β.	Επικοινωνία με φιλικά πρόσωπα					
γ.	Αναζήτηση πληροφοριών					
δ.	Αναζήτηση- αγορά προϊόντων					
ε.	Αναζήτηση ειδήσεων για θέματα που με ενδιαφέρουν (αθλητικά, καλλιτεχνικά κ.τ.λ)					
στ.	Ακρόαση μουσικής					
ζ.	«Κατέβασμα» τραγουδιών, ταινιών, παιχνιδιών					
η.	Άλλο (Γράφω τι):					

7. Τι περιεχόμενο έχουν τα ηλεκτρονικά παιχνίδια που παίζεις;		A	B	Γ	Δ	E
α.	Βίαιο					
β.	Αστείο					
γ.	Εκπαιδευτικό					
δ.	Καλλιτεχνικό					
ε.	Άλλο (Γράφω τι):					

8. Τι είδους εξωσχολικά βιβλία διαβάζεις;		A	B	Γ	Δ	E
α.	Λογοτεχνικά					
β.	Κόμικς					
γ.	Χιουμοριστικά					
δ.	Εγκυκλοπαιδικών γνώσεων					
ε.	Ιστορικά					
στ.	Άλλο (Γράφω τι):					

9. Ποιες είναι οι καλλιτεχνικές σου δραστηριότητες;		A	B	Γ	Δ	E
α.	Ζωγραφική					
β.	Κατασκευές					
γ.	Χορός					
δ.	Μουσική					
ε.	Άλλη (Γράφω ποια):					

10. Πόσο ευχάριστα νιώθεις κάθε φορά που κάνεις μια από τις δραστηριότητες της ερώτησης 1; (A:Πάρα πολύ, B:Πολύ Γ: Λίγο Δ:Ελάχιστα Ε:Καθόλου)		A	B	Γ	Δ	Ε
α.	Αθλούμαι					
β.	Χρησιμοποιώ ηλεκτρονικά μέσα (<i>laptop, tablet, κινητό τηλέφωνο, παιχνιδιομηχανές τύπου play-station</i>)					
γ.	Διαβάζω εξωσχολικά βιβλία					
δ.	Παρακολουθώ τηλεόραση					
ε.	Ασχολούμαι με καλλιτεχνικές δραστηριότητες (<i>ζωγραφική, χορός, μουσική κ.τ.λ.</i>)					
στ.	Επισκέπτομαι φίλους – Κάνουμε μαζί βόλτες					
ζ.	Πηγαίνω σε παιδική χαρά – παιδότοπο					
η.	Βοηθώ τους γονείς μου					
θ.	Ακούω μουσική					
ι.	(<i>Όπως και στην ερώτηση 1</i>):.....					

➤ 11. Συζητώ με τους γονείς μου και σημειώνω **X** στη στήλη που ανταποκρίνεται καλύτερα στην πραγματικότητα.

	Είναι ίδιες	Έχουν πολλές ομοιότητες	Έχουν αρκετές ομοιότητες	Έχουν λίγες ομοιότητες	Δεν μοιάζουν καθόλου
X. Πόσο μοιάζουν οι δικές σου συνήθειες με τις συνήθειες που είχαν οι γονείς σου στην ηλικία σου;					

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1988 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

Γεώργιος Τριανταφύλλου, 2016

